

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ในกรณีการควบคุมตัวเพื่อสอบสวนคดีอาญา:
ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
กับนานาประเทศ

THE PROTECTION ON CHILDREN RIGHTS IN THE CASE OF CAPTURING
AND CRIMINAL INVESTIGATION: A COMPARATIVE STUDY BETWEEN
LAO P.D.R AND OTHER COUNTRIES

แสงสวรรค์ ไชยกร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2555

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในกรณีการควบคุมตัวเพื่อสอบสวนคดีอาญา:
ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
กับนานาประเทศ

THE PROTECTION ON CHILDREN RIGHTS IN THE CASE OF CAPTURING
AND CRIMINAL INVESTIGATION: A COMPARATIVE STUDY BETWEEN
LAO P.D.R AND OTHER COUNTRIES

แสงสวรรค์ ไชยกร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

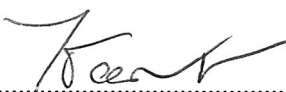
การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ในกรณีการควบคุมตัวเพื่อสอบสวนคดีอาญา:
ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
กับนานาประเทศ

THE PROTECTION ON CHILDREN RIGHTS IN THE CASE OF CAPTURING
AND CRIMINAL INVESTIGATION: A COMPARATIVE STUDY BETWEEN
LAO P.D.R AND OTHER COUNTRIES

แสงสวรรค์ ไชยกร

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.รุ่ง ศรีสมวงษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์นพพร โพธิ์รังสียากร)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถดำเนินมาถึงจุดนี้ได้ถือว่าเป็นผลสำเร็จอันยิ่งใหญ่ในชีวิต การศึกษาเล่าเรียนของผู้เขียน ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นได้ก็เนื่องมาจากความกรุณา และความอนุเคราะห์ จากผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร. รุ่ง ศรีสมวงษ์ ที่ได้ให้ความกรุณา รับเป็นที่ปรึกษาหลักให้แก่ผู้เขียน และอาจารย์นพพร โพธิ์รังสิยากร ที่ได้ให้ความกรุณา รับเป็นที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสอง ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เขียน อีกทั้งยังให้ความกรุณาจัดเวลาให้ผู้เขียนได้เข้าพบ เพื่อขอคำชี้แนะเสมอมา จวบจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งผู้เขียน ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ผู้ซึ่งนอกจากได้ให้เกียรติรับเป็นประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว ท่านยังคอยให้คำแนะนำในการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนให้ ข้อคิดดี ๆ อยู่เสมอมา ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ต่อท่านอาจารย์ทั้ง 3 ท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ที่ได้ให้ความกรุณา รับ เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำชี้แนะ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ เพื่อใช้ประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ สุชิน กฤตลักษณ์วงศ์ ที่ได้ให้ความกรุณา คอยแนะนำวิธีการเขียนการใช้คำศัพท์และภาษาให้ถูกต้อง ตลอดจนช่วยขัดเกลาแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาสาระที่ครบถ้วนสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ทุกท่านที่ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนในทุก ๆ สิ่ง กระทั่ง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้สิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดที่ได้กระทำขึ้นในวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ หากมีข้อบกพร่องประการ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และขอขอบคุณงามความดี และประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่คุณพ่อ คุณแม่ ครอบครัว และผู้มีพระคุณทุกท่าน

แสงสวรรค์ ไชยกร

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ในกรณีการควบคุมตัวเพื่อสอบสวน คดีอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาวกับนานาประเทศ
ผู้เขียน	แสงสวรรค์ ไชยกร
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. รุ่ง ศรีสมวงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ นพพร โพธิ์รังสิยากร

บทคัดย่อ

หลังจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกและให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 จึงก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายในการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ได้ลงนามแล้ว ซึ่งอนุสัญญาดังกล่าว ได้วางหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กในด้านต่าง ๆ รวมถึงสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดที่จะได้รับการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ อันมีลักษณะที่แตกต่างจากการดำเนินคดีกับผู้ใหญ่ โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะมีหลักประกันสิทธิต่าง ๆ ในการดำเนินคดีที่มีลักษณะเป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชน และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินคดีก็ต้องเป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย นอกจากนี้ในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนจะต้องมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นพลเมืองดีเพื่อกลับคืนสู่สังคมมากกว่ามุ่งที่จะลงโทษเด็กหรือเยาวชนนั้น

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายหลักที่ใช้ในการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ค.ศ. 2004 และกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็กนั้น ยังไม่สามารถเป็นหลักประกันสิทธิของ

เด็กและเยาวชนที่จะได้รับการคุ้มครองและใช้มาตรการในการดำเนินคดีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ อีกทั้งยังขาดมาตรการในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเพื่อส่งเสริมให้กลับคืนสู่สังคมได้ ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวปฏิบัติตามหลักการในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 จึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

ควรมีกำหนดหลักประกันทั่วไปเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาเอาไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นหลักประกันและสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน

ควรถูกกำหนดให้ศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำผิด มีอำนาจหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กในทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน รวมทั้งมีหน้าที่ในการฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมได้

ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้ในการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ในขั้นตอนของกระบวนการจับกุม การสอบสวน และการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนให้สามารถคุ้มครองและเป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับเด็ก รวมทั้งกำหนดให้มีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

ข้อเสนอแนะดังกล่าวคงส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คุ้มครองสิทธิของเด็กกรณีตกเป็นผู้ต้องหาได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคมต่อไป

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิเด็ก/การควบคุมตัวเพื่อสอบสวน/คดีอาญา

Thesis Title	The Protection on Children Rights in the Case of Capturing and Criminal Investigation: A Comparative Study Between Lao P.D.R. and Other Countries
Author	Sengsavanh Sayakone
Degree	Master of Law
Advisor	Dr. Rung Srisomwong
Co-Adviser	Lecturer Nopporn Potirungsiyakorn

ABSTRACT

After Lao People's Democratic Republic became the states parties and ratified on the Convention on the Rights of the Child in 1990, the implementation on the measures must be done to support the provision of the Convention on the Rights of the Child which was signed. This convention had the important principles on the child right protection in many aspects including the right of child and youth offender who would be prosecuted in judiciary process for the child and youth which was different from the adult prosecution. The main principle was child and youth offender would have the guarantee on the right in the child and youth prosecution which was in the protection form and the other measures of prosecution must be appropriate for the child and youth as well. Moreover, the child and youth prosecution should emphasize on the rehabilitation for the child and youth to be the good citizens rather than the punishment.

The results from the study revealed that the major laws for the prosecution of Lao People's Democratic Republic's child and youth which consisted of Criminal Prosecution Act A.D. 2004 and Child Right and Benefit Protection Act could not be the guarantee for the right protection of the child and youth and the appropriate measure for the prosecution was not also used sufficiently. Moreover, it

also lacked of measures on the rehabilitation for the child and youth to the society. Therefore, for the implementation Convention on the Rights of the Child in 1990 of Lao People's Democratic Republic, the recommendations for the solutions were suggested as follows;

The general guarantee for right protection of the child and youth who became the accused should be determined in the constitution of Lao People's Democratic Republic to be the guarantee and to reflect the consideration on the importance of the child and youth right protection

The training center for the child offender should have the authority to be involved in every step of the child right protection since the beginning of the criminal justice process for the child and youth and to take charge of the rehabilitation to the society.

The law adjustment on the judicial process for the child and youth to protect and to be appropriate for the child and youth should be done since the process of the arresting, investigation, and detention. Providing the special measure instead of the criminal prosecution should be also determined.

These recommendations will affect the judicial process for the child and youth in Lao People's Democratic Republic for the right protection of the child and youth who became the accused to be treated obviously and effectively. These will be useful for the child and the society as well.

Keywords: Children rights/Capturing/Criminal investigation

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	6
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ	6
1.7 อธิบายศัพท์เฉพาะ	7
2 แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก	11
2.1 ความหมายของเด็กและเยาวชน	11
2.2 การกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน	18
2.3 อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กที่กระทำความผิดอาญา	28
2.4 หลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
3 กระบวนการดำเนินคดีต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวน ของ	
ประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	46
3.1 หลักเกณฑ์ ขั้นตอนในการดำเนินคดีผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในระหว่าง	
การสอบสวนของประเทศไทย	46
3.2 หลักเกณฑ์ ขั้นตอนในการดำเนินคดีผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในระหว่าง	
การสอบสวนของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	61
3.3 การเปรียบเทียบความหมายของเด็กปัญหาเด็กกับการกระทำผิดระหว่าง	
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับนานาประเทศ	68
4 มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศในการคุ้มครองสิทธิเด็ก	72
4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	72
4.2 ประเทศอังกฤษ	80
4.3 ประเทศฝรั่งเศส	86
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	93
5.1 บทสรุป	93
5.2 ข้อเสนอแนะ	100
รายการอ้างอิง	102
ประวัติผู้เขียน	109

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบันย่อมเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไปว่าปัญหาของเด็กและเยาวชนในสังคมมักจะเกิดความรุนแรง การทารุณกรรมเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทารุณกรรมต่อร่างกาย การกระทำทารุณกรรมต่ออารมณ์จิตใจ การล่วงละเมิดทางเพศ การทะเลาะทอดทิ้ง ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาอันเนื่องมาจากความรุนแรงต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนแต่มีผลกระทบต่อชีวิตร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน และมีผลต่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของเด็กและเยาวชนด้วย โดยมักปรากฏอยู่ในทุกประเทศที่พัฒนาความเจริญไปสู่ภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากมีการมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านรายได้ ย่อมทำให้สังคมมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมของคนในสังคมหย่อนทางศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย และเกิดการเอารัดเอาเปรียบ จึงทำให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดีเริ่มลดน้อยถอยลงพร้อมกับการล่มสลายของครอบครัว ชุมชนและวัฒนธรรม จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้เด็กและเยาวชนต้องตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทำให้มีจิตใจที่หยาบกระด้าง ก้าวร้าวรุนแรง หรือมีอารมณ์แปรปรวน ขาดความมั่นคงทางด้านจิตใจ อีกทั้งเด็กและเยาวชนมีร่างกายและจิตใจไม่เหมือนผู้ใหญ่ ยังอ่อนต่อสติปัญญาและความรู้สึกผิดชอบ จึงอาจจะเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย หรือบางครั้งเด็กหรือเยาวชนเกิดมีโรคทางพันธุกรรมร่างกายหรือจิตใจไม่สมบูรณ์รอบ ทำให้ขาดสติและขาดการควบคุมตนเอง นอกจากนี้เด็กหรือเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาครอบครัวเนื่องจากบิดามารดาแยกกันอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม หรือครอบครัวแตกแยก เพราะบิดามารดาเลิกร้างกัน จึงขาดความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือบิดามารดาตาย เด็กและเยาวชนดังกล่าวจึงกลายเป็นลูกกำพร้า หรือเด็กและเยาวชนบางคนไม่สามารถอยู่ในครอบครัวที่รุนแรงได้ก็ต้องหนีออกจากบ้านและอาจจะต้องเผชิญกับความรุนแรงภายนอก อันได้แก่ กลุ่มมิจฉาชีพ ซึ่งมักมีวิธีปฏิบัติที่โหดร้าย โดยเด็กและเยาวชนเหล่านี้จำเป็นต้องเอาชีวิตรอดด้วยการเข้ากลุ่มมิจฉาชีพและเริ่มประพฤติดันต่อต้านสังคม ดังนั้นเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงต่าง ๆ เหล่านี้ (violence victim)

จึงมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและในที่สุดก็มักกระทำความผิดกฎหมายอาญา เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กระทำความผิดทางเพศ จนถึงความผิดต่อชีวิตโดยขาดสำนึกรับผิดชอบต่อการกระทำของตน โดยเด็กและเยาวชนจำนวนมากมักหันเข้าหายาเสพติดเพราะคิดว่าเป็นวิถีทางเดียวที่จะทำให้ตนหลุดพ้นจากความโหดร้ายของสังคมที่ตนกำลังเผชิญอยู่ เด็กและเยาวชนเหล่านั้นแม้สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ได้ก็มักกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหา และมักพบเสมอว่าเมื่อพวกเขามีสามี ภรรยา และบุตร ก็มักจะใช้อารมณ์รุนแรงหรือทุบตีบุคคลในครอบครัว หรือติดยาเสพติด ดิดสุรา การพนัน และมักขาดการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นครอบครัวที่สร้างเด็กและเยาวชนที่มีความก้าวร้าวรุนแรงต่อไปอย่างไม่ขาดสายเหมือนเป็น “วงจรแห่งความรุนแรง” (cycle of violence) หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการส่งต่อความรุนแรงจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง (intergenerational transmission of violence) หรือ “ความรุนแรงก่อให้เกิดความรุนแรง” (violence begins violence)¹

ในยุคโบราณ² เด็กและเยาวชนกระทำความผิดต้องรับผิดชอบต่อรัฐ และถูกตรวจสอบโดยกระบวนการทางอาญาท่านองเดียวกับผู้ใหญ่กระทำความผิด ตราบจนกระทั่งเกิดแนวคิดปรัชญาพระมหากษัตริย์ หรือรัฐเป็นบิดาของเด็กทุกคนภายในรัฐ ซึ่งแนวคิดนี้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษราวศตวรรษที่ 12 พระมหากษัตริย์ทรงจัดตั้งศาลให้เป็นผู้แทนของพระมหากษัตริย์ในการพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยเน้นแนวทางบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของศาลคดีเด็กและเกิดเป็นกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กโดยเฉพาะ แยกออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้กับผู้ใหญ่กระทำความผิด โดยมีเจตนารมณ์ในการพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นคุณแก่เด็กและเยาวชนด้วยวิธีการบำบัดฟื้นฟู แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมยังไม่คำนึงถึงสิทธิเด็กเท่าที่ควรในปี ค.ศ. 1986 จึงเริ่มมีกระแสเรียกร้องโดยให้คำนึงถึงสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กให้มากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ริเริ่มให้มีการนำหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด นอกจากนี้ยังนำหลักตามกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดหรือเรียกว่า กฎกรุงปักกิ่ง ค.ศ. 1985 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989

¹ Curtis, G. C., Violence breeds violence-perhaps?, *American Journal of Psychiatry*, 120, (1963), 386-387.

² วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว: เพื่อตอบสนองการคุ้มครองเด็กเยาวชนและครอบครัว, (กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว, 2545), 101.

และกฎว่าด้วยการคุ้มครองเด็กซึ่งถูกตรึงโดยสหประชาชาติ ค.ศ. 1990 ซึ่งวางหลักสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนกระทำความผิด จึงเท่ากับเป็นการยืนยันให้นำหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดอาชญามาใช้กับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดโดยบูรณาการเข้ากับกลไกการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กตามแนวความคิดปรัชญาพระมหากษัตริย์หรือรัฐเป็นบิดาของเด็กทุกคนภายในรัฐ

อย่างไรก็ดี นานาอารยประเทศได้พยายามวิจัยและวิเคราะห์หาทางแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนกระทำความผิดโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนดังกล่าวได้อย่างตรงเป้าหมายและเหมาะสมที่สุด ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้น และเปิดดำเนินการขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2495 โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 โดยมีวัตถุประสงค์ในการแยกกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่โดยเด็ดขาด กล่าวคือ ในคดีอาญาก็ให้มีวิธีการที่มุ่งไปในทางค้นหาสาเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดแล้วจัดดำเนินการแก้ไขมูลเหตุเหล่านั้นรวมทั้งจัดการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่ามุ่งที่จะลงโทษแบบผู้ใหญ่ ส่วนคดีแพ่งก็มีหลักการดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ในสิทธิและทรัพย์สินของผู้เยาว์ให้เป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสมที่สุด ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2534 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติดังกล่าวทั้ง 2 ฉบับ และได้ตราเป็นกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และให้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2435 เรื่อยมา และจนถึงปัจจุบันได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวใหม่ในปี พ.ศ. 2553 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 โดยเฉพาะอนาคตของเด็กและเยาวชนรวมทั้งอาจตกทอดสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไปด้วย ดังนั้นการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนให้ถูกจุดจึงต้องแก้ไขที่ครอบครัวควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนด้วย

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายในการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ได้ลงนามแล้ว ซึ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ยอมรับและจะปฏิบัติตามอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ในการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยเฉพาะกรณีเด็กตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เท่าที่ผ่านมาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เสนอรายงานเรื่องความคืบหน้าของการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กตามพันธกรณีที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้กำหนดต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว ซึ่งรัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้นำเสนอรายงานในทุก ๆ ห้า

ปี เช่น ในปี พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เสนอรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กสหประชาชาติ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอแนะให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ควรแก้ไขปัญหบางประการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก เพื่อส่งเสริมสิทธิเด็กให้มีสิทธิมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยควรพัฒนาในเรื่องระบบศาลยุติธรรมสำหรับเด็กและตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ

สิทธิเด็ก อาทิ กฎหมายว่าด้วยการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีของเด็กและเยาวชน กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว ฯลฯ เพราะปัจจุบันสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังใช้กระบวนการยุติธรรมทั่วไปต่อการกระทำผิดของเด็ก ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กตามข้อ 40 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่พึงมีต่อเด็ก (juvenile criminal proceedings) และเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการบำบัดเยียวยา โดยไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล นอกจากนี้ กระบวนการหลังคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลต้องมีหลักประกันว่าเด็กจะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม⁴

ปัจจุบันในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มีการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก และมีการตรากฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของฐานความผิด และมาตรการต่าง ๆ ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา แต่ก็เห็นได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับเด็กที่กระทำผิดทางอาญายังคงปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปในสังคมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็มาจากกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่อง จึงสมควรที่จะศึกษาถึงกฎหมายของประเทศไทย อนุสัญญาระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อมาปรับและประยุกต์ใช้ในกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้เกิดความเหมาะสม และสอดคล้องกับยุคปัจจุบันและแก้ไขข้อบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในเรื่องการ

³ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว: เพื่อตอบสนองการคุ้มครองเด็กเยาวชนและครอบครัว, 101.

⁴ วันชัย รุจนวงศ์, สรรพสิทธิ์ คุมภ์ประพันธ์ และวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา, (กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายอาญา, 2543), 12.

คุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็ผู้ต้องหาซึ่งในปัจจุบันมีเพียงคำสั่งของศาลฎีกาเท่านั้นที่นำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติต่อการดำเนินคดีต่อเด็กเฉพาะ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเฉพาะในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน

1.2.2 ศึกษาเปรียบเทียบการคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยเมื่อเด็กอยู่ในฐานะผู้เสียหาย และผู้ต้องหา

1.2.3 ศึกษามาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กในชั้นสอบสวนตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น

1.2.4 เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้รัดกุมในการปกป้องสิทธิเด็กและเยาวชน

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

ปัจจุบันสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ปัญหาสำหรับเด็กที่สำคัญประการหนึ่งเมื่อเด็กตกอยู่ในฐานะพยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา ก็คือการควบคุมเพื่อสอบสวนคดีอาญาที่ใช้วิธีการเดียวกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ สภาพปัญหาดังกล่าวทำให้การคุ้มครองเด็กมีความไม่ชัดเจน ไม่เป็นเอกภาพ ไม่เหมาะสมหลายประการซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อเด็กโดยตรง จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงข้อบัญญัติของกฎหมายตลอดจนกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก ฉะนั้นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวควรมีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถเข้าไปคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นจำเป็นต้องหามาตรการทางกฎหมายอันสามารถเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและมีความจำเป็นต้องร่างกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญาสำหรับบังคับใช้ต่อเด็กและเยาวชนและแนวทางการจัดตั้งสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนในประเทศลาวต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1.4.1 ทำการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยทำการเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย

1.4.2 ศึกษาการคุ้มครองเด็กตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ พ.ศ. 2532

1.4.3 ศึกษาแนวทางการคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวนของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์โดยผู้เขียนใช้รูปแบบของการวิจัยค้นคว้าทางด้านเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาจากหนังสือ บทความพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ คำพิพากษาของศาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทย เกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนและประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น เพื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับกฎหมายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.6.1 ทราบถึงสภาพปัญหาการคุ้มครองสิทธิเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เฉพาะในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน

1.6.2 เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กตามมาตรฐานสากลให้มากขึ้น

1.6.3 กำหนดแนวทางวิธีการในการจัดตั้งสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.7 อธิบายศัพท์เฉพาะ

การนิยามคำว่า “เด็ก” ตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็มีความแตกต่างกันหลากหลายเช่นเดียวกัน ซึ่งขึ้นกับจุดประสงค์ของกฎหมายแต่ละฉบับ ตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ค.ศ. 2006 ได้ประกาศใช้ตามรัฐดำรัสของประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับเลขที่ 04/สปป. ลงวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 2007 ในมาตรา 2 ของกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้นิยามเกี่ยวกับคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่ในกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ด้วยว่า บุคคลที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี หากได้ทำการสมรสถูกต้องตามกฎหมายให้ถือว่าบุคคลนั้นได้บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแล้ว โดยจะไม่ถือว่าอยู่ในความหมายของคำว่า “เด็ก” อีกต่อไป

นอกจากนั้นกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ค.ศ. 2006 ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังให้นิยามเกี่ยวกับเด็กที่ต้องได้รับความคุ้มครองอีกด้วย ดังจะได้กล่าว ต่อไปนี้⁵

1. เด็กที่ต้องการการปกป้องพิเศษ หมายถึง เด็กกำพร้า เด็กกำพลอย เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกปล่อยปละ หรือเด็กที่ขาดการเอาใจใส่จากบิดา มารดาในการดูแลเลี้ยงดู เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย เด็กที่ถูกทารุณทางเพศ เด็กที่เป็นโสเภณี เด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ เด็กที่ทำงานในสภาพที่เป็นอันตรายต่อชีวิต สุขภาพหรือถูกกดขี่จากการใช้แรงงาน เด็กที่เป็นผู้อพยพ เด็กที่ติดยาเสพติด เด็กที่รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือเชื้อไวรัสเอชไอวี และเด็กที่เป็นผู้เสียหายในกระบวนการดำเนินคดี

2. เด็กพิการ หมายถึง เด็กที่มีร่างกาย จิตใจ หรือสมองไม่เป็นปกติ ซึ่งทำให้เกิดความทุกข์ทรมานและมีผลกระทบต่อพัฒนาการเจริญเติบโตของเด็ก ความพิการดังกล่าวอาจเกิดขึ้นขณะเกิดหรือภายหลังการเกิด

⁵ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว, (เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กระทรวงยุติธรรม, 1990), มาตรา 7 วรรคสาม.

⁶ กรมคุ้มครองระบบยุติธรรมสมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, กฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ฉบับปรับปรุง 05/สพข. ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2006, (เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กระทรวงยุติธรรม., 2006), มาตรา 2.

3. เด็กที่ถูกปะละ หมายถึง เด็กที่ขาดการดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงดู ขาดการให้การศึกษาอบรม ส่งเสริม เพื่อตอบสนองต่อเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพัฒนาของเด็กจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เช่น ด้านสุขภาพ โภชนาการที่เพียงพอและถูกหลักอนามัย ด้านที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย ด้านการศึกษา การพัฒนาทางด้านจิตใจที่อยู่บนเงื่อนไขด้านเศรษฐกิจครอบครัว

4. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่ถูกทอดทิ้งจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการเลี้ยงดูและให้ความคุ้มครองดูแล

5. เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต

6. เด็กกำพลอย หมายถึง เด็กที่บิดาและมารดาเสียชีวิตทั้งคู่

7. เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย หมายถึง เด็กที่ถูกทุบตีหรือได้รับการทรมานจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่น ๆ

8. เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ หมายถึง เด็กที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา ถูกทำชำเราหรือถูกทำอนาจาร

9. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือเชื้อเอชไอวี หมายถึง เด็กที่เป็นโรคเอดส์ ติดเชื้อเอชไอวี เด็กที่เป็นกำพร้า กำพลอย อันเนื่องมาจากเชื้อเอชไอวี/เอดส์หรือเด็กที่อาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีผู้เป็นโรคเอดส์หรือเชื้อเอชไอวี

10. เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่ขาดปัจจัยอันเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการได้รับการตอบสนองหรืออำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาทางความรู้ ความสามารถ

11. เด็กกระทำผิด หมายถึง เด็กที่ถูกดำเนินคดีอาญา เป็นผู้ถูกกล่าวหาเป็นจำเลยหรือต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา

ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชน และ ครอบครัวให้ครอบคลุมทุกจังหวัดในทั่วประเทศ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังกล่าว กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีซึ่งเด็กและเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ คดีอาญาที่โอนมาจากศาลธรรมดาในกรณีที่จำเลยอายุยังไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากศาลที่พิจารณาคดีนั้นได้พิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้ว เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกันเด็กและเยาวชนคดีครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ และคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันทำการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นโดยได้ให้นิยามความหมายเด็กและเยาวชน ดังนี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

“คดีเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามพระราชบัญญัตินี้

“คดีครอบครัว” หมายความว่า คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับครอบครัว

“คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า คดีที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัวซึ่งจะต้องบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว

“คดีธรรมดา” หมายความว่า คดีอื่น ๆ นอกจากคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวหน้า 14 เล่ม 127 ตอนที่ 72ก ราชกิจจานุเบกษา 22 พฤศจิกายน 2553

“ศาลเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวศาลอุทธรณ์ แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวและศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“ศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่า ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู” หมายความว่า มาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำการเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเลือก การศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ

“การฝึกอบรม” หมายความว่า การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยมีการควบคุม

“ผู้อำนวยการสถานพินิจ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

“ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่า ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“พนักงานคุมประพฤติ” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และให้หมายความรวมถึงพนักงานคุมประพฤติตามกฎหมายอื่น

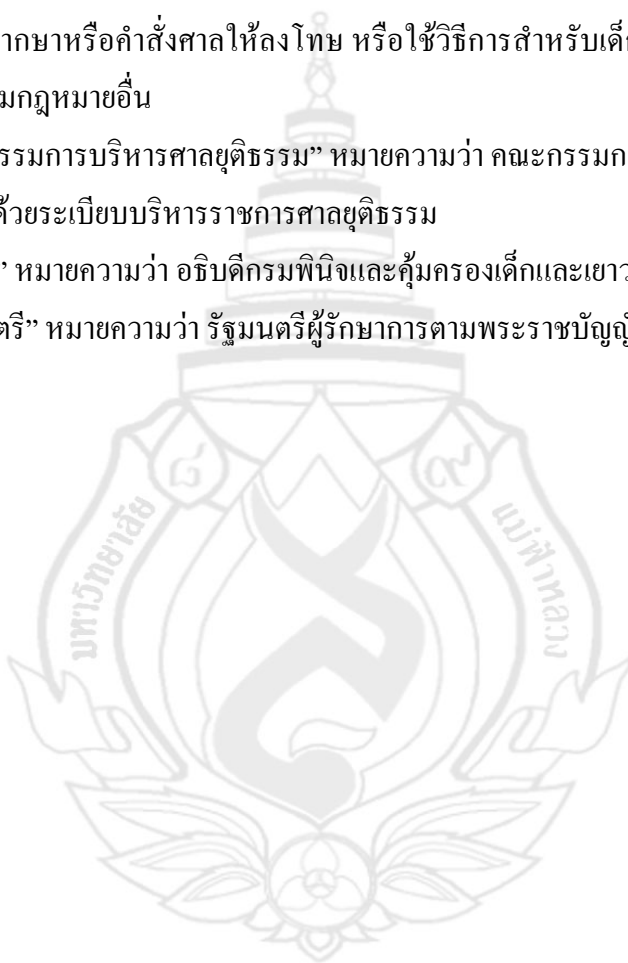
“ผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติ” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งสถานศึกษา สถานฝึกและอบรม หรือสถาน แนะนำทางจิต เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลย หรือเป็นผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลให้ลงโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

“คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้⁷

⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 127, ตอนที่ 72ก, (22 พฤศจิกายน 2553), มาตรา 4.

บทที่ 2

แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก

เด็กและเยาวชนในฐานะอนาคตของประเทศจะต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่และให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทั้งร่างกายและจิตใจตลอดจนส่งเสริมความรู้ อย่างไม่รู้แก่ตามยังสามารถพบเห็นเด็กที่ขาดการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมได้โดยทั่วไป อาทิ ปัญหาเด็กขาดการศึกษา สุขอนามัย ภาวะขาดอาหาร การใช้แรงงานเด็ก เด็กขมอด เด็กติดยาเสพติด เด็กเร่ร่อน รวมไปถึงการทารุณกรรมเด็กทางเพศและด้านอื่น ๆ ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้เด็กกระทำความผิดหรือประพฤติตัวไม่เหมาะสม โดยการกระทำผิดของเด็กนั้นจำเป็นต้องพิจารณาว่ากระทำไปเพราะความเป็นผู้อ่อนวัยขาดประสบการณ์ ความรู้สึกลึกซึ้ง การรู้ผิดชอบชั่วดียังไม่เท่าผู้ใหญ่อาจเกิดจากขาดการอบรมเลี้ยงดูหรือได้รับการปลูกฝังมาอย่างผิด ๆ เติบโตในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ดังนั้น การปฏิบัติต่อเด็กที่ได้กระทำผิดจึงไม่สมควรปฏิบัติแบบผู้ใหญ่หรือลักษณะแบบอาชญากร ที่ผ่านมามีความพยายามในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่กระทำผิดและมีการนำระเบียบแนวทางการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด แต่ปรากฏว่ายังมีการละเมิดสิทธิเด็กในสังคมให้ได้รับรู้อยู่เสมอ ทำให้เด็กไม่ได้รับความเป็นธรรมและได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ถึงแม้ว่าเด็กและเยาวชนเหล่านั้นจะถูกกล่าวหากระทำความผิด แต่ตราบไต่ถามไม่มีคำพิพากษาของศาลก็ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ดังนั้นจึงควรได้รับการปฏิบัติและคุ้มครองจากรัฐอย่างเหมาะสม

2.1 ความหมายของเด็กและเยาวชน

คำว่าเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปย่อมเข้าใจว่า หมายถึง บุคคลที่มีอายุน้อยไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิงก็ตาม และยังขาดประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ในการกระทำการใด ๆ ก็ตาม ก็ต้องมีบุคคลอื่นที่เป็นผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือ แนะนำ สั่งสอน ให้ปฏิบัติตนและดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตามอาจจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่าบางครั้งกิจการบางอย่างเด็กและเยาวชนอาจทำได้ดีพอ ๆ กับ

ผู้ใหญ่ที่เดียว ดังนั้นการกำหนดเกณฑ์อายุของบุคคลจึงต้องเพ่งเล็งถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ เป็นสำคัญ⁸

2.1.1 ความหมายของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายของประเทศไทย

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

“คดีเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามพระราชบัญญัตินี้

“คดีครอบครัว” หมายความว่า คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับครอบครัว

“คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า คดีที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว

“คดีธรรมดา” หมายความว่า คดีอื่น ๆ นอกจากคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวหน้า 14 เล่ม 127 ตอนที่ 72ก ราชกิจจานุเบกษา 22 พฤศจิกายน 2553

“ศาลเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวและศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

⁸ อัจฉริยา ชูตินันท์, กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2551), 54.

⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 4.

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“ศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่า ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู” หมายความว่า มาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเลิอก การศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ

“การฝึกอบรม” หมายความว่า การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยมีการควบคุม

“ผู้อำนวยการสถานพินิจ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

“ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่า ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“พนักงานคุมประพฤติ” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ และให้หมายความรวมถึงพนักงานคุมประพฤติตามกฎหมายอื่น

“ผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติ” หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งสถานศึกษา สถานฝึกและอบรมหรือสถานแนะนำทางจิต เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นจำเลย หรือเป็นผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลให้ลงโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

“คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้¹⁰

2.1.2 ความหมายของเด็กตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

¹⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 4.

การนิยามคำว่า “เด็ก” ตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็มีความแตกต่างกันหลากหลายเช่นเดียวกัน ซึ่งขึ้นกับจุดประสงค์ของกฎหมายแต่ละฉบับ ตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ค.ศ. 2006 ได้ประกาศใช้ตามรัฐดำรัสของประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับเลขที่ 04/สปป. ลงวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 2007 ในมาตรา 2 ของกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่ในกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ด้วยว่า บุคคลที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี หากได้ทำการสมรสถูกต้องตามกฎหมายให้ถือว่าบุคคลนั้นได้บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแล้ว¹¹ โดยจะไม่ถือว่าอยู่ในความหมายของคำว่า “เด็ก” อีกต่อไป

นอกจากนั้นกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ค.ศ. 2006 ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังให้คำนิยามเกี่ยวกับเด็กที่ต้องได้รับความคุ้มครองอีกด้วย ดังจะได้อธิบายต่อไป¹²

1. เด็กที่ต้องการการปกป้องพิเศษ หมายถึง เด็กกำพร้า เด็กกำพลอย เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกประละ หรือเด็กที่ขาดการเอาใจใส่จากบิดา มารดาในการดูแลเลี้ยงดู เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย เด็กที่ถูกทารุณทางเพศ เด็กที่เป็นโสเภณี เด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ เด็กที่ทำงานในสภาพที่เป็นอันตรายต่อชีวิต สุขภาพหรือถูกกดขี่จากการใช้แรงงาน เด็กที่เป็นผู้อพยพ เด็กที่ติด ยาเสพติด เด็กที่รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือเชื้อไวรัส เอชไอวี และเด็กที่เป็นผู้เสียหายในกระบวนการดำเนินคดี

2. เด็กพิการ หมายถึง เด็กที่มีร่างกาย จิตใจหรือสมอง ไม่เป็นปกติ ซึ่งทำให้เกิดความทุกข์ทรมานและมีผลกระทบต่อพัฒนาการเจริญเติบโตของเด็ก ความพิการดังกล่าวอาจเกิดขึ้นขณะเกิดหรือภายหลังการเกิด

3. เด็กที่ถูกประละ หมายถึง เด็กที่ขาดการดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงดู ขาดการให้การศึกษาอบรม ส่งเสริม เพื่อตอบสนองต่อเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพัฒนาของเด็กจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เช่น ด้านสุขภาพ โภชนาการที่เพียงพอและถูกหลักอนามัย ด้านที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย ด้านการศึกษา การพัฒนาทางด้านจิตใจที่อยู่บนเงื่อนไขด้านเศรษฐกิจครอบครัว

¹¹ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว, มาตรา 7 วรรคสาม.

¹² กรมคุ้มครองระบบยุติธรรมสมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, กฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ฉบับปรับปรุง 05/สพข. ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2006, มาตรา 2.

4. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่ถูกทอดทิ้งจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการเลี้ยงดูและให้ความคุ้มครองดูแล
5. เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต
6. เด็กกำพลอย หมายถึง เด็กที่บิดาและมารดาเสียชีวิตทั้งคู่
7. เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย หมายถึง เด็กที่ถูกทุบตีหรือได้รับการทรมานจากบิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่น ๆ
8. เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ หมายถึง เด็กที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา ถูกทำชำเราหรือถูกทำอนาจาร
9. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือเชื้อเอชไอวี หมายถึง เด็กที่เป็นโรคเอดส์ ติดเชื้อเอชไอวี เด็กที่เป็นกำพร้า กำพลอย อันเนื่องมาจากเชื้อเอชไอวี/เอดส์หรือเด็กที่อาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีผู้เป็นโรคเอดส์หรือเชื้อเอชไอวี
10. เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่ขาดปัจจัยอันเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการได้รับการตอบสนองหรืออำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาทางความรู้ ความสามารถ
11. เด็กกระทำผิด หมายถึง เด็กที่ถูกดำเนินคดีอาญา เป็นผู้ถูกกล่าวหาเป็นจำเลยหรือต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา

2.1.3 ความหมายของเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990

“เด็ก” หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็ก

2.1.3.1 ความหมายของเด็กตามกฎหมายของต่างประเทศ

การให้คำนิยามของคำว่า “เด็ก” ตามกฎหมายของต่างประเทศ อาจมีความหมายหลากหลายโดยไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างกันของระบบกฎหมาย จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ทศนคติ และแนวความคิดของคนในสังคม นั้น แต่ในปัจจุบันมีหลายประเทศที่มีการปรับปรุงกฎหมายในส่วนของการนิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 และในหัวข้อนี้จะศึกษาความหมายของเด็กตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 กฎหมายของสหรัฐอเมริกาและกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ตามลำดับ

2.1.3.2 ความหมายของเด็กตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกาแบ่งการปกครองเป็นมลรัฐ นอกจากกฎหมายของสหพันธรัฐ (federal law) แล้ว ในแต่ละมลรัฐได้กำหนดกฎหมายของมลรัฐ (state law) อันมีความแตกต่างไว้ด้วย โดยจะศึกษาความหมายของเด็กในบางมลรัฐเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่ของสหรัฐอเมริกาทั้งหมด

ตามกฎหมายจัดตั้งศาลคดีเด็กของมลรัฐอิลลินอยส์ ค.ศ. 1899 (Illinois Juvenile Court Act 1899) ซึ่งถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของสหรัฐอเมริกา “เด็กกระทำผิด” หมายถึง เด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี¹³

แต่ในกฎหมายปัจจุบัน ตาม United States Code หมวด 403 ผู้กระทำความผิดเด็ก (juvenile delinquency)

มาตรา 5031 นิยามว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลที่อายุไม่ถึง 18 ปี หรือเพื่อกระบวนการพิจารณาและชี้ขาดคดีภายใต้หมวดนี้สำหรับการกระทำที่ถูกกล่าวหาของผู้กระทำความผิดเด็กหรือบุคคลที่มีอายุไม่ถึง 21 ปี และ “ผู้กระทำความผิดเด็ก” คือ บุคคลที่กระทำความผิดก่อนอายุ 18 ปี¹⁴ สหพันธรัฐ เว้นแต่ที่กำหนดไว้ในมาตรา 938.17, 938.18 และ 938.183 หรือละเมิดอำนาจศาลตามนิยามในมาตรา 788.01(1) หรือระบุไว้ในมาตรา 938.355(6g)

มาตรา 938.02(10m) “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่อายุน้อยกว่า 18 ปี เว้นแต่เพื่อวัตถุประสงค์ในการสอบสวนหรือฟ้องร้องบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนกฎหมายของสหพันธรัฐทั้งทางแพ่ง อาญา หรือเทศบัญญัติ เด็กจะไม่รวมถึงบุคคลที่อายุไม่ถึง 17 ปี¹⁵

2.1.3.3 ความหมายของเด็กตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

ในกฎหมายของญี่ปุ่นมีการให้ความหมายคำว่า “เด็ก” แตกต่างกันไปตามแต่วัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น ๆ สำหรับในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

¹³ Illinois Juvenile Court Act 1899, Retrieved January 13, 2012, from <http://www.ncjrs.org/html/oijdp/ijjournal1299/2.html>

¹⁴ แปลความจาก United States Code Chapter 403 Juvenile Delinquency Section 5031 Definitions.

¹⁵ แปลความจาก Wisconsin Statutes Chapter 938 Juvenile Justice Code Section 938.02 Definitions-(3m) “Delinquent” means a juvenile who is 10 years of age or older who has violated any state or federal criminal law, except as provided in ss.938.17, 938.18 and 938.183, or who has committed a contempt of court, as defined in s.785.01(1) as specified in s.938.355(6g).

(10m) “Juvenile” means a person who is less than 18 years of age, except for the purposes of investigating or prosecuting a person who is alleged to have violated a state or federal criminal law or any civil law or municipal ordinance, “juvenile” does not include a person who has attained 17 years of age.

ตาม The Juvenile Law ของญี่ปุ่น “เด็ก” (juvenile) หมายความว่าบุคคลที่อายุต่ำกว่า 20 ปี¹⁶ และตาม The Penal Code ของญี่ปุ่น เด็กซึ่งอายุต่ำกว่า 14 ปี จะไม่อยู่ภายใต้การลงโทษทางอาญา¹⁷

ในญี่ปุ่น นอกจากเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาแล้ว ศาลเยาวชนของญี่ปุ่นมีเขตอำนาจเหนือเด็กที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมและเสี่ยงที่จะกระทำผิดด้วย และแม้ว่าเด็กที่อายุต่ำกว่า 14 ปี จะไม่มีความผิดทางอาญา แต่การกระทำของเด็กอาจเข้าลักษณะเด็กที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมก็ได้ ซึ่งยังคงอยู่ภายใต้ The Juvenile Law หรือ Shonenho เช่นกัน¹⁸

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าการให้นิยามความหมายของ “เด็ก” ตามกฎหมายว่าด้วย การปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ค.ศ. 2006 ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการกำหนดเอาไว้ในลักษณะใกล้เคียงกันกับกฎหมายของประเทศไทย โดยถือเกณฑ์ที่อายุ 18 ปี เป็นหลัก ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 แต่ในกฎหมายของประเทศไทยได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” อย่างชัดเจน

กล่าวคือ คำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และคำว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และจะเห็นได้ว่าตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ค.ศ. 2006 ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการให้ความหมายของคำนิยามเกี่ยวกับเด็กที่ต้องได้รับความคุ้มครองอีกด้วย เช่น เด็กที่ต้องการการปกป้องพิเศษ เด็กพิการ เด็กที่ถูกปะละ เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า เด็กกำพลอย เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือเชื้อเอชไอวี เด็กด้อยโอกาส และเด็กกระทำผิด ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

¹⁶ The Juvenile Law-Article 2 The term “juvenile” as used in this Law shall mean any person under 20 years of age.

¹⁷ Japan Code, **The Juvenile Law**, (2001), Retrieved January 13, 2012, from <http://www.mofa.go.jp/policy/human/child/report2/definition.html>

¹⁸ Ibid, article 3.

2.2 การกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรของประเทศ การพัฒนาเด็กและเยาวชน หมายถึง การพัฒนาชาติ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมักได้รับการมองว่าเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความไร้เดียงสา ขาดประสบการณ์ชีวิต การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำความผิดย่อมต้องมีการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่¹⁹

2.2.1 สภาพปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ ซึ่งสมควรได้รับการปกป้อง คุ้มครองและพัฒนาให้เจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสมบูรณ์ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ปรากฏอยู่ทั่วโลกเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็กในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เด็กถูกนำไปแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและถูกบังคับใช้แรงงาน เด็กที่ถูกชักจูงหรือบีบบังคับให้ประกอบอาชญากรรม²⁰ เด็กถูกทำร้ายร่างกายและที่สำคัญคือ ปัญหาเด็กที่ถูกทอดทิ้งโดยบิดา มารดาหรือผู้ปกครองและเด็กที่ได้รับการทรมานถูกปฏิบัติหรือลงโทษอย่างโหดร้ายในครัวเรือน ซึ่งมีผลร้ายต่อสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กที่ต้องเสื่อมถอยลง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชน โดยมีสาระสำคัญว่า การขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมและบริการทำให้ประชากรจากชนบทและเยาวชนนอกระบบโรงเรียนชนบทย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เขตเมืองหรือเขตอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนและครอบครัวที่ยากจนในเขตเมืองประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาสุขภาพจิต อาชญากรรม เด็กเร่ร่อนและยาเสพติด นอกจากนั้นแล้ววิถีชีวิตและค่านิยมต่าง ๆ ของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดปัญหาด้านจริยธรรมและ

¹⁹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การวิจัย การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ปัญหาและประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ, (กรุงเทพฯ: กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานแผนงานและงบประมาณ 2554), 28.

²⁰ กมลินทร์ พินิจภูวดล, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก: สิทธิเด็กในประเทศไทย, บทบัญญัติ, 53, 4 (ธันวาคม 2540), 100-105.

ศีลธรรมติดตามามากยิ่งขึ้น เช่น เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ขาดความมีระเบียบวินัย เป็นต้น²¹

ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนพอสรุปได้ว่า จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เด็กและเยาวชนไม่อาจปรับตัวได้ ทำให้มีโอกาสกระทำผิดหรือก่อให้เกิดปัญหาขึ้น 4 ประการ ดังนี้²²

1. ปัญหาอาชญากรรม เป็นการกระทำที่แสดงถึงการขาดความสามารถในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สาเหตุการเกิดปัญหาอาชญากรรม ได้แก่ ปัญหาครอบครัวขาดโอกาสทางการศึกษาหรือไม่สนใจในการศึกษา ศีลธรรมเสื่อม อิทธิพลจากสื่อมวลชน เป็นต้น

2. ปัญหาความสัมพันธ์ทางเพศ โดยพิจารณาจิตประเพณี สภาพสังคมที่ยอมรับในการแสดงออกอย่างเปิดเผยของเพศสัมพันธ์ในทางภาพยนตร์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทำให้เด็กและเยาวชนแสดงออกโดยการพิจารณาจิตประเพณี ซึ่งเป็นเป็นสาเหตุหนึ่งของความสัมพันธ์ที่ไม่ดีในครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นต้น

3. ปัญหารักร่วมเพศ เป็นปัญหาด้านจิตใจของเด็กและเยาวชน ซึ่งขาดหลักยึดในการดำเนินชีวิต เด็กและเยาวชนประเภทนี้ต้องการความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา แต่ไม่ได้รับจึงออกมาแสวงหาความรักและความอบอุ่นนอกบ้าน ในระยะแรกจะเริ่มด้วยความสัมพันธ์แบบเพื่อน ก่อน ต่อมาความสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น เด็กและเยาวชนพวกนี้มักไม่ชอบคบหาสมาคมกับเพศตรงข้ามในกรณีการรักร่วมเพศสัมพันธ์หรือไม่ก็ได้

4. ปัญหาเสพติด ผู้ติดยาเสพติดจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 5,500 คน และร้อยละ 60-70 ของผู้ติดยาเป็นเยาวชนในกลุ่มอายุระหว่าง 16-24 ปี ส่วนสาเหตุของการติดยาเสพติดนี้มีหลายประการด้วยกัน เช่น ต้องการทดลอง ชักชวนล่อลวง เป็นต้น

กิตติกร มีทรัพย์ ได้กล่าวถึงปัญหาของเด็กไทยในสังคมปัจจุบัน สรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้²³

²¹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การวิจัย การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ปัญหาและประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ, 49.

²² ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์, การมองตนเองของคนพิการในกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), 144-147.

²³ กิตติกร มีทรัพย์ และยุทธนา ทศนัย, จิตวิทยา สายสัมพันธ์ในระหว่างครอบครัว, (กรุงเทพฯ: พญศิจา, 2523), 50.

1. ปัญหาการปรับตัว ความคับข้องใจในการปรับตัวของวัยรุ่นมักชัดเจนด้วยการแต่งตัวแปลก ๆ สนใจกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ตื่นเต้น โลกโผน จนบ่อยครั้งทำให้ดูเหมือนว่าเป็นพฤติกรรมที่ก่อปัญหาไปหมด โดยเฉพาะวัยรุ่นในเมืองใหญ่มีปัญหาในการปรับตัวในเรื่องไม่มั่นใจตนเองและวิตกกังวลสูง ทั้งในอาชีพและการเรียน รวมทั้งการสร้างสัมพันธภาพทางเพศด้วย สำหรับวัยรุ่นในต่างจังหวัดมีลักษณะใกล้เคียงกับในเมือง โดยเฉพาะการชัดเจนความกังวลด้วยการแต่งตัวแบบแปลก ๆ มีการต่อต้านกฎข้อห้ามต่าง ๆ สูง รวมทั้งชอบสูบบุหรี่และดื่มสุรา ปริมาณวัยรุ่นที่มีปัญหามากขึ้นเป็นการบอกว่ากิจกรรมดี ๆ เพื่อเป็นทางออกของวัยรุ่นมีน้อยเกินไป

2. ปัญหาการเจ็บป่วยทางจิตใจ พบว่าปัญหาสุขภาพจิตในระดับไม่รุนแรงถึงขั้นเป็นโรคจิตแต่พบในระดับรอง ๆ ลงมาคือ อาการทางจิตสรีระ ไซโคมาติก และโรคประสาท รวมทั้งความเครียดในระดับต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 10

3. ปัญหาทางเพศของวัยรุ่น พบว่าการแสดงออกทางเพศแบบรักร่วมเพศหรือการเบี่ยงเบนทางเพศมีมากขึ้นในทางสาธารณะและสื่อมวลชนต่าง ๆ และพบว่าวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานสูงถึงร้อยละ 30 ตามมาด้วยการตั้งครรภ์นอกสมรสและทำแท้ง ปัญหาทางเพศดังกล่าวของวัยรุ่นในเขตเมืองใหญ่และในเขตชนบทไม่แตกต่างกันมากนัก

4. ปัญหายาเสพติด พบมากในกลุ่มวัยรุ่นชายและวัยรุ่นนอกระบบโรงเรียนมากกว่า โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่เข้ามาเผชิญโชคในเมืองใหญ่หรือเข้ามาหางานทำในเขตอุตสาหกรรม การใช้ยาเสพติดเพราะความอยากรู้อยากลองเพื่อปลดปล่อยจิตใจหรือผ่อนคลายหนีชีวิตยุ่งยากไปได้ชั่วคราว การติดยาของวัยรุ่นนอกระบบโรงเรียนมีอัตราสูงมากถึงร้อยละ 70 และการดื่มสุราพบสูงมากเช่นเดียวกัน

2.2.2 สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันนักจิตวิทยาและนักอาชญาวิทยามีความสนใจในเรื่องสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของชาติที่ทุกคนรอบรู้และสังคมต้องร่วมมือและร่วมใจกันแก้ไข ซึ่งการรู้สมมุติฐานของโรคเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นแก่แพทย์ ผู้มีหน้าที่รักษาคณไขและการสาธารณสุขที่จะทำการป้องกันโรคฉับไค การรู้ถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดก็มีความสำคัญและจำเป็นต่อการแก้ไขและป้องกันสำหรับองค์กรสถาบันที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกันนั้น ในเรื่องเด็กกระทำผิดก็เช่นเดียวกัน การกระทำผิดของเด็กก็คือผลซึ่งเนื่องมาจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างประกอบกัน ฉะนั้นจำเป็นต้องพยายามค้นคว้าถึงสาเหตุให้ได้เสียก่อนว่ามีสมมุติฐานมาจากสิ่งใดต้อจากนั้นจึงจะสามารถวางวิธีการแก้ไขได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม แต่

การที่จะรู้ถึงสาเหตุที่เด็กกระทำผิดนั้นในบางกรณีก็เป็นสิ่งที่ยากมาก เพราะสาเหตุที่เด็กกระทำผิดอาจมีเหตุต่าง ๆ ผสมรวมกันหลายประการ บางทีสาเหตุนั้นก็เกิดจากความรู้สึกภายในจิตใจของเด็กเองและส่วนใหญ่ก็มาจากสาเหตุในครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมซอ้อนเข้ามาด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากยิ่งกว่าคดีของผู้ใหญ่ที่ผู้เป็นโจทก์จะต้องนำสืบแต่เพียงข้อเท็จจริงที่ว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดเพื่อให้ศาลลงโทษตามกฎหมายเท่านั้น²⁴

สถาบันทางสังคมจะมีส่วนทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้ หากสถาบันนั้นทำหน้าที่บกพร่องไม่เหมาะสมอันเป็นสาเหตุทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดและกลายเป็นอาชญากรในที่สุด ปัญหาของสถาบันทางสังคมมีดังนี้

2.2.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรกของมนุษย์ ในการหล่อหลอมบุคลิกภาพ อารมณ์ จิตใจ ทักษะ ค่านิยม จริยธรรม และคุณธรรม พร้อมทั้งปลูกฝังการเรียนรู้การปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม ความรับผิดชอบต่าง ๆ การสร้างนิสัยและบุคลิกภาพที่ดีให้กับเด็กเพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต²⁵ ถ้าสภาพครอบครัวจะสร้างพัฒนาการของเด็กให้ดีไปด้วย แต่ถ้าครอบครัวเกิดมีปัญหา ก็จะส่งผลกระทบต่อเด็ก โดยทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นออกมา ครอบครัวจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว²⁶ ต่อปัญหาสังคมได้มีนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงได้ให้ความเห็นที่เป็นสาระสำคัญอย่างมาก เช่น

ลักษณะของครอบครัวที่ดีและส่งผลที่ดีต่อเด็กจะมีลักษณะดังนี้²⁷

1. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและแม่ดี
2. พ่อแม่สามารถเข้าใจและสนับสนุนการพัฒนาการของเด็กได้อย่างเต็มที่
3. ครอบครัวนั้นสามารถจะสอนค่านิยมทัศนคติของสังคมให้กับเด็กได้อย่าง

ถูกต้อง

²⁴ ประภาศน์ อวยชัย, บทบาทศาลคดีเด็กและเยาวชนกับความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2517), 5.

²⁵ โสภ ฆีปลมณัน, บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน, (กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2536), 130.

²⁶ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การวิจัยการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ปัญหาและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ, 10.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, 10.

4. ครอบครัวจะต้องสามารถให้ความสมบูรณ์กับเด็กทางร่างกายและจิตใจอย่างเต็มที่

5. ครอบครัวจะต้องสามารถให้ความสมบูรณ์ที่จะสู้กับปัญหาของครอบครัวได้เป็นอย่างดี

ลักษณะของครอบครัวที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน โดยพิจารณาถึงประเภทและความสัมพันธ์ในครอบครัวได้ดังนี้²⁸

1. ครอบครัวที่ไร้ศีลธรรม บิดาเคียดแค้น มารดาติดการพนันหรือสมาชิกบางคนเป็นอาชญากร
2. ครอบครัวไม่มีบิดามารดา เช่น ถึงแก่กรรม หย่าร้างหรือแยกกันอยู่
3. ครอบครัวที่บิดามารดาทะเลาะไม่เอาใจใส่บุตรธิดาทั้ง ๆ ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดี
4. ครอบครัวซึ่งมักเลือกที่รักมักที่ชัง มีคดีลำเอียง
5. ครอบครัวที่เจ้าระเบียบ เข้มงวด และมีคนมากเกินไป
6. ครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจยากจน

จะเห็นได้ว่าครอบครัวมีบทบาทที่สำคัญต่อเด็กในการอบรมเลี้ยงดู พ่อแม่เป็นบุคคลใกล้ชิดที่จะหล่อหลอมให้เด็กเติบโตเป็นคนดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและพัฒนาพฤติกรรมให้ออกมาในแนวทางที่พึงปรารถนา ได้มีผู้แบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ ดังนี้²⁹

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ขอมรับความสามารถและความเห็นของลูกให้ลูกมีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมบางอย่างและให้ความร่วมมือกับลูกตามโอกาสอันสมควร การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับความยุติธรรม
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง หรือแบบปฏิเสธ คือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่เอาใจใส่ดูแล ไม่ให้การสนับสนุน หรือคำแนะนำใด ๆ พ่อแม่จะปล่อยให้ลูก ๆ ทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ เด็กมักมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่เท่าที่ควร

²⁸ ไสกา ขิปลมันน์, บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน, 138.

²⁹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การวิจัยการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ปัญหาและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ, 11.

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป คือเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ทะนุถนอมลูก ไม่ยอมให้ลูกตัดสินใจหรือทำอะไรด้วยตนเอง พ่อแม่จะเป็นผู้ทำให้โดยตลอดทำให้เด็กไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่รู้จักคิด ไม่รู้จักการตัดสินใจ และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินึก ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่คนไทยไว้เป็น 4 แบบ คือ³⁰

1. แบบรัก คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความรักต่อลูกอย่างเปิดเผย ยอมให้ลูกมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวและมีความเข้าใจความรู้สึกของลูกอย่างดี
2. แบบควบคุม คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่คอยควบคุมบังคับและลงโทษลูกเมื่อกระทำในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ
3. แบบใช้เหตุผล คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ชี้แจงเหตุผลต่าง ๆ แก่เด็กในการสนับสนุนให้เด็กกระทำ หรือห้ามปรามมิให้เด็กกระทำสิ่งใด
4. แบบลงโทษทางกาย - จิต คือ ผู้เลี้ยงดูลงโทษทางจิตจะใช้วิธีว่ากล่าวตีดุเตนเด็กด้วยวาจา เมื่อเด็กทำผิดหรือใช้วิธีว่าจะไม่รักหรือตัดสิทธิบางอย่างที่เด็กเคยมีส่วนร่วมการลงโทษเด็กทางกายนั้น จะใช้วิธีลงโทษให้เด็กต้องมีความเจ็บปวดทางกายเมื่อเด็กทำผิด

อูรพี โอสถานนท์ ได้ให้ความเห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเด็ก โดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ขาดความพอดีจะมีส่วนทำให้เด็กกระทำผิดได้ซึ่งมีสาเหตุมาจากกรณี ดังนี้³¹

1. เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาเข้มงวดจนเกินไป มีแต่ระเบียบวินัยตลอดเวลาจนไม่มีโอกาสเป็นของตัวเอง ไม่สามารถทำอะไรตามที่ตัวเองต้องการหรือแสดงความคิดเห็นใด ๆ ทำให้ขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าตัดสินใจทำอะไรเพราะกลัวความผิดกลัวถูกลงโทษ ทำให้เด็กไม่สามารถอยู่ตามลำพังด้วยตนเองได้ จึงง่ายต่อการที่จะถูกชักจูงไปในทางที่ผิดในบางรายอาจเป็นเด็กต่อต้านระเบียบกฎเกณฑ์ฝ่าฝืนข้อบังคับของสังคมไป

³⁰ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินึก, จริยธรรมของเยาวชนไทย: รายงานการวิจัยสาขาปรัชญา, (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2520), 23.

³¹ อูรพี โอสถานนท์, ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2533), 29.

2. เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาเลี้ยงดูด้วยการตามใจหรือปกป้องมากเกินไป อาจเนื่องจากเป็นลูกคนเดียว ลูกคนเล็กหรือมาจากครอบครัวที่มีฐานะดีมากทำให้เด็กเอาแต่ใจตัวเองกลายเป็นเด็กที่ไม่รู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด เมื่อโตขึ้นมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิด

3. เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน มีบุตรมากทำให้บิดามารดาไม่มีโอกาสอบรมได้ทั่วถึงและไม่สามารถสนองความต้องการของบุตรได้ ทำให้เกิดความขัดสนแย่งกันกินแย่งกันใช้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกบีบคั้นทางจิตใจ เพราะความไม่เท่าเทียมเพื่อนฝูง โอกาสที่จะกระทำความผิดมีมาก

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าครอบครัวรวมทั้งสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดทางสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างบุคลิกภาพและอุปนิสัยที่ดีหรือไม่ดีของเด็กและเยาวชน บิดามารดาเป็นเสมือนครูเสมือนเพื่อนและเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนได้พบเห็นตั้งแต่จำความได้ ดังนั้นถ้าบิดามารดามีความเข้าใจในธรรมชาติและความต้องการของเด็กหรือเยาวชน มีความประพฤติที่ดีงาม มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน เป็นผู้ที่มิมีเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ก็จะปรับพฤติกรรมเด็กหรือเยาวชนได้อย่างเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นบุตรปฏิบัติตาม³²

2.2.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน

การศึกษามีส่วนในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยและพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในภาวะของบุคคลที่ด้อยการศึกษาย่อมจะมีอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ซึ่งอุปสรรคสำคัญของการศึกษาเกิดจากปัญหาบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจและความต้องการที่ใช้กำลังแรงงานของเด็ก อันเป็นผลทำให้เด็กต้องหยุดชะงักจากการศึกษา ต้องหางานทำเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเองหรือนำมาช่วยเหลือครอบครัวก่อนถึงวัยอันควร ภาวะดังกล่าวย่อมบั่นทอนความก้าวหน้าทางการศึกษาของเด็กเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนจะมีส่วนคล้ายคลึงกับครอบครัว คือเป็นสถาบันที่มีการอบรมสั่งสอน ควบคุม เสริมสร้างบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผ่านการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งนันทนาการด้วย³³

บทบาทของโรงเรียนและการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นให้ดำเนินไปสู่ชีวิต

³² อัจฉริยา ชูตินันทน์, กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชนและคดีครอบครัว, 25.

³³ โสภา ขีปัดมันน์, บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน, 138-139.

ในวัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่ไม่ได้รับการศึกษาน้อยหรือไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเลย³⁴

นอกจากนี้ การกระทำผิดของเยาวชนเป็นผลส่วนหนึ่งที่ได้มาจากประสบการณ์ด้านลบที่ได้รับมาจากโรงเรียน เพราะมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับด้านการศึกษา โดยเฉพาะข้อบกพร่องที่ไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมของเด็กที่มาจากครอบครัวชั้นต่ำได้ เด็กพวกนี้ได้รับอิทธิพลมาจากบ้านหรือจากชุมชนให้ประพฤติผิดอยู่แล้ว ข้อบกพร่องของโรงเรียนกลับทำให้เด็กเหล่านี้ยังมีความประพฤติที่ผิดยิ่งขึ้นไปอีก³⁵

ปัจจัยที่โรงเรียนมีส่วนผลักดันเด็กกลายสภาพเป็นผู้กระทำผิด สรุปได้ คือ

1. เด็กขาดครูที่ดี
2. โรงเรียนมีอุปกรณ์สื่อการสอนต่าง ๆ ไม่เพียงพอ
3. เด็กไม่ได้รับความสนใจและขาดการปฏิบัติอย่างใกล้ชิดเป็นรายบุคคล เกิดการแบ่งแยกในกลุ่มนักเรียน เพราะความแตกต่างทางสถานะเศรษฐกิจ
4. โรงเรียนขาดหลักการและการบริการด้านสันติภาพ
5. เด็กขาดที่ปรึกษาและแนะแนว

ฉะนั้น การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจึงมีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนคล้ายกับครอบครัว อิทธิพลจากทางโรงเรียนนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไม่ยิ่งหย่อนกว่าปัจจัยทางด้านครอบครัวเลย³⁶

2.2.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการคบเพื่อน

กลุ่มเพื่อนจะมีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยรุ่นเพราะนอกจากครอบครัวแล้ววัยรุ่นจะคลุกคลีและใกล้ชิดกลุ่มเพื่อนมากที่สุด ฉะนั้นการรวมกลุ่มกันเป็นแก๊งค์ เป็นพวกย่อมทำให้วัยรุ่นในกลุ่มเดียวกันมีค่านิยมที่เหมือนกันมีทัศนคติที่คล้ายกันทำอะไรจะเหมือนกันหมด และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะเห็นว่าถ้าวัยรุ่นรวมกลุ่มอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดีก็จะทำให้เด็กคนนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่ดีตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะกลุ่มเพื่อนหรือแก๊งค์ต่าง ๆ จะถ่ายทอดเทคนิคในการกระทำผิดหรือคอยช่วยเหลือส่งเสริมให้กระทำผิด

³⁴ โสภ ฆีลมันน์, บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน, 139.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, 139.

³⁶ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, การวิจัย การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ปัญหาและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ, 14.

หนักขึ้นกว่าเดิมสนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความตื่นเต้นและให้ประโยชน์ร่วมกันในการกระทำผิด คอยยกย่องผู้กระทำผิดว่าเป็นคนเก่งและชักจูงให้ขัดคำสั่งพ่อแม่ ยกย่องผู้กระทำผิดว่าเป็นคนกล้าและชักจูงให้ขัดจีนไม่เชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่บ้านเมือง³⁷

การคบค้าสมาคมหรือกลุ่มบุคคลที่ชักจูงให้กระทำผิดอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลานานจนถอนตัวไม่ขึ้นจะมีผลต่อเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กรับการถ่ายทอดค่านิยมเทคนิคและทัศนคติในการกระทำผิดและในที่สุดก็จะทำการกระทำผิดกฎหมายได้³⁸

เพื่อนมีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้เกิดการกระทำผิด ซึ่งเด็กและเยาวชนชอบรวมกลุ่มอยู่กับเพื่อนในวัยเดียวกัน จึงเป็นวัยที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมาก ซึ่งเพื่อนจะเข้ามามีบทบาทแทนที่ครอบครัวโดยเฉพาะในสังคมเมือง หากคบเพื่อนไม่ดี หรือมีทัศนคติที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาจจะถูกเพื่อนที่ไม่ดีชักจูงหรือแนะนำไปในทางที่ไม่ดีได้ง่าย จนในที่สุดอาจกลายเป็นผู้กระทำผิด³⁹

2.2.2.4 ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

ชุมชนแออัดที่อยู่ในเมืองจะมีผลก่อให้เกิดเด็กและเยาวชนกระทำความผิดได้มากกว่าชุมชนในชนบท ทั้งนี้เกิดจากการที่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในชุมชนดังกล่าวตกอยู่ในแวดวงเหล่านักเลาชีวะ เช่น นักเลาชิงวิ่งราว หรือพวกลักขโมย ทำให้เด็กเห็นตัวอย่างบ่อย ๆ จนกลายเป็นความเคยชินและการที่ครอบครัวเด็กอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมดังกล่าว จึงเป็นการยากที่จะป้องกันไม่ให้เด็กเอาแบบอย่าง นอกจากสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยจะมีส่วนจูงใจให้เด็กกระทำความผิดแล้ว ยังมีสาเหตุอื่นเป็นต้นว่า มนุษย์เกิดมาต้องพบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวหลายประการ ซึ่งนับว่ามีอิทธิพลทำให้ชีวิตของแต่ละบุคคลมีแนวโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งได้ เช่น เด็กยอมเลียนแบบและได้นิสัยจากบิดามารดาหรือครูอาจารย์บ้างไม่มากก็น้อย ธรรมชาติ ภูมิประเทศ สถานที่ ดินฟ้าอากาศ การศึกษาและสภาวะทั่วไป ก็อาจทำให้นักคนแตกต่างกันไปทั้งกิริยาเจ้านิสัยใจคอ ความประพฤติความคิดอ่านหรือความต้องการได้ อนึ่งสภาพถิ่นที่อยู่ปัญหาเกี่ยวกับความเดือดร้อน เรื่องที่อยู่อาศัยเนื่องจากการอพยพเข้ามาทำมาหากินในเขตเมืองใหญ่ซึ่งมีทั้งแบบถาวรและชั่วคราว ทำให้เกิดการแออัดเรื่องที่อยู่อาศัยและก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาจราจรติดขัด ปัญหา

³⁷ โสภา ธิพัฒน์, บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน, 139-140.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, 140.

³⁹ อัจฉริยา ชูตินันท์, กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชนและคดีครอบครัว, 28.

คนว่างงาน ปัญหาที่อยู่อาศัยไม่ถูกสุขลักษณะ มีผู้คนอาศัยแออัดยัดเยียดก่อให้เกิดความสกปรกจนกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยเฉพาะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันบริเวณที่ประชาชนที่มีรายได้น้อยอาศัยซึ่งอยู่กันอย่างแออัดขาดสถานที่ที่เด็กใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ เล่นกีฬาหรือหาความบันเทิงอย่างอื่นได้ เมื่อไม่มีที่พักผ่อนในยามว่างทำให้เด็กและเยาวชนมีเวลามากวนกับขาดการแนะนำหรือการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เด็กจึงใช้เวลาว่างไปในทางที่ไม่เป็นสาระหรือน่าสนใจไปหาการพนันหรืออบายมุขต่าง ๆ กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติ นอกจากนี้สถานเริงรมย์ที่เป็นแหล่งอบายมุขต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นอันมากซึ่งสถานเริงรมย์เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนเสียคนไปเป็นจำนวนไม่น้อยเพราะถึงจะรู้ว่าเป็นแหล่งอบายมุขแต่ก็เป็นสิ่งที่ล่อใจให้เด็กและเยาวชนหลงเพลิดเพลิน ดึงดูดจิตใจทำให้เด็กเสียคนได้ง่าย⁴⁰

ทาฟท์ และอิงแลนด์ (Taft & England, 1964) ได้ศึกษาและกำหนดสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการกระทำผิดขึ้นได้ 7 ลักษณะด้วยกันคือ

1. ตามละแวกบ้านที่ยากจนซึ่งมีครอบครัวตั้งอยู่หนาแน่น มักจะมีการจกชิงวิ่งราวและการขโมยกันโดยทั่วไป
2. ย่านแหล่งสลัมที่มีความยากจน มีสภาพไร้กฎหมาย คือ ต่างคนต่างทำอะไรตามความต้องการของตนโดยไม่คำนึงว่าสิ่งที่ตนทำนั้นจะผิดกฎหมายหรือไม่
3. แหล่งที่ถูกตัดขาดจากสังคม ขาดระเบียบแบบแผนและมีความขัดแย้งกันในทางวัฒนธรรมภายในแหล่งนั้นด้วย
4. เขตที่อยู่อาศัยที่อยู่กันอย่างหนาแน่นและขาดความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัว
5. เขตยากจนหรือเขตสลัมที่มีชนกลุ่มน้อยอยู่เพียงกลุ่มเดียว
6. เขตแห่งความเลวร้ายซึ่งตำรวจเข้าปกป้องมิได้และการเล่นพนันอยู่กันทั่วไป ตำรวจเองก็ไม่จัดการแต่ประการใด
7. เขตชนบทเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นที่หลบซ่อนของพวกแก๊งค์จากในเมืองคล้าย ๆ กับเป็นเมืองเถื่อน

ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถในการเลียนแบบได้สูง ถ้าหากสิ่งแวดล้อมทางสังคมไม่ดีก็จะเป็นแบบอย่างให้เด็กและเยาวชนในสังคมนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่ดีด้วย

⁴⁰ โสกา ซปีลมันน์, บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน, 140-141.

2.2.2.5 ปัญหาเกี่ยวกับสื่อมวลชน

สื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการก่ออาชญากรรมและการกระทำ ความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งอิทธิพลที่สำคัญของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรม คือ เป็นแหล่งสะท้อนให้เกิดความรู้สึกลอยตามทางด้านลบ เพราะสิ่งที่ตนอยากรู้ พร้อมทั้งจะเรียนรู้ และพร้อมที่จะทำตาม ตรงกับสิ่งซึ่งสื่อมวลชนได้นำมาเผยแพร่ให้เห็นในหนังสือพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์⁴¹

เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นลบต่อสังคมหรือพฤติกรรมที่เป็นลบในสังคมผ่านทาง สื่อมวลชนนานาชนิด อย่างไรก็ตามก่อนที่เด็กจะตกอยู่ใต้อิทธิพลดังกล่าวได้นั้น เด็กอาจได้รับ อิทธิพลผ่านทางหน่วยงานอื่น ๆ มาก่อนแล้ว เช่น ครอบครัว โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก การถ่ายทอดหรือการรายงานข่าวเป็นประจำเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาชญากรผ่านสื่อมวลชนจึงมี อิทธิพลสูงมากต่อการคล้อยตามและกระทำตาม โดยเฉพาะในภาพยนตร์บางประเภทที่แสดงให้เห็น ถึงเหตุปัญญ ความสามารถอย่างเยี่ยมยอดของบรรดาอาชญากรทั้งหลาย ยิ่งเป็นอันตรายยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนต้องการเลียนแบบโดยเฉพาะการกระทำผิด การ ประกอบอาชญากรรมของวัยรุ่นในต่างประเทศ ที่ทำขึ้นเป็นภาพยนตร์นั้น ยิ่งเป็นอันตรายต่อเด็ก วัยรุ่นมากเพราะเยาวชนเหล่านี้ยังอ่อนด้อยสติปัญญาและเหตุผลจึงทำให้เกิดการยอมรับคล้อยตาม เกิดความประทับใจและเกิดความภาคภูมิใจที่จะกระทำตาม⁴² โดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อ่อนต่อ โลกและก่อให้เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบ เป็นต้น

2.3 อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กที่กระทำความผิดอาญา

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 วางหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กในด้านต่าง ๆ รวมถึง สิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วย โดยวางหลักการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กไว้ในข้อ 37, 38 และ 40 สรุปได้ ดังนี้

ข้อ 37 รัฐภาคีประกันว่า

⁴¹ โสกา ชิปลมัมน์, บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรม เบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน, 143.

⁴² เรื่องเดียวกัน, 143-144.

1. จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมานหรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัวสำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

2. จะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยผลการจับกุม กักขัง หรือจำคุกเด็ก จะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

3. เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม และด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีที่ติดตัวตั้งแต่เกิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะเด็กที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่า เป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กมีสิทธิติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือโต้ตอบ และการเยี่ยม เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

4. เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะคัดค้านความชอบด้วยกฎหมายของการลิดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจที่เป็นอิสระ และเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัย โดยพลันต่อการดำเนินการเช่นนั้น⁴³

ข้อ 39

รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูทั้งทางร่างกาย และจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ได้รับเคราะห์จากการละเลยในรูปแบบต่าง ๆ การแสวงหาประโยชน์ การกระทำอันมิชอบ การทรมาน หรือการลงโทษ หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือ ต่ำช้าโดยรูปแบบอื่น หรือการพิพาทกันด้วยอาวุธ การฟื้นฟูหรือการกลับคืนสู่สังคมดังกล่าวจะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ การเคารพตนเอง และศักดิ์ศรีของเด็ก⁴⁴

ข้อ 40

1. รัฐภาคีจะตระหนักถึงสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกใน

⁴³ แปลจาก Convention on the Rights of the Child, General Assembly of the United Nations, New York, 20 November 1989 Article 37.

⁴⁴ แปลจาก Convention on the Rights of the Child, General Assembly of the United Nations, New York, 20 November 1989 Article 39.

ศักดิ์ศรี และคุณค่าของเด็ก ต้องคำนึงถึงอายุของเด็ก และส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาททางสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

2. เพื่อการนี้ และโดยคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของตราสารระหว่างประเทศรัฐภาคีประกันว่า

1) ไม่มีเด็กคนใดถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาด้วยเหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่การกระทำหรืองดเว้นการกระทำนั้นได้มีขึ้น

2) เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา อย่างน้อยที่สุด ได้รับการประกันดังนี้

ก. ได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย

ข. ได้รับแจ้งข้อหาทันที และโดยตรง และผ่านทางบิดามารดา หรือผู้ปกครองในกรณีที่เหมาะสม นอกจากนี้ จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสมในการเตรียมตัวต่อสู้คดีของเด็ก

ค. ได้รับการตัดสินอย่างไม่ชักช้าจากหน่วยงานที่มีอำนาจหรือองค์กรตุลาการที่พิจารณาอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย โดยให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมเว้นแต่เมื่อเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงอายุหรือสถานการณ์ของเด็กและบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

ง. จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความหรือสารภาพผิด สามารถซักถาม ซักค้าน และอ้างพยาน และให้มีการซักถามพยานแทนภายในเงื่อนไขของความเท่าเทียมกัน

จ. หากพิจารณาว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา คำวินิจฉัย หรือมาตรการใดที่กำหนดตามคำวินิจฉัยนั้นจะได้รับการทบทวนจากองค์กรตุลาการที่อำนาจเหนือในระดับสูงกว่าขึ้นไปที่เป็นกลาง และมีอิสระ

ฉ. หากเด็กไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้อยู่ จะต้องจัดให้มีความช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

ช. ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา เด็กต้องได้รับความเคารพต่อเรื่องส่วนตัวของเด็ก

3. รัฐภาคีต้องหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนการพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานและสถาบันที่ใช้กับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีต่อไปนี้

1) การกำหนดอายุขั้นต่ำซึ่งเด็กที่มีอายุน้อยกว่านั้นจะถือว่าไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา

2) เมื่อเห็นว่าเหมาะสม และเป็นที่ต้องการให้กำหนดมาตรการที่ใช้กับเด็กโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ โดยต้องเคารพสิทธิมนุษยชน และการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเต็มที่

4. การดำเนินการต่าง ๆ เช่น คำสั่งให้มีการดูแล แนะนำและควบคุมการให้คำปรึกษา การภาคทัณฑ์การอุปการะดูแล แผนงานการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ รวมทั้งทางเลือกอื่น ๆ ในความดูแลของระดับสถาบันต้องมีไว้เพื่อประกันว่าเด็กจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก และได้สัดส่วนกับสถานการณ์และความผิด⁴⁵

ส่วนมาตรการทางระหว่างประเทศนั้นมีตราสารอื่น ๆ อีกหลายฉบับที่วางหลักการถึงสิทธิของผู้กระทำผิดเด็ก ดังนี้คือ

1. กฎอันเป็นมาตรการขั้นต่ำในการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนกระทำผิด(กฎกรุงปักกิ่ง) United Nations Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules) 1985 อันได้รับการรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาทั่วไป เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1985 ซึ่งกำหนดขึ้นโดยมีเจตนาเพื่อใช้กับระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน และวางมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนไม่ว่าจะกำหนดอายุขั้นต่ำไว้ที่อายุเท่าใด และภายใต้ระบบใด ซึ่งต้องใช้อย่างเที่ยงธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ

2. แนวทางขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันการกระทำความผิดของเยาวชน (แนวทางริยาร์ด) United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency (The Riyardh Guidelines) 1990 ได้รับการรับรองและประกาศโดยที่ประชุมสมัชชาทั่วไป เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1990

3. กฎว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกไล่ออกจากเสรีภาพ (United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of the Liberty 1990) ได้รับการรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาทั่วไป เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1990 เน้นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยเฉพาะ จะเห็นได้ว่ากฎ และอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กเหล่านี้ล้วนมีหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก และเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา

⁴⁵ แปลจาก Convention on the Rights of the Child, General Assembly of the United Nations, New York, 20 November 1989 Article 40.

จากบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิ ค.ศ. 1990 จะเห็นได้ว่า อนุสัญญานี้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้รัฐภาคีสมาชิกแห่งอนุสัญญานี้ มีพันธกรณีที่พึงปฏิบัติต่อเด็กทั้งหลายและได้บัญญัติถึงสิทธิที่เด็กควรได้รับการคุ้มครอง ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีการเคารพและประกันสิทธิของเด็ก โดยไม่มีการปฏิบัติและไม่คำนึงถึงองค์ประกอบใด ๆ โดยให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และการบริการต่อเด็กนั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และมีการส่งเสริมการฟื้นฟูร่างกาย และจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมของเด็กอีกด้วย

2.4 หลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก

จากเดิมที่เด็กไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิใด ๆ ทั้งสิ้น ต่อมาได้เกิดแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็กขึ้น จนกระทั่งพัฒนาถึงขั้นจัดทำกฎหมาย และตราสารระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กในทุกด้าน กฎหมายระหว่างประเทศฉบับที่สำคัญมากที่สุดในปัจจุบัน คือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 (Convention on the Right of the Child 1990) ซึ่งให้การรับรองสิทธิเด็กในคดีอาญา ไม่ว่าจะตกในฐานะผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยาน โดยแนวความคิดการแยกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กต่างหากจากระบวนการยุติธรรม ทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ ก็เป็นการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเด็กในประการสำคัญด้วย

2.4.1 ความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิเด็ก

แต่เดิมเด็กถูกปฏิบัติเหมือนสิ่งของ และถูกทอดทิ้ง อย่างดีที่สุดก็ได้รับการปฏิบัติในฐานะมนุษย์ที่ด้อยกว่าซึ่งได้รับการปกป้องจากบิดามารดา หรือผู้ใหญ่คนอื่น ๆ หรือรัฐ⁴⁶ ในสมัยโรมันมีหลักเกี่ยวกับเด็กเรียกว่า patria potestas อันเป็นแนวคิดที่บิดามีอำนาจเหนือบุตรโดยไม่มีข้อจำกัด มีสิทธิฆ่า ทอดทิ้ง จำหน่ายหรือโอนหรือขายเป็นทาสก็ได้ทั้งสิ้น⁴⁷

⁴⁶ Freeman, M. & Veerman, P., The relevance of theories of natural law and legal positivism, In **The ideologies of children's rights**, (Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1992), 57.

⁴⁷ อิงอร จินตนาเลิศ, กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), 103.

แนวความคิดในการรับรองสิทธิมนุษยชน (human rights) มาจากแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติ (natural law) อันมีแนวคิดว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิธรรมชาติ (natural rights) และเป็นสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด (inherent rights) สิทธิเด็กถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน Javier Perez de Cuellar อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติกล่าวถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิเด็กไว้ว่า “การเคารพและการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กถือเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบซึ่งศักยภาพแห่งปัจเจกบุคคล”⁴⁸

ปัจจุบันนี้ สิทธิเด็กได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมาก ตราสารระหว่างประเทศฉบับแรกที่ทำให้การรับรองว่าเด็กต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ คือ ปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวา ค.ศ. 1924 (declaration of geneva) องค์การสันนิบาตชาติมีมติยอมรับปฏิญญา เมื่อวันที่ 26 กันยายน ค.ศ. 1924 กำหนดหลักการพื้นฐานเพื่อคุ้มครองเด็กไว้ 5 ประการ แต่เป็นเพียงหลักการทั่วไปที่จำเป็นต่อร่างกาย และการเจริญเติบโตของเด็กเท่านั้น เช่น เด็กจะต้องได้รับการพัฒนาตามสภาวะปกติทั้งร่างกายและจิตใจ เด็กที่หิวจะต้องได้รับอาหาร เด็กที่ป่วยจะต้องได้รับการรักษาพยาบาล หรือเด็กกำพร้าจะต้องได้รับที่อยู่อาศัย และความช่วยเหลือ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงบทบาทของสันนิบาตชาติสิ้นสุดลงด้วย องค์การสหประชาชาติได้ถูกจัดตั้งขึ้น มีการนำปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวามาพิจารณาอีกครั้ง และลงมติยอมรับเป็นปฏิญญาด้านสิทธิเด็ก ค.ศ. 1948 (Declaration of the Rights of the Child 1948) โดยเพิ่มเติมเนื้อหาจากปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวา ค.ศ. 1924 เป็น 7 ประการ กล่าวคือ เด็กจะต้องได้รับความคุ้มครองโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา หรือความเชื่อ เด็กจะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว เด็กที่หิวจะต้องได้รับอาหาร เด็กที่ป่วยต้องได้รับการรักษาพยาบาล เป็นต้น⁴⁹ นอกจากนี้ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ที่องค์การสหประชาชาติได้ลงมติรับรอง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 กล่าวในประกาศว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแล และช่วยเหลือเป็นพิเศษแต่ยังมีได้มองว่าเด็กมีสิทธิในตนเองในอันที่จะได้รับการบริหารต่าง ๆ ไม่มีสิทธิพื้นฐานะพลเมืองหรือสิทธิทางการเมือง เพียงแต่ได้รับการปกป้อง (protective) แต่ไม่มีสิทธิโดยสมบูรณ์ (liberating)⁵⁰

⁴⁸ อิงอร จินตนาเลิศ, กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989, 30-31.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, 15-16.

⁵⁰ วิชา มหาคณ, ศาลเยาวชนตามแนวคิดสากล, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชน และครอบครัวศาลเยาวชนและครอบครัว, 2541).

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเด็กยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง องค์การสหประชาชาติเล็งเห็นว่าเนื้อหาในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1948 ยังมิได้ให้ความสำคัญต่อการรับรองสิทธิเด็กมากเพียงพอ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1959 องค์การสหประชาชาติจึงมีการลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1959 (United Nations Declaration of the Rights of the Child 1959) ตามเนื้อหาของปฏิญญามีข้อความยืนยันถึงสิทธิต่าง ๆ ของเด็ก ปฏิญญานี้ถือเป็นปฏิญญาลำดับแรกที่รับรองสิทธิเด็กให้มีสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง⁵¹ กล่าวคือ เด็กมีสิทธิที่จะมีชื่อ และมีสัญชาตินับตั้งแต่เกิด และในอารัมภบทของปฏิญญาได้มีการกล่าวรับรองสิทธิเด็กทั้งก่อนเกิด และหลังเกิดด้วย⁵² ซึ่งรัฐบาลไทยได้ลงนามรับรองปฏิญญานี้ด้วย แต่ถึงกระนั้นปฏิญญามิได้ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายแก่รัฐทั้งหลายแต่ประการใด จึงมีความพยายามในการร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 (Convention on the Rights of the Child 1990) ขึ้น โดยเป็นการนำหลักการต่าง ๆ มารวบรวมเป็นอนุสัญญา และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 20 กันยายน ค.ศ. 1990 นี้มีเนื้อหารวม 54 ข้อ

ปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจำนวนถึง 195 ประเทศ ถือเป็นอนุสัญญาลำดับที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคงมีเพียง 2 ประเทศเท่านั้น ที่ยังไม่เข้าเป็นสมาชิก คือประเทศโซมาเลีย และประเทศสหรัฐอเมริกา⁵³ สำหรับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ได้ร่วมลงนามเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) และสำหรับประเทศไทยได้ให้การรับรองในภาคยานุวัติสาร เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 และกำหนดให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535⁵⁴

⁵¹ Flekkoy, M. G., **A voice for children: Speaking out as their ombudsman**, (London: Jessica Kingley Publishers, 1991), 5.

⁵² Johnson, D., Coultural and regional pluralism in the drafting of the UN convention on the rights of the child, In M. Freeman & P. Veeman (Eds.), **The ideologies of children's rights**, (Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1992), 107.

⁵³ วันชัย รุจนวงศ์, **สิทธิเด็ก**, สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2555, จาก <http://www.djop.moj.go.th/arti1.htm>

⁵⁴ กมลสินทร์ พินิจภูวดล, **อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก: สิทธิเด็กในประเทศไทย**, 101.

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 มีหลักสำคัญ คือสิทธิเด็กเป็นสิ่งที่มิดิตัวมาตั้งแต่เกิด จึงไม่มีผู้ใดจำกัดหรือขัดขวางการใช้สิทธิอันชอบธรรมของเด็กได้ อีกประการ คือในการกระทำการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเด็กต้องยึดถือประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The Best Interests of Children)⁵⁵

นอกจากนี้การคุ้มครองเด็กจะต้องไม่เลือกปฏิบัติ หากเด็กกลุ่มใดไม่สามารถใช้สิทธิได้เหมือนกับเด็กทั่วไปไม่ว่าจะด้วยภาวะร่างกาย จิตใจหรือสังคม เช่น เด็กพิการทางร่างกายหรือทางสมอง เด็กเรื้อรัง รัฐควรช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้เด็กเหล่านี้สามารถใช้สิทธิได้เท่าเทียมกับเด็กทั่วไป⁵⁶ หลักการนี้ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ด้วย⁵⁷ ที่จริงแล้วหลักการนี้กำหนดขึ้นในรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลทั่วไป มิได้เจาะจงเฉพาะสิทธิเด็กแต่ก็นำมาปรับใช้กับสิทธิเด็กได้

2.4.2 พัฒนาการทางความคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย

ในอดีต ถือว่าเด็กเป็นทรัพย์สินของครอบครัว และอยู่ภายใต้ปกครองของบิดามารดา อันเป็นกฎหมายจารีตประเพณี ฉะนั้นจึงไม่มีข้อจำกัดในการใช้อำนาจของบิดามารดาเหนือบุตร ที่ชัดเจน ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏในกฎหมายลักษณะวิวาทว่า “อนึ่ง เด็ก 7 เข้า เฒ่า 70 เป็นคนหลงใหล โดยการ”⁵⁸ ซึ่งเห็นได้ว่าประเทศไทยกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว หลักการนี้ได้ปฏิบัติสืบเรื่อยมาจนกระทั่งสมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนกระทั่ง ปรากฏชัดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงออกประกาศพระราชบัญญัติลักพา จ.ศ. 1227 (พ.ศ. 2406) จำกัดอำนาจบิดามารดาในการจำหน่ายจ่ายโอนเด็กให้ผู้อื่น หรือบังคับให้แต่งงานให้ใช้กับบุตรที่อายุไม่เกิน 20 ปี นอกจากนี้ การขายบุตรที่อายุต่ำกว่า 15

⁵⁵ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก = **Convention on the rights of the child**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2537), ข้อ 3, 9, 18, 20 และ 21.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 2.

⁵⁷ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิ และเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรค 3 และวรรค 4)

⁵⁸ ประธาน วัฒนาวณิชย์, กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็ก และกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชน, (กรุงเทพฯ: ประกายพริก, 2530), 21.

ปี และอยู่กับพ่อแม่ พ่อแม่สามารถขายได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากเด็ก แต่หากบุตรมีอายุ 15 ปี ขึ้นไป บุตรต้องลงแรงไค่ หรือมีพยานรู้เห็น สัญญาซื้อขายจึงสมบูรณ์ ส่วนกรณีพ่อแม่หย่ากัน และบุตรแยกไปอยู่กับอีกฝ่าย หรือญาติของอีกฝ่าย พ่อหรือแม่จะลักเอาชื่อลูกไปขายมิได้⁵⁹ ต่อมา เมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้กำหนดวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงอายุ และความรับผิดชอบของเด็ก โดยต่อมาได้นำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 73 ถึงมาตรา 76 ด้วย⁶⁰ มีสาระสำคัญว่า

1. เด็กอายุไม่เกินเจ็ดปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ
2. เด็กอายุกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลมีอำนาจกล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน หรือส่งตัวไปรับการฝึก และอบรมได้ แต่จะจำคุกไม่ได้
3. เยาวชนอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบ เมื่อศาลเห็นสมควรจะไม่ลงโทษ ต้องดำเนินการว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน หรือส่งตัวไปรับการฝึก และอบรมได้ เช่นเดียวกับข้อ 2 แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนลงครึ่งหนึ่ง
4. ผู้เยาว์ที่อายุกว่าสิบเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควร จะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายไทยคำนึงถึงการรับรองสิทธิมากกว่าร้อยละร้อยปี และได้ปฏิบัติเรื่อยมาจนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกในปี พ.ศ. 2475 มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือการรับรองสิทธิเด็กในฐานะเป็นสิทธิตามกฎหมายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม โดยยังไม่มีรับรองสิทธิเด็กโดยเฉพาะ แต่ก็นำมาปรับใช้กับเด็กได้ด้วย และในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา สิทธิเด็กก็ได้รับการรับรองมากขึ้น⁶¹

⁵⁹ อังอร จินตนาเลิศ, กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989, 72.

⁶⁰ บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชน และครอบครัวแนวประยุกต์, (กรุงเทพฯ: วิจัยพัฒนา, 2546), 25.

⁶¹ อังอร จินตนาเลิศ, กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989, 73.

อย่างไรก็ตามมีความพยายามในการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน ตั้งแต่สมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาดูงานที่ต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2482 แต่เนื่องจากมีสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นก่อน จึงยังไม่ประสบผลสำเร็จ จากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2493 มีการจัดส่งผู้พิพากษาไปดูงานศาลเยาวชนและครอบครัวอีกครั้ง จากนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2494 และจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง และสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางขึ้นในกรุงเทพมหานคร ครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2494⁶² ปัจจุบันพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกแล้ว โดยมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534 เพื่อจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นแทนศาลคดีเด็กและเยาวชน ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับครอบครัว

ในด้านการปฏิบัติประเทศไทยมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) เป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521 เพื่อทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (กยช.) ซึ่งมีหน้าที่วางแผนประสานงาน กำกับดูแล และติดตามประเมินผลการพัฒนาเด็กและเยาวชน และโดยภารกิจหน่วยงานเลขานุการ กยช. ทาง สยช. จึงมีบทบาทในฐานะเป็นกลไกในการดำเนินงานขององค์กรระดับชาติที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผน ประสานงาน กำกับดูแล และติดตามประเมินผลการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งรวมถึงการดำเนินงานตามพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก⁶³

จนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีบทบัญญัติรับรองสิทธิของเด็กที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองไว้หลายมาตรา คือ

มาตรา 53 “เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม”

มาตรา 80 “รัฐต้องคุ้มครอง และพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้าง และพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว”

⁶² บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชน และครอบครัวแนวประยุกต์, 26.

⁶³ สีน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก: บทบาทของ สยช. ในการส่งเสริม และการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย, วารสารกฎหมาย, 20, 1(ตุลาคม 2543), 192.

มาตรา 86 “รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ ค้ำครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็ก และแรงงานหญิง”

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2549 ได้มีการรัฐประหาร ซึ่งเรียกว่าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ รวมทั้งประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ก็ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการรับรองสิทธิของเด็กที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองไว้ ดังนี้

มาตรา 52 บัญญัติว่า เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่ง ไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 32 ที่ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในทางอาญาของประชาชนไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้...”

โดยสรุป จะเห็นว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเด็กโดยมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองการปกครองของไทย โดยในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ร.ศ. 127 ซึ่งได้กำหนดวิธีปฏิบัติต่อเด็ก และเยาวชนไว้เป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงอายุ และความรับผิดชอบของเด็ก ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแทบทุกฉบับได้บัญญัติหลักเกณฑ์ ในการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.4.3 พัฒนาการทางความคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็กในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ในหัวข้อนี้จะศึกษาประวัติความเป็นมาของกฎหมายและวิวัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิเด็กของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวดังจะกล่าวต่อไปตามลำดับ

2.4.3.1 ความเป็นมากฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ในสมัยโบราณประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังไม่มีองค์กรในกระบวนการยุติธรรมเหมือนเช่นปัจจุบัน การดำเนินคดีอาญาก็ไม่มีโจทก์ไม่มีจำเลยในศาล กฎหมายโบราณของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กล่าวไว้บางตอนว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินคดีความนั้นก็คือเจ้าเมืองหรือผู้ปกครองเมือง ซึ่งการวินิจฉัยคดีก็อาศัยจารีตประเพณีไม่มีตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนอยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ หรือเขตชนบทก็จะเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้ากกเจ้าเหล่า หรือหัวหน้าเผ่าผู้มีอิทธิพล ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในเขตนั้นเป็นผู้ตัดสินและคำตัดสินดังกล่าวนั้นก็จะมีผลบังคับใช้โดยเด็ดขาด คู่กรณีไม่มีสิทธิอุทธรณ์หรือร้องขอต่อว่าแต่อย่างใด⁶⁴

ในปี ค.ศ. 1633 เจ้าสุริยวงศา ธรรมมิกราช ขึ้นครองราชย์⁶⁵ ภายใต้การปกครองของเจ้าสุริยวงศา ธรรมมิกราช การปกครองอาณาจักรล้านช้างก็ได้มีการปฏิรูประบบการปกครอง เช่น ในราชสำนักมีเจ้าแผ่นดินเป็นผู้ปกครองทั่วทั้งราชอาณาจักร และมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครอง โดยมีเจ้ามหาอุปราชเป็นผู้ทำการแทนเจ้าแผ่นดิน (เปรียบเสมือนนายกรัฐมนตรี) มีหน้าที่สำคัญ คือ การปกครอง เป็นประธานสภาราชกิจ ประธานคณะเสนาบดี และมีอำนาจในการออกคำสั่งต่าง ๆ รวมทั้งสั่งเกณฑ์ทหารในยามสงคราม นอกจากนี้ยังมีเจ้าราชวง มีฐานะต่ำกว่าเจ้ามหาอุปราช มีหน้าที่ดูแลช่วยงานเสนาบดีฝ่ายกลาง และมีเจ้าราชบุตร ซึ่งมีหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ช่วยเสนาบดีฝ่ายขวา ทั้งสามพระองค์เรียกว่าฝ่ายแผ่นดิน คณะเสนาบดีแบ่งเป็น เสนาบดีฝ่ายขวา

คณะเสนาบดีฝ่ายกลางและเสนาบดีฝ่ายซ้าย การบริหารงานแผ่นดินทั้งหมดขึ้นกับคณะเสนาบดี กล่าวคือ เสนาบดีฝ่ายขวามีหน้าที่รับผิดชอบงานกลาโหม กรมคลัง และกรมนา โดยมีพระยาเมืองแสนเป็นผู้ดำรงตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีฝ่ายขวา คณะเสนาบดีฝ่ายซ้ายรับผิดชอบงาน

⁶⁴ สุภาสิทธิ์ ร่อวันชัย, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบไทย-ลาว: ขั้นตอนก่อนการพิจารณาของศาล, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), 46.

⁶⁵ ลำเลิศ บัวศรีสวัสดิ์, คัมภีร์พระธรรมศาสตร์หลวง กฎหมายโบราณลาว, (เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: สำนักพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ, 1993), 8.

ปกครอง งานรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน รับผิดชอบกรมเมือง และกรมวัง โดยมีพระยาเมืองจันทร์เป็นผู้ดำรงตำแหน่ง อัครมหาเสนาบดีฝ่ายซ้าย ส่วนคณะเสนาบดีฝ่ายกลางรับผิดชอบงานแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ และตัดสินคดีความที่เกิดขึ้น ทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นองค์กรตุลาการ โดยมีพระยาเมืองกลางเป็นผู้ดำรงตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีฝ่ายกลาง

ทั้งนี้ปรากฏให้เห็นว่าในสมัยพระเจ้าสุริยวงศา ธรรมมิกราช องค์กรในกระบวนการยุติธรรมได้ปรากฏขึ้น โดยเสนาบดีฝ่ายกลางเป็นผู้ทำการดำเนินและตัดสินคดีความ มิใช่พระเจ้าแผ่นดินจะตัดสินคดีด้วยตนเองเหมือนในเมื่อก่อน ซึ่งองค์กรศาลก็ได้ปรากฏให้เห็นนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ส่วนในหัวเมืองต่าง ๆ อำนาจทั้งหมดยังเป็นของเจ้าเมือง ในช่วงเวลานี้เอง คือ ในระหว่าง ปี ค.ศ. 1660 ได้มีการสร้างกฎหมายขึ้นมาใช้หลายฉบับซึ่งเรียกว่า คัมภีร์ โดยเขียนลงบนใบลาน หะปะกร และคฤโศกคิธรรม นอกจากนี้ยังมีหลายประเภทย่อย ๆ ซึ่งมีเป้าหมายในการใช้เฉพาะเรื่องและส่วนมากจะเป็นหนังสือสั้น ๆ เรียกว่าหนังสือก้อม⁶⁶

ส่วนคัมภีร์พระธรรมศาสตร์หลวง นับว่าเป็นกฎหมายโบราณลาที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นกฎหมายหลัก (เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญ) มีบทบัญญัติเป็นมาตรารวมทั้งสิ้นประมาณ 400 กว่ามาตรา (เพราะหายไปประมาณ 60 กว่ามาตรา) และแบ่งเป็นหมวดหรือเรียกว่าห้องซึ่งมีอยู่ห้าห้อง โดยยึดหลักสี่ล้า หรือปันจะลีลาเป็นหลักในการแบ่งห้อง กล่าวคือ⁶⁷

1. ห้องปนาตปาดิ พุดถึงการฆ่า (ฆาตกรรม) การทำร้ายร่างกายคนอื่นเป็นต้น
2. ห้องอทินนาทาน พุดถึงการ ลัก การปล้น และการชิงทรัพย์ เป็นต้น
3. ห้องกาเมสุมิตสาจาน พุดถึงการกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ และความสัมพันธ์ทางครอบครัวเป็นต้น
4. ห้องมุสาวาด พุดถึงการหลอกลวง ต้มตุ๋น นื้อโกง นื้อฉล ยักยอก เป็นต้น
5. ห้องสุราเมระยามัดชะ พุดถึงความผิดที่เกิดขึ้นเนื่องจากการดื่มสุราหรือการเสพสิ่งเสพติดอื่น ๆ เป็นต้น

ประเทศลาวรับเอากฎหมายสมัยใหม่แบบตะวันตกมาใช้ตั้งแต่สมัยฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาว เมื่อ 100 ปีก่อน และได้เลือกที่จะจัดทำประมวลกฎหมาย (codification) แบบภาคพื้นยุโรปในการจัดทำประมวลกฎหมายในครั้งนั้น ได้ร่างขึ้นโดยอาศัยแบบอย่างกฎหมายในภาคพื้นยุโรป เป็นสำคัญ โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศสกฎหมายอาญาฉบับแรกของลาวคือกฎหมายอาญา พระราชอาณาจักรลาวปี ค.ศ. 1927 สำหรับการจัดทำประมวลกฎหมายอาญา ในเวลาต่อมาในปี ค.ศ.

⁶⁶ ลำลิด บัวศรีสวัสดิ์, คัมภีร์พระธรรมศาสตร์หลวง กฎหมายโบราณลาว, 4-5.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, 4-5.

1957 ก็เป็นการปรับปรุงแก้ไขจากกฎหมายอาญาเดิมคือฉบับที่ประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. 1927 เป็นการปรับปรุงกฎหมายเดิมให้เหมาะสมกับกาลสมัย โดยยังคงยึดถือแบบอย่างของประเทศในภาคพื้นยุโรปและบังคับใช้จนกระทั่งมาถึงปี ค.ศ. 1975

ภายหลังที่ประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองและสถาปนาตนเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็ได้ยกเลิกการใช้กฎหมายอาญาของพระราชอาณาจักรลาวปี ค.ศ. 1957 ในช่วงปี 1975-1985 ได้มีการวิจารณ์กันในเรื่องการยกเลิกกฎหมายทำให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไม่มีการนำกฎหมายมาใช้⁶⁸ แต่ได้ปฏิบัติตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรี เลขที่ 53/นย. ลงวันที่ 15 ตุลาคม 1976 เฉพาะคำสั่งดังกล่าวก็กำหนดถึงวิธีการพิจารณาความอาญาและแพ่งเท่านั้น ซึ่งไม่มีกฎหมายเป็นแนวปฏิบัติ การวางระบบกฎหมายใหม่แม้จะมีความจำเป็น ที่จะต้องทำในระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในฐานะเจ้าของสิทธิ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นภายหลังที่พรรคและรัฐบาลได้จัดวางแนวทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ ซึ่งได้เปิดกว้างการร่วมมือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ ปฏิบัติกลไกเศรษฐกิจการตลาด ได้หันกลไกรการคุ้มครองรัฐ คุ้มครองเศรษฐกิจสังคม ตามแนวทางนโยบาย และคำสั่งในเมื่อก่อนไปสู่การคุ้มครองด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้จึงได้มีการร่างกฎหมายต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวในทางปฏิบัติ⁶⁹ ดังนั้นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงได้พิจารณารับรองและจัดทำกฎหมายอาญาใหม่ขึ้นมาแทนฉบับเก่า ในปี ค.ศ. 1990 โดยได้ประกาศใช้ตามรัฐดำรัสของประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับเลขที่ 04/ปรปช. ลงวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1990 และต่อมาก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม เมื่อ ค.ศ. 2005 ซึ่งประกาศใช้โดยรัฐดำรัสของประธานประเทศแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับเลขที่ 142/สปป. ลงวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 2005 โดยมีหลายมาตราที่ได้บัญญัติถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก เช่น

มาตรา 129 บัญญัติว่า “บุคคลใดหากได้ร่วมประเวณีกับเด็กหญิง หรือเด็กชายที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี ต้องระวางโทษตั้งแต่หนึ่งปี ถึงห้าปี และจะถูปรับตั้งแต่ 2,000,000 กีบ ถึง 5,000,000 กีบ”⁷⁰

⁶⁸ The United Nations Development Programme (UNDP), **Human development reports**, (New York: UNDP, 2002), 4.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, 44.

⁷⁰ กฎหมายอาญา ฉบับปรับปรุง เลขที่ 12/สพช. ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2005, (เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, 2005), มาตรา 129.

มาตรา 129 บัญญัติว่า “ผู้กระทำความผิดทางอาญาต้องเป็นบุคคลที่มีสติสัมปชัญญะ ไม่เป็นคนวิกลจริต และมีอายุสิบห้าปีขึ้นไป”⁷¹

มาตรา 40 ข้อที่หนึ่ง ได้บัญญัติว่า “ผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี หรือเกินกว่าหกสิบปี ถือเป็นเหตุแห่งการลดโทษความรับผิดชอบทางอาญา”⁷²

มาตรา 53 บัญญัติว่า “สำหรับเด็กอายุยังไม่ถึงสิบห้าปี ที่ได้กระทำความผิด ซึ่งเป็นอันตรายต่อสังคมนั้น ให้ใช้มาตรการบังคับดังนี้”⁷³

1. ให้ไปขอรักษานำผู้เสียหายด้วยวิธีการอันเหมาะสม
2. ชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่งโดยพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง
3. ส่งให้ผู้ปกครองเด็กติดตามศึกษาอบรม
4. ส่งให้ห้องปกครองและองค์การจัดตั้งสังคมติดตามศึกษาอบรม

สำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป แต่ต่ำกว่าสิบแปดปี หากได้กระทำความผิดทางอาญา ในฐานลหุโทษและโทษานุโทษนั้น ศาลจะนำใช้มาตรการที่กล่าวมาแล้วนี้ก็ได้

2.4.3.2 วิวัฒนาการคุ้มครองสิทธิเด็กของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำหรับการคุ้มครองสิทธิเด็กในสมัยโบราณนั้นก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าไรนัก อำนาจทุกอย่างขึ้นอยู่กับบิดามารดาหรืออาจจะกล่าวได้ว่าบิดาหรือสามีมีอำนาจเหนือบุตรภริยาล้ายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองบุตรและภริยา สามารถปฏิบัติต่อเด็กเหมือนทรัพย์สิน เช่น การทำโทษหรือแม้กระทั่งการนำเด็กที่เป็นบุตรของตนไปจำหน่ายได้แนวคิดเช่นนี้ยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะมีมากหรือน้อยตามแต่ละวัฒนธรรมของสังคม แม้จะมีได้บัญญัติไว้เป็นตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจนก็ตาม หากแต่สามารถสังเกตได้จากขนบธรรมเนียมประเพณี และแนวปฏิบัติของสังคมนั้น ๆ ในสังคมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็เช่นกันยังคงมีอิทธิพลของแนวความคิดนี้อยู่อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเห็นได้จากค่านิยมในการเลี้ยงดูเด็กของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่บิดา มารดาจะถือสิทธิในการอบรมสั่งสอนเด็ก รวมทั้งสิทธิในการลงโทษ เช่น การดูว่ากล่าว หรือการเขียนตีว่าเป็นอำนาจสิทธิขาดของพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ บุคคลอื่นไม่สามารถเข้าไปก้าวล่วงได้ เป็นต้น แต่การกระทำเช่นนี้ของ

⁷¹ กฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2005, (เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, 2005), มาตรา 7 วรรคท้าย.

⁷² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 40 ข้อที่หนึ่ง.

⁷³ ในฐานลหุโทษเป็นการกระทำความผิดที่กฎหมายได้กำหนดโทษที่มีโทษจำคุกหรือโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสิบปีและโทษปรับ ส่วนในฐานโทษานุโทษเป็นการกระทำความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกหรือโทษปรับหรือมีโทษปรับ, กฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2005, มาตรา 53.

บิดา มารดา ก็เพื่อต้องการให้ลูกเป็นคนดีของครอบครัวหรือสังคม และอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมของสังคม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นวัฒนธรรมที่มีการเลี้ยงดูลูกอย่างไม่สิ้นสุด

นับแต่ได้มีการสถาปนาเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ปกครองประเทศด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยได้ให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าเด็กเป็นผู้ที่จะสืบทอดภารกิจของการปฏิวัติ เพื่อปกป้องและพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น รัฐจึงได้จัดทำและเสนอร่างกฎหมายฉบับต่าง ๆ ขึ้น โดยเฉพาะกฎหมายอาญา ซึ่งประกาศใช้ตามรัฐคำรัสของประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับที่ 04/ปรปช. ลงวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1990 และกฎหมายอาญาฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2005 ซึ่งประกาศใช้ตามรัฐคำรัสของประธานประเทศแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับที่ 142/สปป. ลงวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 2005 โดยมีหลายมาตราที่ได้กำหนดถึงการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิเด็ก นอกจากนั้นยังมีกฎหมายอื่น ๆ อาทิ กฎหมายว่าด้วยครอบครัว กฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาและกฎหมายว่าด้วยการปกครองสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก⁷⁴

ต่อมาเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยเป็นรัฐภาคีกลุ่มแรกที่ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาดังกล่าว⁷⁵ ซึ่งมีผลให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต้องดำเนินตามมาตรการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาดังกล่าว อาทิ กำหนดนโยบายพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ในนโยบายของรัฐบาล หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่มีอยู่ให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพเหมือนนานาประเทศ ที่ได้มีการพัฒนาแล้ว เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจึงก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายในการดำเนินตามมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ได้ลงนามแล้ว ซึ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ยอมรับและประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ในการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยเฉพาะกรณีเด็กตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา และที่

⁷⁴ กิติน ศรีพันธุ์งาม, รัฐมนตรีช่วยกระทรวงยุติธรรม แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, (3 กรกฎาคม 2551), สัมภาษณ์.

⁷⁵ โครงการทดลองศาลยุติธรรมเด็ก, คู่มือสำหรับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับศาลยุติธรรม, (เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: โครงการฯ, 2001), 4.

ผ่านมาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ได้เสนอรายงานเรื่องความคืบหน้าของการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กตามพันธกรณีที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้กำหนดไว้ ต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว ซึ่งรัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้นำเสนอรายงานในทุก ๆ 5 ปี เช่น ในปี พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็ได้เสนอรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอแนะให้รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ควรแก้ไขบางปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก เพื่อส่งเสริมสิทธิเด็กให้มีความก้าวหน้าที่เป็นอยู่ โดยควรพัฒนาในเรื่องระบบศาลยุติธรรมสำหรับเด็ก และตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก⁷⁶ จากคำเสนอดังกล่าว รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงได้มีการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก และมีการตรากฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ค.ศ. 2006 โดยประกาศใช้ตามรัฐดำรัสของประธานประเทศแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับเลขที่ 04/สปป. ลงวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 2007 เพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะของฐานความผิด และมาตรการต่าง ๆ ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

ผลจากการอนุวัติการในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังกล่าว รัฐได้มีแนวปฏิบัติในหลาย ๆ ด้าน ที่สะท้อนให้เห็นถึงการบังคับการปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย ฉบับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่เด็กในด้านต่าง ๆ ดังได้กล่าวต่อไปนี้

ในปี ค.ศ. 1992 รัฐบาลแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ตั้งคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อแม่และเด็ก

ในปี ค.ศ. 1993 รัฐบาลแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อแม่และเด็กระดับจังหวัด

ในปี ค.ศ. 1999 ได้มีการจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับระบบยุติธรรมสำหรับเด็กที่ สภาแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งมีบุคคลที่เข้าร่วมในการประชุมดังกล่าวประกอบด้วย ตัวแทนขององค์การสหประชาชาติ ที่ประชุมเห็นร่วมกันว่าควรกำหนดมาตรการในการลงโทษต่อเด็กที่กระทำความผิดใน ความผิดลหุโทษ (ฐานเบา) ไม่ควรกักขังหรือคุมขัง ในกรณีความผิด เช่น การไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร การลักเล็กขโมยน้อยการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและอื่น ๆ ยกเว้นกรณีที่มีการ

⁷⁶ โครงการทศวรรษศาลยุติธรรมเด็ก, คู่มือสำหรับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับศาลยุติธรรม, 4.

กระทำความผิด เป็นความผิดที่ร้ายแรง เช่น ฆาตกรรม ข่มขืนกระทำชำเรา การก่อความวุ่นวายขึ้น ร้ายแรงและอื่น ๆ

ในปี ค.ศ. 2000 มีการจัดตั้งโครงการปฏิบัติงานยุติธรรมสำหรับเด็กของกระทรวงยุติธรรม โดยการสนับสนุนของ รัฐบาลแห่งราชอาณาจักร และองค์การช่วยเหลือเด็กอังกฤษ (HRPF of the UK Foriegh and Commonwealth office and Save the Children UK.) เพื่อให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ บังคับใช้กฎหมาย ในระดับจังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเด็กโดยวิธีการอื่นนอกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ

ในปี ค.ศ. 2005 มีการจัดตั้งโครงการปฏิบัติงานยุติธรรมสำหรับเด็กของอัยการประชาชนสูงสุดกับกระทรวงมหาดไทยโดยการสนับสนุนจาก Unicef เกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็ก เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็กที่กระทำความผิด โดยให้มีวิธีการดำเนินคดีสำหรับเด็กเป็นพิเศษต่างหากจากวิธีการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดทั่วไป และหาวิธีการเยียวยาแก่เด็กที่เป็นเหยื่อจากอาชญากรรม และรับประกันความเป็นกลางในการดำเนินคดีต่อเด็ก เพื่อให้ความคุ้มครองในผลประโยชน์ของเด็ก และฟื้นฟูให้เด็กที่กระทำความผิดหลังพ้นโทษสามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติ ด้วยเหตุนี้เพื่อให้วัตถุประสงค์ของโครงการสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงจึงมีคำแนะนำร่วมเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อเด็ก ระหว่างอัยการสูงสุด รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและประธานศาลประชาชนสูงสุด ฉบับ เลขที่ 01/ออปส. ปกส. สปส. ลงวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 2006

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินคดีต่อเด็กหรือเยาวชนที่ผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวน ของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา กระบวนการดำเนินคดีที่ใช้กับ เด็กหรือเยาวชนที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้น จะต้องมึลักษณะที่แตกต่างกับการดำเนินคดีที่ผู้ใหญ่เป็นผู้ต้องหา เนื่องจากวุฒิภาวะ ความรู้สึกรู้คิด และสภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชนย่อมไม่เท่ากับของผู้ใหญ่ ดังนั้น ในการดำเนินคดีต่อเด็กและเยาวชนที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด จึงต้องมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือฟื้นฟู และปรับปรุงแก้ไขให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นพลเมืองดีเพื่อกลับคืนสู่สังคม มากกว่ามุ่งที่จะลงโทษเด็กหรือเยาวชนนั้น ซึ่งในการดำเนินการต่อผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวนตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุม การควบคุม และการสอบสวนจึงต้องกระทำโดยคำนึงถึงหลักการดังกล่าวเป็นสำคัญ

โดยในบทนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงหลักเกณฑ์ ขั้นตอนในการดำเนินคดีผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวนของประเทศไทยและของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อันมีรายละเอียดดังนี้

3.1 หลักเกณฑ์ ขั้นตอนในการดำเนินคดีผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวนของประเทศไทย

3.1.1 การดำเนินการจับกุมเด็กหรือเยาวชน

การที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้นั้น โดยหลักต้องมีหมายจับจากศาล ซึ่งการที่ศาลจะออกหมายจับได้จะต้องปรากฏเหตุในการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 66 ดังนี้

1. เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าเด็กหรือเยาวชนผู้น่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

2. เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าเด็กหรือเยาวชนผู้ใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ถ้าเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นจะหลบหนี

อย่างไรก็ตาม แม้จะปรากฏเหตุในการออกหมายจับดังกล่าว แต่เพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากผลกระทบของการที่ต้องถูกจับ กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องอายุ เพศ และอนาคตของเด็กหรือเยาวชนที่พึงได้รับการพัฒนาและปกป้องคุ้มครอง หากการออกหมายจับจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กหรือเยาวชนอย่างรุนแรงโดยไม่จำเป็น ให้ศาลพยายามเลี่ยงการออกหมายจับ โดยใช้วิธีติดตามตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วยวิธีอื่นก่อน⁷⁷

ส่วนการจับโดยไม่มีหมายจับนั้น ในกรณีที่เป็เด็กพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับได้ก็ต่อเมื่อเด็กได้กระทำความผิดซึ่งหน้าเท่านั้น แต่ถ้าเป็นการจับกุมเยาวชนสามารถจับได้โดยไม่มีหมายจับหากเข้าหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78⁷⁸

ในการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เจ้าพนักงานผู้จับจะต้องแจ้ง แก่เด็กหรือเยาวชนนั้นว่าเขาต้องถูกจับ และแจ้งข้อกล่าวหา รวมทั้งสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายให้เด็กหรือเยาวชนทราบ หากมีหมายจับก็ให้แสดงต่อผู้ถูกจับ แล้วนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับทันที เพื่อให้พนักงานสอบสวนของท้องที่ดังกล่าวส่งตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยเร็ว

ถ้าในขณะที่จับกุมมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยในขณะนั้น ให้เจ้าพนักงานผู้จับแจ้งเหตุแห่งการจับให้บุคคลดังกล่าวทราบ และในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี เจ้าพนักงานผู้จับจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวเป็นผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับก็ได้ แต่ถ้าในขณะนั้นไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่กับผู้ถูกจับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับแจ้งให้บุคคลดังกล่าวคนใดคนหนึ่งทราบถึงการจับกุมในโอกาสแรกเท่าที่สามารถกระทำได้ และหากผู้ถูกจับประสงค์จะติดต่อสื่อสารหรือปรึกษาหารือกับบุคคลเหล่านั้น ซึ่งไม่เป็นอุปสรรคต่อการจับกุมและอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้เจ้าพนักงานผู้จับดำเนินการให้ตามควรแก่กรณีโดยไม่ชักช้า

⁷⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 67.

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 66.

โดยในการจับกุมและควบคุมเด็กหรือเยาวชนเจ้าพนักงานผู้จับต้องกระทำโดยละมุนละม่อม ซึ่งต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น รวมทั้งมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น

ก่อนส่งตัวผู้ถูกจับให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับทำบันทึกการจับกุม โดยแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ทั้งนี้ ห้ามมิให้ถามคำให้การจากผู้ถูกจับ ถ้าขณะทำบันทึกดังกล่าวมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยในขณะนั้น ต้องกระทำต่อหน้าบุคคลดังกล่าวและจะให้ลงลายมือชื่อเป็นพยานด้วยก็ได้ ถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนในชั้นจับกุมมิให้ศาลรับฟังเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ความผิดของเด็กหรือเยาวชน แต่ศาลอาจนำมาฟังเป็นคุณแก่เด็กหรือเยาวชนได้⁷⁹

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมเด็กหรือเยาวชน จัดให้มีหรืออนุญาตให้มีหรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนเท่านั้น⁸⁰

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ หรือเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดถูกเรียกมา ส่งตัวมา เข้าหาพนักงานสอบสวนเอง มาปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือมีผู้นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้ามามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน และคดีนั้นเป็นคดีที่ต้องพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว ให้พนักงานสอบสวนรับสอบถามเด็กหรือเยาวชนในเบื้องต้นเพื่อทราบชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ สัญชาติ ถิ่นที่อยู่ สถานที่เกิดและอาชีพของเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนชื่อตัว ชื่อสกุล และรายละเอียดเกี่ยวกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การ ซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย แล้วแจ้งข้อกล่าวหาให้บุคคลดังกล่าวทราบ และแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจทราบ เพื่อดำเนินการสืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น

⁷⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 69.

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 76.

รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาลหรือเพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง⁸¹ และเพื่อปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

โดยในการสอบถามเบื้องต้นนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้องใช้ภาษาหรือถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้โดยง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยก็ให้จัดหาล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หากเด็กหรือเยาวชนประสงค์จะติดต่อสื่อสารหรือปรึกษาหารือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยและอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ตามควรแก่กรณีโดยไม่ชักช้า⁸²

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนเมื่อได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับแล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จะต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ จะต้องไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่ไม่ต้องนับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมายังศาลเข้าในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมง นั้นด้วย

อย่างไรก็ตาม หากเป็นคดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าอาจเปรียบเทียบปรับได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการเปรียบเทียบปรับ โดยไม่ต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมแต่อย่างใด⁸³

แต่ถ้าในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดมีบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และบุคคลหรือองค์กรดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังสามารถปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ พนักงานสอบสวนอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บุคคลดังกล่าวไปปกครองดูแลและส่งให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังศาลภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนภายหลังถูกจับ ในกรณีเช่นว่านี้

⁸¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 36(1).

⁸² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 70.

⁸³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 72.

หากมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าเด็กหรือเยาวชนจะไม่ไปศาล พนักงานสอบสวนจะเรียกประกันจากบุคคลดังกล่าวตามควรแก่กรณีก็ได้⁸⁴

3.1.2 กระบวนการสอบสวนเด็กหรือเยาวชน

เมื่อพนักงานสอบสวนได้มีการสอบถามประวัติเบื้องต้นของเด็กหรือเยาวชนแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือพนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว โดยในการสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ในการแจ้งข้อกล่าวหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่มีที่ปรึกษากฎหมายก็ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จัดหาให้⁸⁵ และบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนดังกล่าวด้วยก็ได้ โดยในการแจ้งข้อกล่าวหา พนักงานสอบสวนจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น อีกทั้งจะต้องแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนแก้ข้อกล่าวหาและแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวพนักงานสอบสวนจะต้องคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแต่ละรายไป⁸⁶

⁸⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 73 วรรคหนึ่ง.

⁸⁵ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 125, ตอนที่ 30ก, หน้า 16-17, (7 กุมภาพันธ์ 2551), มาตรา 134/1.

⁸⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 75.

นอกจากนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีหรืออนุญาตให้มีหรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนเท่านั้น⁸⁷

ในการดำเนินการสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องรีบดำเนินการสอบสวนให้เสร็จสิ้นและส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุมหรือปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน แล้วแต่กรณี

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลได้ทันภายในระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุมหรือปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอคัดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกิน 15 วัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 2 ครั้ง

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้คัดฟ้องครบ 2 ครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอคัดฟ้องต่อไปอีก โดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามคำขอนั้นได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาบอกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ในกรณีเช่นว่านี้ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้คัดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกิน 15 วัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 2 ครั้ง

ในการพิจารณาคำร้องขอคัดฟ้อง ถ้าเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหา ยังไม่มีที่ปรึกษา กฎหมายให้ศาลแต่งตั้งให้เพื่อแถลงข้อคัดค้านหรือซักถามพยาน⁸⁸

ทั้งนี้ ในกรณีที่พนักงานอัยการไม่สามารถดำเนินการยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัวทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว พนักงานอัยการจะไม่สามารถยื่นฟ้องได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด⁸⁹

ในระหว่างกระบวนการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของเด็กที่ถูกจับกุมหรือควบคุม ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่หากปรากฏภายหลังว่าเด็กนั้นมีอายุไม่เกินสิบปี

⁸⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 76.

⁸⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 78.

⁸⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 80.

ในขณะที่กระทำความผิดและเด็กอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจหรือองค์กรอื่นใด ให้สถานพินิจหรือองค์กรดังกล่าวรายงานให้ศาลทราบ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวเด็กและดำเนินการ ดังต่อไปนี้

หากปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่าเด็กซึ่งถูกจับกุมหรือควบคุมนั้นในขณะที่กระทำความผิดอายุไม่เกินสิบปีบริบูรณ์ให้ดำเนินการดังนี้

1. ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วให้พนักงานสอบสวนทำความเข้าใจว่าเด็กนั้นได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา หรือไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา หรือพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ว่าเด็กกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

และในระหว่างการสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนมอบตัวเด็กให้อยู่ในความปกครองดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย ในกรณีที่เด็กไม่มีบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรดังกล่าว ให้ส่งตัวเด็กไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในโอกาสแรกที่กระทำได้ แต่ต้องภายในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

2. ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าเด็กไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ว่าเด็กกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งบิดามารดา ผู้ปกครองหรือองค์กรซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ แล้วแต่กรณี ทราบในโอกาสแรกที่กระทำได้แต่ต้องภายในเวลาไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่รับทราบความเห็นของพนักงานอัยการ

3. หากพนักงานอัยการเห็นว่าเด็กนั้นได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในโอกาสแรกที่กระทำได้แต่ต้องภายในเวลาไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่รับทราบความเห็นของพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมายดังกล่าว ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ⁹⁰

3.1.3 การควบคุมเด็กหรือเยาวชนในระหว่างสอบสวน

ในการควบคุม คุมขัง กักขังเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยหลักแล้วกฎหมายกำหนดห้ามมิให้มีการควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่จะมี

⁹⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 77.

หมายหรือคำสั่งของศาล หรือเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องคุมตัวเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินการสอบสวนเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนไม่ให้ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยไม่จำเป็น⁹¹

ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวน มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาไว้เพื่อดำเนินการสอบสวนก่อนที่จะส่งตัวไปศาล พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนต้องไม่ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหานั้นไว้ปะปนกับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ และไม่ควบคุมไว้ในห้องขังที่จัดไว้สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ด้วย⁹²

ส่วนการคุมขังเด็กหรือเยาวชนโดยศาลนั้น จะเริ่มตั้งแต่เมื่อพนักงานสอบสวนได้นำตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับมาที่ศาล เพื่อตรวจสอบการจับกุม ซึ่งเมื่อศาลได้มีการตรวจสอบการจับกุมแล้ว เห็นว่าการจับกุมเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่ง เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล แล้วแต่กรณี

แต่ถ้าในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงต่อศาลว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น เช่น เป็นเด็กเร่ร่อน ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปแล้ว และมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกิน 20 ปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ทั้งนี้ ในการมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่ผู้ดูแลหรือในกรณีมีการปล่อยชั่วคราว หากปรากฏต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนมีความจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดรักษา หรือรับคำปรึกษาแนะนำ หรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใด ๆ ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการบำบัดรักษา หรือรับคำปรึกษาแนะนำ หรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดด้วยก็ได้⁹³

⁹¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 68.

⁹² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 81.

⁹³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 73.

ในการออกคำสั่งควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนของศาลดังกล่าว ศาลจะต้องสอบถามเด็กหรือเยาวชนหรือที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนนั้นก่อนว่า จะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจมีการเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงความจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาได้ส่วนเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้ โดยในการพิจารณาออกคำสั่งควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชน ศาลจะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และการควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนให้กระทำเป็นทางเลือกสุดท้าย⁹⁴

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถานพินิจ ศาลจะแจ้งคำสั่งดังกล่าวไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้ดำเนินการตามคำสั่งต่อไป จากนั้นเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนแล้ว จะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงในเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาลหรือเพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง⁹⁵ เว้นแต่ในคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่จำเป็นแก่คดีจะสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้ แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตามข้อ 1 และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน แล้วส่งรายงานและความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

3. ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ เด็กหรือเยาวชนจะได้รับการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

⁹⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 74.

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 36(1).

- 1) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย
- 2) ให้แพทย์ตรวจสภาพร่างกายและสภาพจิตใจในเบื้องต้น และถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจสภาพจิตด้วย
- 3) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับการรักษาพยาบาลก่อนดำเนินคดี ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งให้เด็กหรือเยาวชนผู้นั้นได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจหรือสถานพยาบาลอื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นว่านี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจจะแจ้งไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง⁹⁶
- 4) ได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญ ฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ รับบริการด้านสวัสดิการสังคม รับการอบรม หรือปฏิบัติการงานอื่นใดให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย สภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลัก
- 5) อยู่ในความควบคุมของพนักงานคุมประพฤติ และถูกข้อบังคับเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชน
- 6) ได้รับการลงทัณฑ์⁹⁷ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่วหรือกระทำความผิดวินัย
- 7) ได้รับอนุญาตให้ออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราวตามระเบียบที่อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนด
- 8) ในกรณีที่มีความจำเป็น ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจย้ายเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมในสถานพินิจอื่น หรือศูนย์ฝึกและอบรม สถานศึกษา สถานฝึกและอบรม และสถานแนะนำทางจิต โดยจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน เว้นแต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินผู้อำนวยการสถานพินิจจะย้ายเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไปก่อนก็ได้ แล้วรายงานให้ศาลทราบโดยเร็ว ถ้าศาลเห็นว่าการย้ายเช่นนั้นไม่สอดคล้องกับประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจพิจารณามีคำสั่งตามที่เห็นสมควร⁹⁸

⁹⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 82.

⁹⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 42 ได้บัญญัติว่า “ทัณฑ์ที่จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจให้มี ดังต่อไปนี้

- (1) เข้าแผนฟื้นฟูพิเศษเพื่อปรับพฤติกรรม
- (2) ดัดลัทธิประโยชน์และความสะดวกที่สถานพินิจอำนวยความสะดวกให้บางประการ”

⁹⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 41.

ทั้งนี้ มาตรการที่ปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว ก็เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจ และส่งเสริมให้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคม รวมทั้งได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในกรณีที่มีการแสวงหาประโยชน์จากเด็กหรือเยาวชน มีการกระทำความผิด การทรมาน การลงโทษ การปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้ารูปแบบอื่น หรือกระทำการใด ๆ ที่มีได้เป็นไปเพื่อฟื้นฟูร่างกายหรือจิตใจของเด็กหรือเยาวชน หรือเพื่อการกลับคืนสู่สังคม และมีลักษณะที่ขัดต่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน ศาลมีอำนาจสั่งให้ระงับหรือเพิกถอนการกระทำที่ฝ่าฝืน และกำหนดค่าเสียหายหรือบรรเทาผลร้ายหรือมีคำสั่งให้จัดการแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามที่ศาลเห็นสมควร⁹⁹

นอกจากนี้ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลจะหักจำนวนวันที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจหรือเรือนจำหรือสถานที่อื่นใดที่ได้รับการมอบหมายให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดี หรือในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้าตรวจสภาพร่างกายหรือสภาพจิต หรือรับการรักษาพยาบาลหรือแก้ไข บำบัด หรือฟื้นฟูในสถานพยาบาล หรือศาลกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว ศาลจะหักจำนวนวันที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในเงื่อนไขดังกล่าวให้แก่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนเช่นกัน¹⁰⁰

3.1.4 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เพื่อเป็นการมุ่งฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน และส่งเสริมให้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคมมากกว่ามุ่งที่จะลงโทษเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด กฎหมายจึงกำหนดให้มีมาตรการพิเศษ คือ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดีแทนการที่จะต้องดำเนินคดีอาญา ซึ่งแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้นจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนก่อนฟ้องคดีและ

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนหลังฟ้องคดี

3.1.4.1 แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนก่อนฟ้องคดี

เงื่อนไขของคดีที่จะสามารถเข้าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนก่อนฟ้องคดีได้ กฎหมายกำหนดว่าจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

⁹⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 84 วรรคสอง.

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 83.

1. คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา จะต้องมียัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม
2. เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
3. เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี
4. ผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนที่ต้องการหาว่ากระทำความผิดอาญายินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

เมื่อครบเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องคดี ผู้อำนวยการสถานพินิจจะจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ซึ่งแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวมีขึ้นเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม¹⁰¹

โดยในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ผู้อำนวยการสถานพินิจจะเชิญบุคคลดังต่อไปนี้เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

1. เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด
2. ผู้เสียหาย
3. นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

และหากผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรจะเชิญบุคคลดังต่อไปนี้เข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

4. ผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด
5. พนักงานอัยการ

ทั้งนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายใน 30 วันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ โดยเนื้อหาที่

¹⁰¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 86 วรรคหนึ่ง.

กำหนดอยู่ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น อาจจะเป็นการกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติตามก็ได้ กำหนดให้ชดใช้เยียวยาความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกิน 30 ชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ซึ่งระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกิน 1 ปี นอกจากนี้ ลักษณะของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ และไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน¹⁰² โดยแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำขึ้นมาจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย¹⁰³

เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาต่อไป

จากนั้นเมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว พนักงานอัยการจะดำเนินการพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนหรือไม่ ซึ่งในการพิจารณาดังกล่าวหากพนักงานอัยการมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาแผนเสร็จสิ้นแล้ว จะมีคำสั่งออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง พนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เช่นนี้พนักงานอัยการจะสั่งแก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือสั่งดำเนินคดีต่อไปก็ได้แล้วแต่เห็นสมควร ในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งดำเนินคดีต่อไป ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่แจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

ประการที่สอง พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เช่นนี้พนักงานอัยการจะออกคำสั่งให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบ¹⁰⁴

¹⁰² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 87.

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 86 วรรคห้า.

¹⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 86 วรรคสอง.

ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าว หากปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่า กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลมีอำนาจพิจารณาสั่งตามที่ ศาลเห็นสมควรได้ แต่จะต้องมีคำสั่งภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน¹⁰⁵

เมื่อแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้มีการจัดทำครบกระบวนการดังกล่าวแล้ว จากนั้นผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนก็จะปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อไป ในกรณีที่ผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ผู้อำนวยการสถานพินิจจะรายงานให้พนักงานอัยการทราบและแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป

จากนั้น เมื่อได้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจจะรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบ พนักงานอัยการจะออกคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น ซึ่งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการดังกล่าวถือเป็นที่สุด และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไป แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแบ่งกับเด็กหรือเยาวชน และผู้อำนวยการสถานพินิจจะรายงานคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้ศาลทราบต่อไป¹⁰⁶

3.1.4.2 แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนหลังฟ้องคดี

เงื่อนไขของคดีที่จะสามารถเข้าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนหลังฟ้องคดีได้ กฎหมายกำหนดว่าจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1. คดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องว่ากระทำความผิดอาญา จะต้องมิอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม
2. เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
3. ก่อนมีคำพิพากษา เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ
4. ผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน
5. ข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร
6. ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควรหากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 86 บรรทัดสามและสี่.

¹⁰⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 88.

เมื่อครบเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาล เพื่อพิจารณาภายใน 30 วันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง¹⁰⁷

จากนั้นผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจะไปประสานให้มีการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยผู้ที่เข้าร่วมประชุมได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

1. เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด
2. ผู้เสียหาย
3. นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

และหากผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรจะเชิญบุคคลดังต่อไปนี้เข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

4. ผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด

5. พนักงานอัยการ¹⁰⁸

เมื่อได้มีการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสร็จสิ้นแล้ว หากปรากฏว่าไม่สามารถจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้สำเร็จ ก็ต้องดำเนินคดีต่อเด็กหรือเยาวชนต่อไป ในกรณีดังกล่าวห้ามมิให้นำข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ได้มาจากการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาใช้อ้างต่อศาล¹⁰⁹ แต่ถ้าสามารถจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้สำเร็จ ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจะนำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณา หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก็จะดำเนินการตามนั้น และศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว แต่ถ้าศาลไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป¹¹⁰

ในกรณีที่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้รับความเห็นชอบจากศาลแล้ว จากนั้นก็จะมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อไป ซึ่งในระหว่างปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หากผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม หรือมีเหตุจำเป็นต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไข

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 90.

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน มาตรา 91.

¹⁰⁹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 93.

¹¹⁰ เรื่องเดียวกัน มาตรา 90.

บำบัดฟื้นฟูนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะรายงานให้ศาลทราบ และศาลจะพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควรหรือจะยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไปก็ได้

แต่ถ้าได้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะรายงานให้ศาลทราบ ซึ่งหากศาลเห็นชอบด้วย ศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และมีคำสั่งในเรื่องของกลาง โดยสิทธินำคดีอาญา มาฟ้องถือเป็นอันระงับลง แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่งกับเด็กหรือเยาวชน¹¹¹

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีต่อเด็กและเยาวชนของประเทศไทยนั้นมุ่งเน้นที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และมีวิธีการปฏิบัติโดยเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชน เนื่องจากว่าเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านอารมณ์และพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่พาให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดได้ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไป

3.2 หลักเกณฑ์ ขั้นตอนในการดำเนินคดีผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวนของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำหรับองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเด็กที่กระทำความผิดอาญาในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น ได้จัดวางให้มี 3 องค์กร กล่าวคือ พนักงานสอบสวน อัยการ และศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำความผิด ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็กได้กำหนดให้อำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

3.2.1 พนักงานสอบสวน

ในบรรดาองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนเป็นองค์กรแรกในกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้เกิดขึ้นในสังคมน้อยที่สุดและในขณะเดียวกัน

¹¹¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 92.

นั้นจะต้องปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างเสมอภาคและด้วยความเป็นธรรม ในฐานะที่เป็นหน่วยงานป้องกันสังคมเบื้องต้น รับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย รักษาความสงบเรียบร้อยและความผาสุกปลอดภัยของประชาชน ซึ่งตำรวจเป็นองค์กรแรกในการเริ่มต้นคดีอาญาโดยทำหน้าที่ในการตรวจค้น การจับกุม การสืบสวนสอบสวน เพื่อค้นหาความจริงให้ปรากฏ และรวบรวมพยานหลักฐานส่งให้อัยการสั่งฟ้องคดีต่อไป

กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญากำหนดให้อำนาจหน้าที่ขององค์กรสืบสวนสอบสวนไว้ดังนี้¹¹²

1. รับและลงบันทึกแจ้งความเกี่ยวกับการกระทำความผิด
2. รายงานอย่างเร่งด่วนให้อัยการทราบเกี่ยวกับการกระทำความผิด
3. ออกคำสั่งเปิดการสืบสวน สอบสวน และสำเนาคำสั่งดังกล่าวให้อัยการทราบ
4. ทำการสืบสวน สอบสวน
5. ใช้มาตรการเพื่อความปลอดภัยที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ปลดปล่อยผู้ต้องสงสัยที่ได้

กักขังและรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรให้อัยการทราบ

6. อุทธรณ์คำสั่งของอัยการชั้นล่างหาอัยการชั้นสูงกว่า
7. สรุปผลการสืบสวน สอบสวน และนำเสนอส่งให้อัยการ

ในการทำหน้าที่ดังกล่าว องค์กรสืบสวน สอบสวนต้องดำเนินไปในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติในกฎหมาย

กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญากำหนดให้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนไว้ดังนี้¹¹³

เจ้าหน้าที่ขององค์กรสืบสวน สอบสวนประกอบด้วย หัวหน้า รองหัวหน้า และพนักงานสอบสวน

หัวหน้าองค์กรสืบสวน สอบสวนมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ให้คำแนะนำการดำเนินงานแก่องค์การสืบสวน สอบสวน
2. ออกคำสั่งเปิดหรือไม่เปิดการสืบสวน สอบสวน คำสั่งชะลอหรือคำสั่งจำหน่ายคดีอาญา คำสั่งกักขัง ปลดปล่อยจากการขัง

¹¹² กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ฉบับปรับปรุง เลขที่ 01/สพข. ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2004, (เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, 2004), มาตรา 23 วรรคสอง.

¹¹³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 24.

3. นำเสนอไปยังอัยการ เพื่อขอคำสั่งจับ ชังชั่วคราว ปลดตัวชั่วคราว ขยายระยะเวลาการสืบสวน สอบสวน และขยายระยะเวลาการกักขังชั่วคราว

4. สรุปและทำสำนวนคดีส่งให้อัยการ เพื่อกลั่นกรองภายหลังการสืบสวนสอบสวนเสร็จสิ้น

5. อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

รองหัวหน้าองค์การสืบสวน สอบสวน มีหน้าที่ช่วยงานหัวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่ และจะได้รับผิดชอบงานใดงานหนึ่งเฉพาะตามการมอบหมายของหัวหน้า ในกรณีที่หัวหน้าไม่อยู่ รองหัวหน้าผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รักษาราชการแทนพนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. รับและบันทึกการแจ้งความ การรายงาน หรือการฟ้องร้องเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา

2. บันทึกคำให้การของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3. ชั้นสูตรสถานที่เกิดเหตุ ศพ ค้นเคหะสถาน ยานพาหนะ ค้นตัวบุคคล เก็บและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา

4. ค้นหา จับ พาตัว ผู้ต้องหาตามคำสั่งของศาลหรืออัยการ

5. ปฏิบัติตามคำสั่งและรายงานการดำเนินงานต่อหัวหน้าองค์การสืบสวน สอบสวน

6. อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามคำสั่งของหัวหน้าและตามที่บัญญัติในกฎหมาย

ในการทำหน้าที่ดังกล่าว พนักงานสอบสวนต้องดำเนินไปในขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจ ก่อนที่จะมีการเปิดการสืบสวน สอบสวนคดีอาญาได้นั้นต้องมีสาเหตุดังนี้¹¹⁴

1. มีคำฟ้องร้องหรือการแจ้งความของบุคคล หรือนิติบุคคลเกี่ยวกับการกระทำความผิด คำร้อง หรือการแจ้งความนั้นให้ยื่นหรือแจ้งต่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการ

2. มีการเข้ามอบตัวของผู้กระทำความผิด

3. พบเห็นร่องรอยของการกระทำความผิด โดยพนักงานสอบสวนหรืออัยการในเวลาพิจารณาคดี ถ้าศาลพบเห็นหลักฐานในการกระทำความผิดใหม่ ก็มีสิทธิเสนอให้เปิดการสืบสวน สอบสวนคดีดังกล่าว

การสืบสวน สอบสวนคดีอาญาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ หากมีข้อมูลที่หนักแน่นที่บ่งบอกถึงองค์ประกอบของการกระทำความผิด

เมื่อมีสาเหตุที่ทำให้มีการเปิดการสืบสวน สอบสวนแล้ว แต่ก่อนที่จะดำเนินการสืบสวน สอบสวนคดีอาญานั้นต้องมีคำสั่งเปิดการสืบสวน สอบสวน ดังจะได้กล่าวต่อไป¹¹⁵

¹¹⁴ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2004, มาตรา 36.

ในกรณีที่มิข้อมูลหนักแน่นเกี่ยวกับการกระทำความผิด หัวหน้าองค์การสืบสวนสอบสวน อัยการต้องออกคำสั่งเปิดการสืบสวน สอบสวนในเขตอำนาจของตน คำสั่งสืบสวน สอบสวนต้อง กำหนดวัน เวลา และสถานที่ ชื่อสกุล ตำแหน่งของผู้ออกคำสั่ง และพนักงานสอบสวน ข้อมูลในการเปิดการสืบสวน สอบสวน สถานการณ์การกระทำความผิดและข้อกฎหมายอาญา

ในกรณีที่หัวหน้าองค์การสืบสวน สอบสวน ออกคำสั่ง ต้องรายงานให้อัยการทราบอย่าง เร่งด่วน

ในกรณีที่ไม่มีข้อมูลหนักแน่นในการเปิดการสืบสวน สอบสวน หรือมีสาเหตุทำให้การ ดำเนินคดีอาญาตกไปนั้น หัวหน้าองค์การสืบสวน สอบสวน อัยการต้องออกคำสั่งไม่เปิดการ สืบสวน สอบสวน พร้อมแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้บุคคลหรือนิติบุคคลที่ฟ้องร้องหรือแจ้งความนั้น ทราบ

คำสั่งไม่เปิดการสืบสวน สอบสวนของเจ้าหน้าที่องค์การสืบสวน สอบสวนคู่ความฝ่าย โจทก์และจำเลยสามารถอุทธรณ์ไปยังอัยการ คำสั่งไม่เปิดการสืบสวน สอบสวนของอัยการคู่ความ ฝ่ายโจทก์และจำเลยสามารถอุทธรณ์ไปยังอัยการชั้นที่สูงกว่าได้ภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับจากวันที่ รับทราบคำสั่งนั้นเป็นต้นไป

นอกจากนั้นการใช้อำนาจเปิดสำนวนการสืบสวน สอบสวนของหัวหน้าองค์การสืบสวน สอบสวน ยังต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบโดยอัยการ ตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา มาตรา 38 ได้กำหนดให้อัยการมีอำนาจตรวจสอบการเปิดการสืบสวน สอบสวนซึ่งบัญญัติว่า¹¹⁶

“อัยการมีหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายในการเปิดการสืบสวน สอบสวนใน กรณีที่หัวหน้าองค์การสืบสวน สอบสวน หากได้ออกคำสั่งเปิดการสืบสวน สอบสวน โดยไม่มี ข้อมูลหนักแน่นทางกฎหมาย ตามที่ได้บัญญัติในมาตรา 37 ของกฎหมายฉบับนี้ แล้วอัยการต้อง ออกคำสั่งยกเลิกและออกคำสั่งจำหน่ายคดี

ในกรณีที่หัวหน้าองค์การสืบสวน สอบสวน หากออกคำสั่งไม่เปิดการสืบสวน สอบสวน โดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ อัยการต้องออกคำสั่งยกเลิกคำสั่งไม่เปิดการสืบสวน สอบสวนนั้น แล้ว ออกคำสั่งเปิดการสืบสวน สอบสวนด้วยตัวเอง”

นอกจากที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการในการสอบสวนสอบถามเด็กตามกฎหมายว่า ด้วยการดำเนินคดีอาญาและกฎหมายอื่น ๆ แล้ว ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิ และผลประโยชน์ของเด็ก ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้¹¹⁷

¹¹⁵ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2004, มาตรา 37.

¹¹⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 38.

¹¹⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 58.

1. สรุปลและส่งคดีเด็กไปยังหน่วยไกล่เกลี่ยขึ้นบ้าน เพื่อแก้ไข ถ้าเห็นว่าเป็นการกระทำผิดในสถาน อนุเคราะห์ และ อนุเคราะห์ ที่ไม่เป็นอันตรายร้ายแรง ซึ่งกฎหมายกำหนดโทษจำคุกไม่เกินสามปี
2. ไกล่เกลี่ยคดีในชั้นของศาลภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่ได้รับคำฟ้องจากคู่ความ ในคดีที่สามารถทำการไกล่เกลี่ยได้ในที่สำนักงานศาลหรือเทศบาล
3. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ ก็ต้องดำเนินการสอบสวน สอบถามเด็กแล้วสรุปคดีส่งให้อัยการเพื่อพิจารณาสั่งฟ้อง
4. ในกรณีที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการสอบสวน สอบถามเด็ก และสรุปคดีเด็ก เพื่อส่งให้อัยการพิจารณาคำสั่งฟ้อง
5. ติดตาม ตรวจสอบ แนะนำ และคุ้มครองบัญชีเด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือนักโทษที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน

3.2.2 พนักงานอัยการ

พนักงานอัยการในฐานะเป็นทนายของแผ่นดิน เพื่อวินิจฉัยคดีที่ตำรวจทำการสอบสวนมาแล้วอีกครั้งหนึ่งก่อนที่ผู้ต้องหาจะถูกฟ้องและถูกนำตัวไปส่งศาลพิจารณาลงโทษ อัยการจะทำหน้าที่ในการฟ้องคดีและเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาต่อศาล เพื่อให้ศาลพิพากษาลงโทษผู้ที่ได้กระทำความผิดตามสมควร และเพื่อไม่ให้ลงโทษผู้ต้องหาหนักหรือเบาเกินไปและอีกในฐานะหนึ่งก็คือเป็นผู้รักษากฎของสังคม คือติดตามตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรในสังคม หากเห็นว่ามีกระทำความผิดต่อกฎหมายอื่น อัยการก็จะเข้าไปทำการตรวจสอบและโต้แย้งเพื่อให้มีการแก้ไข หรือหากเห็นว่าเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายอาญา อัยการก็จะออกคำสั่งให้เริ่มต้นดำเนินคดีอาญาในทันที ซึ่งตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไม่ได้มีการแบ่งแยกชั้นสอบสวนและฟ้องร้องออกจากกัน¹¹⁸ ฉะนั้นกระบวนการสอบสวนและฟ้องร้องจึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอัยการดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการบังคับใช้หรือการปฏิบัติตามกฎหมายขององค์กรสืบสวน สอบสวน ซึ่งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายดังนี้¹¹⁹

1. ฟ้องร้อง เปิดการสืบสวนสอบสวน และสั่งฟ้องผู้กระทำความผิด ใช้มาตรการเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากการดำเนินคดี

¹¹⁸ สมลิต จันทะจักร, รองอัยการสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, (3 กรกฎาคม 2551), สัมภาษณ์.

¹¹⁹ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2004, มาตรา 73.

2. ตรวจสอบการเคารพระเบียบการดำเนินการสืบสวนสอบสวน
 3. ตรวจสอบเพื่อไม่ให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดถูกจับโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
 4. ตรวจสอบเครื่องครัดเพื่อไม่ให้ผู้บริสุทธิ์ถูกลงโทษ
 5. เรียกสำนวน เอกสาร และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการกระทำผิดจากองค์การสืบสวนสอบสวนเพื่อทำการตรวจสอบ
 6. เข้าร่วมการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา และในกรณีที่จำเป็นสามารถทำการสืบสวนสอบสวนด้วยตนเองก็ได้
 7. ยกเลิกคำสั่งของหัวหน้าองค์การสืบสวนสอบสวนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
 8. ให้คำแนะนำเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ค้นหาตัวผู้กระทำผิด ดีความการกระทำผิด ให้มาตรการเพื่อความปลอดภัย
 9. ออกคำสั่งเอาตัว จับ ชัง คั่นเคหะสถาน และคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราว
 10. ขยายระยะเวลาการสืบสวนสอบสวน และระยะเวลาการขังชั่วคราวตามที่บัญญัติในกฎหมาย
 11. ส่งสำนวนคดีขึ้นให้พนักงานสอบสวน พร้อมให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม
 12. สั่งให้พนักงานสอบสวนที่ได้ละเมิดกฎหมายในขณะดำเนินคดีให้ยุติการสืบสวนสอบสวน พร้อมทั้งดำเนินคดีหากพบว่าการละเมิดนั้นเป็นการกระทำผิดอาญา
 13. การชะลอการดำเนินคดี หรือจำหน่ายคดี ตามสาเหตุที่บัญญัติในมาตรา 69 และ 71 ของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2004
 14. อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้บัญญัติในกฎหมาย
- ในการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กของอัยการ นอกจากจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังต้องปฏิบัติหน้าที่ดังนี้¹²⁰

1. วางมาตรการในเขตอำนาจของตน เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก
2. พิจารณาส่งคดีให้หน่วยใกล้เคียงคดีเด็กขึ้นบ้านเป็นผู้พิจารณา
3. พิจารณาคดีด้วยการไกล่เกลี่ย ถ้าไม่สำเร็จจึงส่งฟ้องต่อศาลเด็ก

¹²⁰ กรมคุ้มครองระบบยุติธรรมสมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, กฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ฉบับปรับปรุง 05/สพข. ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2006, มาตรา 66.

4. พิจารณาออกคำสั่งจับตัว ชังชั่วคราว ในกรณีที่เป็นและการกระทำผิดที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป

5. พิจารณาออกคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราว

เพื่อรับประกันการปฏิบัติสิทธิและหน้าที่ของอัยการดังที่กล่าวมานั้น อัยการสูงสุดอาจจะจัดตั้งหน่วยงานในการดำเนินคดีสำหรับเด็กเฉพาะ

ในการดำเนินคดีเด็กของอัยการต้องดำเนินไปอย่างไม่ชักช้า ซึ่งอัยการต้องค้นคว้า และพิจารณาคดีที่ได้รับจากองค์การสืบสวน สอบสวนภายในกำหนดสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับสำนวนคดีเป็นต้นไป และต้องมีความเห็นดังนี้¹²¹

1. ส่งสำนวนคดีขึ้นให้องค์การสืบสวน สอบสวน เพื่อสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม
2. สั่งฟ้องต่อศาลเด็ก

ในกรณีอัยการทำการไต่ถามเด็กต้องพิจารณาให้เสร็จภายในระยะเวลาสามสิบวัน นับแต่ได้รับสำนวนคดีเป็นต้นไป

3.2.3 ศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำผิด

ในหมวดที่ 8 ของกฎหมายปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็กได้กำหนดให้มีศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำผิด เพื่อรับประกันสิทธิและการปฏิบัติต่อเด็กให้เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่กระทำผิดและต้องคำพิพากษาลงโทษจำคุก ต้องส่งเข้าศูนย์ดังกล่าว

ศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำผิด มีสิทธิและหน้าที่ดังนี้¹²²

1. ศึกษาอบรมแนวความคิด คุณสมบัติ การศึกษา ฝึกอบรมวิชาชีพ และให้การบริการอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยเฉพาะด้านสุขภาพ เพื่อช่วยให้เด็กเป็นคนดี และสามารถกลับคืนเข้าสู่สังคม
2. จัดตั้งการทำงานตามความเหมาะสมกับอายุเด็ก
3. พักพิณ ร่วมมือ และประสานงานสมทบกับองค์การจัดตั้งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย

การจัดตั้งและการปฏิบัติของศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำผิดได้บัญญัติไว้ในระเบียบเฉพาะ

¹²¹ กรมคุ้มครองระบบยุติธรรมสมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย, กฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ฉบับปรับปรุง 05/สพข. ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2006, มาตรา 67.

¹²² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 74.

3.3 การเปรียบเทียบความหมายของเด็กปัญหาเด็กกับการกระทำผิดระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับนานาประเทศ

ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาถึงความหมายของเด็ก การกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน และหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศไทย ต่างประเทศและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 ว่ามีมาตรการและการปฏิบัติต่อเด็กคล้ายกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงข้อดีและข้อเสีย เพื่อที่จะนำมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและประเทศชาติต่อไป

3.3.1 เปรียบเทียบความหมายของเด็ก ระหว่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990

การให้คำนิยามของคำว่า “เด็ก” มีผลต่อการให้ความคุ้มครองเด็ก เพราะความหมายของ คำว่า “เด็ก” แตกต่างจาก “เยาวชน” กรณีที่กฎหมายกำหนดเด็กไว้สูง เช่น ไม่เกิน 18 ปี เด็กย่อมได้รับความคุ้มครองมากกว่าอายุไม่เกิน 16 ปี ตามกฎหมายของต่างประเทศ อาจมีความหมายหลากหลายโดยไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างกันของระบบกฎหมาย จารีตประเพณี วัฒนธรรม ทศนคติ และแนวความคิดของคนในสังคมนั้น แต่ในปัจจุบันมีหลายประเทศก็มีการปรับปรุงกฎหมายในส่วนของการนิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 ทั้งนี้เพราะการกำหนดคำนิยามของ “เด็ก” มีผลโดยตรงต่อความรับผิดชอบทางอาญา ซึ่งถือเป็นหลักประกันในการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กในเบื้องต้น เนื่องจากการให้คำนิยามความหมายของ “เด็ก” ทำให้ผลในทางกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป อันจะส่งผลต่อการได้รับความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทางอาญา ในส่วนของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เข้าร่วมภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) โดยเป็นรัฐภาคีกลุ่มแรกที่ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งมีผลให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต้องดำเนินตามมาตรการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับข้อตกลงร่วมของอนุสัญญาดังกล่าว อาทิ กำหนดนโยบายพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ในนโยบายของรัฐบาลหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มเติม หรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก กรณีตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่มีอยู่ให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพเหมือนนานาประเทศที่ได้มีการพัฒนาแล้ว เนื่องจากว่าเด็กเป็นผู้ที่จะสืบทอดภารกิจของการปฏิบัติ เพื่อปกป้องและพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ดังนั้นรัฐจึงได้จัดทำและเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของ

เด็ก มีผลบังคับเมื่อได้ประกาศใช้ตาม รัฐดำรัสของประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับเลขที่ 04/สปป ลงวันที่ 16 มกราคม ค.ศ. 2007 ซึ่งในมาตรา 2 ของกฎหมายฉบับดังกล่าวให้คำนิยามเกี่ยวกับคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่ในกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ด้วยว่าบุคคลที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี หากได้ทำการสมรสถูกต้องตามกฎหมายให้ถือว่าบุคคลนั้นได้บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแล้ว โดยจะไม่ถือว่าอยู่ในความหมายของคำว่า “เด็ก” ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “เด็ก” เอาไว้เช่นกัน โดยหมายถึงบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้น ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็ก การที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 ได้กำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ว่า เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้น ตามที่กฎหมายใช้บังคับ เพราะเหตุที่ว่าอนุสัญญานั้นเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีหลายประเทศนั้นเข้าเป็นภาคี ซึ่งรัฐภาคีบางรัฐอาจมีกฎหมายที่มีการกำหนดให้มีการบรรลุนิติภาวะก่อนอายุ 18 ปีก็ได้ ซึ่งหากบุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายนั้นแล้ว เช่น การที่บุคคลนั้นได้ทำการสมรสเป็นต้น แม้บุคคลนั้นจะอายุต่ำกว่า 18 ปี ก็ไม่ถือว่าอยู่ในความหมายของคำว่า “เด็ก” ซึ่งหลักเกณฑ์ในประเด็นดังกล่าวนี้ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ยึดบรรทัดฐานเช่นเดียวกับข้อตกลงร่วมตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990

3.3.2 เปรียบเทียบความหมายของเด็ก ระหว่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวกับประเทศไทย

กฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ในมาตรา 2 ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่มีข้อยกเว้นเอาไว้ว่า บุคคลที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี หากได้ทำการสมรสถูกต้องตามกฎหมายให้ถือว่าบุคคลนั้นได้บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแล้ว โดยจะไม่ถือว่าอยู่ในความหมายของคำว่า “เด็ก” ในส่วนกฎหมายของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 4 คำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และคำว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งคำนิยามความหมายของ “เด็ก” ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะส่งผลตามกฎหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ แม้ว่าบุคคลที่เป็นเยาวชนตามความหมายดังกล่าวจะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว แต่ก็ยังคงมีสถานะเป็นเยาวชนเช่นเดิม ด้วยเหตุนี้หากบุคคลดังกล่าวไปกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลเช่นนี้ก็จะอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

ดังนั้นจะเห็นว่า การให้นิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” ตามกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทยก็มีการกำหนดเอาไว้ในลักษณะใกล้เคียงกัน คือ ถือเกณฑ์ที่อายุ 18 ปี เป็นหลัก กล่าวคือ ในกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น ได้กำหนดค่านิยามของคำว่า “เด็ก” โดยหมายความว่า บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และในกฎหมายของประเทศไทยก็ได้กำหนดค่านิยามของคำว่า “เด็ก” เอาไว้เช่นกัน โดยหมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งถือว่าหลักเกณฑ์ของทั้งสองประเทศนี้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 ที่ให้นิยามของคำว่า “เด็ก” โดยหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้แล้ว ตามกฎหมายที่ใช้บังคับ

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้คำนิยามความหมายของ “เด็ก” ในลักษณะเช่นเดียวกัน ทั้งโดยถือหลักเกณฑ์เบื้องต้นตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วก็จะพบถึงความแตกต่างของค่านิยามความหมายของ “เด็ก” ดังกล่าว ซึ่งความแตกต่างนี้ส่งผลต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กของทั้งสองประเทศ โดยผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันคือ

1. กฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็กของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้กำหนดในค่านิยามความหมายของ “เด็ก” โดยถือเกณฑ์อายุเป็นหลัก กล่าวคือ ถือว่าบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นบุคคลที่มีสถานะเป็นเด็กตามความหมายของค่านิยามดังกล่าว โดยมีได้มีการใช้เกณฑ์อายุในการจำแนกถึงสถานะของความหมายของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” ที่ชัดเจนเหมือนกับค่านิยามความหมายของ “เด็ก” และ “เยาวชน” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ของประเทศไทย ส่งผลตามกฎหมายให้บุคคลทุกคนที่ถือว่าเป็นเด็กได้รับการคุ้มครองสิทธิในกรณีที่ต้องหาในคดีอาญาในลักษณะเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากของประเทศไทยที่ให้นิยามความหมายของ “เด็ก” โดยได้แบ่งแยกอย่างชัดเจน ระหว่างบุคคลที่มีสถานะเป็น “เด็ก” และ “เยาวชน” อันส่งผลต่อสิทธิในทางกฎหมายที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิกรณีบุคคลที่เป็นเด็กและเยาวชนตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา กล่าวคือ บุคคลที่มีสถานภาพเป็นเด็กที่ได้รับการคุ้มครองสิทธิมีต้องรับโทษทางอาญาแต่ศาลสามารถกำหนดให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่บุคคลที่เป็นเด็กได้ ส่วนกรณีที่เป็นเยาวชนเป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะใช้มาตรการใดเพื่อลงโทษเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญาได้ โดยศาลสามารถใช้ได้ถึงการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 และวิธีการเพื่อความปลอดภัย อันเป็นดุลพินิจของศาล

2. กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ด้วยว่า บุคคลที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี หากได้ทำการสมรสถูกต้องตามกฎหมายให้ถือว่าบุคคลนั้นได้

บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแล้ว โดยจะไม่ถือว่าอยู่ในความหมายของคำว่า “เด็ก” แต่ในส่วนกฎหมายของประเทศไทยไม่ได้กำหนดเช่นนั้น โดยให้คำนิยามว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปี บริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งตามนิยามนี้แม้ว่าบุคคลนั้นจะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้วก็ยังคงเป็นเยาวชนตามความหมาย ซึ่งส่งผลต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลเช่นว่านั้นแตกต่างกันในทางกฎหมายดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น

3. กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากที่ได้ให้ความหมายของคำว่าเด็กที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีการให้ความหมายของคำนิยามเกี่ยวกับเด็กที่ต้องได้รับความคุ้มครองอีกด้วย เช่น เด็กที่ต้องการการปกป้องพิเศษ เด็กพิการ เด็กที่ถูกประละ เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า เด็กกำพลอย เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือเชื้อเอชไอวี เด็กด้อยโอกาส และเด็กกระทำผิด ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ข้อ 2.1.2 ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ของประเทศไทยมิได้ให้คำนิยามความหมายของเด็กดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศในการคุ้มครองสิทธิเด็ก

แนวทางการความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนชั้นก่อนฟ้องในแต่ละประเทศจะมีการปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลจากความแตกต่างของระบบกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงแนวคิดของสังคมที่มีต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด แต่โดยรวมของแนวความคิดของการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้น เนื่องจากเห็นว่า เด็กและเยาวชนยังเป็นบุคคลต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ การที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกิดจากความอ่อนวัย ขาดความยั้งคิด ความรู้สึกผิดชอบ แม้ได้กระทำความผิดและผลของการกระทำมิได้แตกต่างจากผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด แต่เด็กและเยาวชนควรได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมของผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนแต่ละประเทศจึงได้มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กชั้นก่อนฟ้องไว้ ดังนี้

4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในสมัยที่สหรัฐอเมริกายังเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ เด็กจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายอังกฤษซึ่งยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่ใช้กับการกระทำความผิดของเด็กโดยเฉพาะ ในช่วงแรกๆ ของการอพยพเข้ามาตั้งอาณานิคมเด็กที่ประพฤติน่ากลัวจะไม่ถูกลงโทษโดยมีนักบวชเป็นผู้ลงโทษ เด็กที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรง และเด็กที่ไม่เคารพเชื่อฟังบิดามารดาจะถูกเฆี่ยนตี หากเด็กกระทำความผิดโดยการลักขโมยนอกจากจะถูกเฆี่ยนตีแล้ว บิดามารดาจะถูกบังคับให้จ่ายค่าเสียหายหรือค่าปรับเป็นจำนวน 3 เท่า การลงโทษประหารชีวิตส่วนใหญ่จะใช้กับบุคคลที่มีอายุเกิน 16 ปีขึ้นไป เด็กยังคงต้องรับโทษจำคุกเช่นเดียวกับผู้ใหญ่และถูกใช้ให้ทำงานในระหว่างต้องโทษด้วย

กฎหมายฉบับแรกของอาณานิคมนิวออร์กและเพนซิลวาเนียมีบทบัญญัติที่เน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีสถานฝึกทางด้านอาชีพสำหรับเด็ก แต่ยังไม่มียุติบัญญัติที่ใช้กับเด็กกระทำผิด โดยเฉพาะเด็กยังคงได้รับการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ส่วนเด็กมีความที่ประพฤติดเลวใหลเกร ถือเป็นหน้าที่ของครอบครัวที่จะต้องอบรมสั่งสอนและลงโทษกันเองกฎหมายจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเริ่มสนใจการปฏิบัติต่อเด็กหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาความผิดแล้วเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการปฏิบัติก่อนการพิจารณาคดียังให้ความสนใจน้อยมากจึงทำให้การพัฒนาในขั้นนี้เป็นไปอย่างช้า ๆ

โดยรากฐานของระบบศาลคดีเด็กและเยาวชนของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีผลสืบเนื่องจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษและได้มีการประยุกต์ตามหลักปรัชญาพื้นฐาน *parens patriae* ซึ่งรัฐเป็นตัวแทนของบิดามารดาในการดูแลเด็ก ถ้าบิดามารดาได้ทำลายความไว้วางใจในการปกป้องดูแล รัฐจะเข้าไปแทรกแซงเพื่อปกครองดูแลเด็กเอง โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพิทักษ์ ปกป้องคุ้มครองและเพื่อสวัสดิภาพของเด็ก ขณะเดียวกันยอมรับว่าเด็กและเยาวชนไม่ควรได้รับการปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการลงโทษ ศาลแห่งรัฐเพนซิลวาเนียเป็นแห่งแรกที่ยกคำวินิจฉัยปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิด โดยพยายามใช้บทบาทของผู้ปกครองและหลักปรัชญาพื้นฐาน *parens patriae* ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน จนกระทั่งมีการจัดตั้งศาลคดีเด็กของมลรัฐอิลลินอยส์ (Illinois Juvenile Court Act 1899) ถือเป็นศาลแรกของประเทศสหรัฐอเมริกา จากได้มีการตั้งศาลที่มีความมุ่งหมายเดียวกัน คือฟื้นฟูสภาพจิตใจและร่างกายของเด็กและเยาวชน โดยไม่ลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชน นับแต่ ค.ศ. 1945 ได้มีระบบศาลเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นทุกรัฐ โดยเป็นศาลที่มีระบบการพิจารณาคดีและแนวความคิดต่างจากระบบศาลผู้ใหญ่ สำหรับศาลคดีเด็กและเยาวชนของกรุงวอชิงตัน ดีซี (District of Columbia Juvenile Court) เป็นศาลคดีเด็กและเยาวชนแห่งแรกของรัฐบาลกลาง (federal court system) โดยจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1906 มีอำนาจในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนกระทำผิด (delinquent) ไร้ที่พึ่ง (dependent) แก้ไขไม่ได้ (incorrigible) และหนีโรงเรียน (truant)¹²³

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 นักกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด (illegal acts) หรือกระทำความผิดเพราะความเป็นเด็ก (status offend) และได้ให้ความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิเด็กโดยตีความให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด (juvenile delinquent) รวมทั้งเด็กที่กระทำความผิดกฎหมายและเด็กที่กระทำความผิดเพราะเหตุอายุน้อยหรือความประพฤติไม่เหมาะสมแก่วัย การคุ้มครองสิทธิเด็กได้เริ่มพัฒนาโดยรัฐสภาได้ผ่าน

¹²³ วิชา มหาคุณ, ศาลเยาวชนและครอบครัวตามระบบสากล, 89-90.

ร่างกฎหมาย Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act ค.ศ. 1974 สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ¹²⁴

1. การแก้ไขปัญหาคriminalเกี่ยวกับสถานะภาพ (Status offence) อันได้แก่ความผิดใดๆซึ่งบัญญัติไว้เฉพาะเด็ก และห้ามมิให้ศาลใช้มาตรการคุมขัง หรือควบคุมตัวไว้ในทัณฑสถาน แต่ให้ส่งตัวไปยังบ้านเยาวชน (juvenile shelter)
2. ห้ามมิให้ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในสถานที่ซึ่งอาจติดต่อกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ผู้ต้องโทษจำคุก หรือถูกควบคุมตัวไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี
3. กฎหมายฉบับนี้ได้ก่อให้เกิดและฝึกอบรมบุคลากรผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง

นับแต่ประกาศใช้ Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act ค.ศ. 1974 เป็นต้นมาได้มีการปฏิรูปสถานฝึกอบรมให้ผ่อนคลายความเข้มงวดขจัดการกระทำทารุณโดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและได้มีการจัดตั้งศูนย์แรกรับและตรวจหาสาเหตุ (reception and diagnostic center) เพื่อให้บริการแก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่ระยะแรกที่ถูกละเมิดตัว โดยถือเป็นหน้าที่ของหน่วยงานบริการชุมชน (department of youth services) เพื่อเชื่อมต่อกับสถานฝึกอบรมยิ่งกว่านั้นเอกชนยังได้จัดตั้งสถานฝึกอบรมแบบที่มีการควบคุมน้อยที่สุด ทั้งนี้โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลกลางและรัฐต่าง ๆ¹²⁵

เป็นที่น่าสังเกตว่าแนวทางการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในระยะแรกที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามปรัชญาพื้นฐานที่ถือว่ารัฐในฐานะผู้ปกครองเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตามได้มีการพัฒนาให้มีความสอดคล้องมากขึ้น โดยผลักดันให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กโดยให้มีการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นรายบุคคลเป็นสำคัญและภายใต้ปรัชญาพื้นฐานนี้เองทำให้รัฐซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีอำนาจในการปกครองดูแลเด็กและเยาวชนถ้าบิดามารดาของเด็กได้ทำลายความไว้วางใจในการปกครอง การเลี้ยงดูบุตร รัฐจะเข้าไปแทรกแซงเพื่อพิทักษ์ ปกป้องและคุ้มครอง โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันแม้ว่าสหรัฐอเมริกาไม่ได้ลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1989 อีกทั้งยังมิได้มีนโยบายใช้โทษประหารชีวิตแก่เยาวชนผู้กระทำความผิด (ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่น่าการประหารชีวิตมาใช้กับเยาวชนที่มีอายุต่ำ

¹²⁴ ประธาน วัฒนาวณิชย์, กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนการศึกษาเปรียบเทียบบรรทัดฐานทางด้านกฎหมาย, วารสารนิติศาสตร์, 3, 15(กันยายน 2528), 53-54.

¹²⁵ วิชา มหาคุณ, รายงานการเดินทางไปประชุมและศึกษาดูงานด้านกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา, ดุลพาฬ, 3, 43(กรกฎาคม-กันยายน 2539), 150.

กว่า 18 ปี) แต่ยังคงเห็นความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมจึงกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

4.1.1 เกณฑ์อายุ

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติคุ้มครองบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาภายใต้บทบัญญัติของ Juvenile Matters โดยต้องเป็นบุคคลอายุเกินกว่า 7 ปีแต่ไม่เกิน 18 ปี หรือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ซึ่งได้กระทำความผิดก่อนอายุ 18 ปี โดยพิจารณาจากความรู้สึกผิดชอบการกระทำของตนรวมทั้งความรับผิดชอบการกระทำของตนที่เป็นความผิดต่อกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายเด็กเป็นพระราชบัญญัติที่มีจุดมุ่งหมายในการพิจารณาคดีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ (rehabilitation rather than punishment)

4.1.2 หลักประกันคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรม

ประเทศสหรัฐอเมริกาคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเห็นควรได้รับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับการคุ้มครองสิทธิในคดีอาญาทั่วไป ดังนั้นกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั่วไปต้องนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วย¹²⁶

จากการตัดสินใจของศาลฎีกา (US. Supreme Court) ได้วางหลักไว้ในคดี Miranda ว่าก่อนเริ่มการสอบสวนคดีอาญาพนักงานผู้มีหน้าที่สอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้¹²⁷

1. ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวออกมาอาจใช้ขึ้นแก่ผู้ต้องหาในชั้นศาลได้
2. ผู้ต้องหาที่มีสิทธิมีสิทธิจะมีทนายความอยู่ร่วมด้วยในระหว่างการสอบสวน
3. หากผู้ต้องหาไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง จะมีการแต่งตั้งทนายความให้แก่ผู้ต้องหาก่อนเริ่มการสอบสวนถ้าผู้ต้องหาไม่มีความประสงค์เช่นนั้น

การวางหลักของศาลฎีกานี้เป็นการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ ในอันที่จะได้รับการปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นคดีเด็กและเยาวชนหรือคดีของผู้ใหญ่

¹²⁶ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว: เพื่อตอบสนองการคุ้มครองเด็ก เยาวชนและครอบครัว, 96.

¹²⁷ เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์, การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน, วารสารนิติศาสตร์, 9, 4(มีนาคม-พฤษภาคม 2521), 49.

เมื่อมีวางหลัก Miranda เช่นนี้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนจึงต้องเป็นไปตามกระบวนการนิติธรรม (due process of law) ได้แก่ กระบวนการที่เป็นไปตามสิทธิที่ได้รับรองโดยรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของประเทศสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่จะต้องให้ความสนใจถึงกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นหลักในการดำเนินคดีรวมถึงเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อันชอบด้วยกฎหมายทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด¹²⁸

สำหรับคดีที่ถือเป็นบรรทัดฐานในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ต้องได้รับการปฏิบัติตามกระบวนการนิติธรรม ได้แก่ คดี *In re Gault* (1967)¹²⁹ ในคดีนี้ นาย Gerald Gault อายุประมาณ 15 ปี ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในข้อหาโทรศัพท์ลามก ซึ่งหากจำเลยเป็นผู้ใหญ่จะได้รับโทษปรับไม่เกิน 50 เหรียญสหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 2 เดือน แต่ศาลคดีเด็กในมลรัฐอริโซนา (Arizona) ได้ส่งตัว Gault ไปรับการฝึกอบรมจนบรรลุนิติภาวะและไม่อนุญาตให้จำเลยมีทนายความแก้ต่าง กระทั่งศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาดังกล่าวโดยเหตุผลว่า¹³⁰ การพิจารณาคดีดังกล่าวไม่ได้ดำเนินไปตามกระบวนการนิติธรรมที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 (5th Amendment of the U.S. Constitution) ซึ่งวางหลักประกันว่า “จะไม่มีผู้ใดรวมทั้งเด็กจะถูกตัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพและทรัพย์สิน อันปราศจากหลัก Due Process of law”

จากการตัดสินคดี *In re Gault* ก่อให้มีการตื่นตัวต่อปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเด็ก โดยศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วางมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้¹³¹

1. การแจ้งข้อกล่าวหา (Right to notice of charges)
2. สิทธิที่จะมีปรึกษากฎหมาย (Right to counsel)

¹²⁸ Schmalleg, F., *Criminal justice today: An introductory text for the twenty-first century*, 4th ed., (Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 1997), 352.

¹²⁹ จอห์น พี. เคนนี, แคน จี. เพอร์สุท, โคนา ท. อี. ฟูลเลอร์ และโรเบิร์ต เจ. แบร์รี, ดำรงไว้กับการทำงานที่เกี่ยวกับเยาวชนและการบริหารงานยุติธรรมต่อเยาวชน, แปลโดย พันตำรวจโทสิริโรจน์ สิทธิชาญบัญชา, (นครปฐม: โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยสามพราน, 2537), 25-28.

¹³⁰ Clement, M. J., *The juvenile justice system: Law and process*, (Boston: Butterworth-Heinemann, 2002), 40.

¹³¹ ประธาน วัฒนาวณิช, ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว, ใน เอกสารประกอบการอบรมเป็นที่ปรึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว, ม.ป.ป.), 15.

3. สิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปณิธานแก่ตนเองและสิทธิที่จะไม่ให้การ (privilege against self-incrimination and the right to remain silent)

4. สิทธิในการเผชิญหน้าผู้กล่าวหาและสิทธิที่จะถามค้าน (Right to confront and cross-examine)

แม้ว่าสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวจะไม่เท่าเทียมกับกระบวนการทางอาญาของผู้ใหญ่ แต่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการพิจารณาคดีอย่างมาก การวางหลักประกันสิทธิดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้มีการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดรวมทั้งผู้ปกครองของเด็กนั้นจะต้องได้รับการแจ้งสิทธิก่อนที่จะเริ่มกระบวนการยุติธรรม เมื่อได้รับการแจ้งสิทธิต่าง ๆ แล้ว เด็กสามารถสละสิทธิ (waiver of rights) นั้นก็ได้ ทั้งนี้เด็กต้องรู้และเข้าใจ (knowingly) สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองและการสละสิทธิต้องกระทำโดยเจตนา (voluntarily) และด้วยความสมัครใจ (intelligently)¹³²

ประเทศสหรัฐอเมริกาให้อำนาจผู้มีหน้าที่เบื้องต้นในการดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดหรือความประพฤติเบี่ยงเบน คือเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีทางเลือกถึง 5 ทาง คือ¹³³

1. สอบถามเด็กและเยาวชนแล้วมอบตัวให้ชุมชน
2. ส่งตัวเยาวชนให้แก่กรมบริการเยาวชน (department of youth services) ซึ่งมีอยู่ทุกรัฐและตามเมืองต่าง ๆ หรือส่งให้แก่หน่วยดูแลทางจิต หรือองค์การทางสังคมสงเคราะห์
3. หากเยาวชนมีความประพฤติเสียหยาอาจนำตัวมาที่สถานีตำรวจและบันทึกไว้เป็นหลักฐานถ้าเห็นว่าจำเป็นก็เอาตัวไปดูแลจนกระทั่งปล่อยตัวไปโดยให้ตำรวจเป็นผู้กำกับดูแล
4. หากเป็นกรณีร้ายแรงก็จำเป็นต้องส่งตัวไปยังศาลคดีเด็กและเยาวชน กรณีนี้เรียกว่าเป็นการนำเด็กและเยาวชน เข้าสู่ระบบศาล ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าไม่อาจใช้ทางเลือกทั้งสามข้างต้นได้
5. กรณีส่งตัวไปที่ศาลโดยให้มีควบคุมไว้ที่สถานควบคุม (detention facilities) ซึ่งในท้องที่บางแห่งไม่มีสถานที่ควบคุม ก็ต้องควบคุมไว้ที่เรือนจำ (county jail) หรือสถานีตำรวจ อย่างไรก็ตามวิธีนี้ถือเป็นทางเลือกสุดท้ายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และศาลเมื่อมีการรับตัวเด็กและเยาวชนไว้ในความควบคุมจะต้องพิจารณาว่าจะควบคุมหรือมอบตัวให้ผู้ปกครอง ภายใน 48-72 ชั่วโมง ในบางศาลนั้นมีหน่วยงานซึ่งทำงานตลอด 24 ชั่วโมงเพื่อพิจารณาในเรื่องการควบคุมตัว

¹³² Clement, M. J., *The juvenile justice system: Law and process*, 121.

¹³³ วิษามหาคุณ, รายงานการเดินทางไปประชุมและศึกษาดูงานด้านกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา, 92-93.

สำหรับกรณีการปล่อยชั่วคราวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด¹³⁴ ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การประกันตัวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้น ยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในบรรดารัฐต่าง ๆ ซึ่งบางรัฐไม่ใช้วิธีประกันตัวเด็กและเยาวชนเนื่องจาก เห็นว่าเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการปล่อยตัวโดยมอบให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองอย่างรวดเร็วนในโอกาสแรกอยู่แล้ว ในขณะที่บางรัฐยินยอมให้มีการประกันตัว

อย่างไรก็ตามมีเด็กและเยาวชนจำนวนน้อยมากที่ได้รับการปล่อยตัวโดยใช้การประกันตัวเป็นหลัก เพราะกฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนของรัฐเกือบทั้งหมดมีข้อจำกัดไม่ให้ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในระหว่างรอการพิจารณาคดี จึงไม่จำเป็นที่จะต้องใช่วิธีการประกันตัวแต่อย่างใด

4.1.3 การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งการปกครองเป็นมลรัฐ และการบัญญัติกฎหมายแบ่งเป็นกฎหมายสหรัฐอเมริกา (Federal Law) และกฎหมายมลรัฐ (State Law) มีความแตกต่างกัน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้นำเสนอหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดแนวทางของมลรัฐเพนซิลวาเนีย (Pennsylvania) ซึ่งมีเกณฑ์การปฏิบัติ ดังนี้

กฎหมาย The Juvenile Act of Pennsylvania ลักษณะ 42 หมวดที่ 63 ส่วนที่ 1 มาตรา 3602 ได้นิยามคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรืออายุต่ำกว่า 21 ปี ซึ่งได้รับการพิจารณาว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนขณะที่มีอายุ 18 ปี หรือได้รับการพิจารณาคดีก่อนอายุ 18 ปี หรืออยู่ระหว่างการดูแลและบำบัดตามศาลสั่งซึ่งอายุต้องไม่เกิน 21 ปี¹³⁵ และการกระทำที่จะได้รับการคุ้มครองได้แก่ การกระทำหรือพฤติกรรมตามคำจำกัดความ “Delinquent act”¹³⁶ ได้แก่ การกระทำความผิดตามกฎหมายของรัฐบาล หรือการกระทำที่กำหนดขึ้นตามกฎหมายของรัฐหรือภายใต้กฎหมายของ

¹³⁴ วิชา มหาคุณ, รายงานการเดินทางไปประชุมและศึกษาดูงานด้านกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา, 151-152.

¹³⁵ แปลความจาก The Juvenile Act § 6302. Definitions “Child” An individual who: (1) is under the age of 18 years; (2) is under the age of 21 years who committed an act of delinquency before reaching the age of 18 years; or (3) was adjudicated dependent before reaching the age of 18 years and who, while engaged in a course of instruction or treatment, requests the court to retain jurisdiction until the course has been completed, but in no event shall a child remain in a course of instruction or treatment past the age of 21 years.

¹³⁶ Delinquent act The term means “an act designated a crime under the law of this Commonwealth, or of another state if the act occurred in that state, or under Federal law, or under local ordinances or an act which constitutes indirect criminal contempt under 23 Pa.C.S. Ch. 61 (relating to protection from abuse). The term shall not include: The crime of murder...”

สหพันธรัฐ หรือการกระทำผิดภายใต้กฎหมายหรือการกระทำซึ่งถือเป็นความผิดทางอาญา แต่ไม่รวมถึงความหมายของการกระทำความผิดทางอาญาที่รุนแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย เป็นต้น สำหรับกรณีเด็กที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquent child)¹³⁷ หมายถึง เด็กที่มีอายุ 10 ปี หรือมากกว่าผู้ซึ่งศาลพิจารณาพบว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและต้องได้รับการดูแลรักษา รวมถึงการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม

มลรัฐเพนซิลวาเนีย (Pennsylvania) ได้วางมาตรการสำหรับการควบคุมตัวเด็กต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. อำนาจการควบคุมตัวเด็กและเยาวชน จะกระทำได้อาจต้องเป็นไปตามมาตรา 6324 (taking into custody) ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะควบคุมตัวเด็กหากมีพฤติการณ์ ดังนี้

- 1) ต้องเป็นการควบคุมตามคำสั่งของศาล
- 2) การควบคุมเมื่อมีการจับโดยชอบด้วยกฎหมาย
- 3) หากมีเหตุผลประกอบเชื่อได้ว่าเด็กอาจได้รับความเสียหายหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อเด็ก
- 4) ถ้ามีเหตุผลเชื่อได้ว่าเด็กได้หนีจากการดูแลของผู้ปกครอง ผู้ดูแล หรือเจ้าพนักงานผู้ควบคุม หรือหลบหนีจากการพิจารณาคดี หรือ
- 5) มีเหตุผลเชื่อได้ว่าเด็กเป็นผู้ละเมิดข้อกำหนดของพนักงานคุมประพฤติ

โดยหลัก ห้ามควบคุมตัวเด็กและเยาวชน เว้นแต่ได้พิจารณาพฤติกรรมและพบว่า มีความจำเป็นที่จะควบคุมตัวเด็กและเยาวชนเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่นหรือทรัพย์สิน หรือเพื่อความปลอดภัยของตัวเด็กเอง หรือควบคุมเพื่อมีตัวเด็กไว้ในการพิจารณาคดี

2. การใช้อำนาจระหว่างการควบคุมตัวเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้อำนาจของตนได้อย่างเต็มที่ในระหว่างที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชน เพื่อการสอบปากคำ และกรณีที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นนำเสนอต่อศาลสำหรับการพิจารณาคดีและเพื่อสวัสดิภาพและความจำเป็นของชุมชนในการควบคุมตัวเด็ก

ก่อนเริ่มสอบปากคำเด็กเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานคุมประพฤติจะต้องแจ้งให้เด็กทราบถึงจุดมุ่งหมายของการสอบปากคำด้วย ซึ่งเด็กอาจจะปฏิเสธที่จะให้ปากคำก็ได้ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบังคับหรือขู่ข่มให้เด็กยอมให้การ เว้นแต่กรณีอยู่ในความสนใจและเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะและตัวเด็กเอง

¹³⁷ Delinquent child “A child ten years of age or older whom the court has found to have committed a delinquent act and is in need of treatment, supervision or rehabilitation”

3. ระยะเวลาการควบคุมตัว เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ควบคุมตัวเด็กและต้องแจ้งให้ญาติของเด็กทราบทันที และห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมเด็กนานกว่าระยะเวลาที่ต้องติดต่อญาติหรือพนักงานคุมประพฤติหรือการควบคุมเด็กนั้นต้องควบคุมไว้ในสถานที่สำหรับดูแลเด็ก เจ้าหน้าที่ตำรวจจะควบคุมได้ห้ามมิให้นานกว่า 6 ชั่วโมง (มาตรา 6326)

4. ในการสอบปากคำของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปฏิบัติในสถานที่ซึ่งไม่ทำให้สูญเสียอิสรภาพ และเด็กต้องได้รับความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอและเด็กจะได้รับการปรึกษาจากผู้ปกครองและที่ปรึกษากฎหมายด้วย

5. เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะปล่อยตัวเด็กที่ถูกควบคุมตัวให้กับผู้ปกครอง ถ้าเชื่อได้ว่าผู้ปกครองของเด็กสามารถดูแลและนำตัวเด็กมาระหว่างการพิจารณาคดีของศาลได้

ตาม The Juvenile Act มาตรา 6327 ที่บัญญัติให้ความชัดเจนเกี่ยวกับสถานที่ควบคุมตัวเด็ก (place of detention) โดยพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด และเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก ดังนั้นสถานที่ควบคุมที่กำหนดให้เด็กต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพเป็นสำคัญ

4.2 ประเทศอังกฤษ

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศอังกฤษยุคแรกซึ่งเป็นกฎหมายคอมมอนลอว์ (common law) มีรากฐานมาจากการกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันของกลุ่ม (group responsibility) ซึ่งเป็นกฎหมายของกษัตริย์อิน (King Ine) ใช้บังคับระหว่างปี ค.ศ. 688-725 โดยบัญญัติว่า ผู้ใดลักทรัพย์โดยภรรยาและบุตรไม่เห็นด้วย จะต้องชดใช้เงิน เป็นการลงโทษ ถ้ารู้เห็นเป็นใจให้นำตัวไปเป็นทาสทุกคน ต่อมาระหว่างปี ค.ศ. 924-939 ได้บัญญัติการลงโทษประหารชีวิตแต่ห้ามมิให้ประหารชีวิตเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เว้นแต่กรณีที่ขจัดขึ้นหรือหลบหนี

จากหลักแนวคิด *parens patriae* ที่เกิดขึ้นในสมัยโรมันได้เข้ามามีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 โดยถือว่าพระมหากษัตริย์ที่มีอำนาจปกครองประเทศและเป็นเสมือนบิดาของประเทศรวมทั้งมีอำนาจการปกครองดูแลเด็กและเยาวชน มีอำนาจลงโทษและการปกครองดูแลเด็กและเยาวชนที่ไร้ญาติและขาดที่พึ่ง เด็กและเยาวชนที่ผู้ปกครองดูแลไม่สามารถดูแลได้รวมถึงเด็กที่กระทำความผิดด้วย การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะได้รับการพิจารณาคดี และการลงโทษเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ ยกเว้นกรณีเด็กมีอายุต่ำกว่า 7 ปี กระทำความผิดแต่จะได้รับการคุ้มครองโดยไม่มีความผิดเพราะยังถือว่าเด็กไม่มีเจตนาชั่วร้ายยังไม่รู้ผิดชอบชั่วดี อีกทั้งไม่สามารถ

รับผิดชอบได้ ต่อมาได้มีการขยายระดับอายุให้สูงขึ้นจาก 7 ปี เป็น 10 ปี แต่เด็กที่อายุต่ำกว่า 14 ปี ที่กระทำความผิดจะยังได้รับการปฏิบัติจากฝ่ายบ้านเมืองเช่นเดียวกับผู้ใหญ่¹³⁸

ศตวรรษที่ 19 ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติด้วยการลงโทษเยาวชนที่กระทำผิดโดยมีวิธีปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษโดยเลิกวิธีการลงโทษ โดยจัดตั้งศาล Chancery Court เป็นครั้งแรก เพื่อเป็นตัวแทนของกษัตริย์มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและกำหนดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในครอบครัว ปกครองดูแลบุตร และปกครองบุคคลรอบครัว เด็กและเยาวชนที่บิดามารดาเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถในการปกครองดูแลบุตรโดยจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองของพระมหากษัตริย์ ในการเข้าแทรกแซงการดำเนินชีวิตในครอบครัวและการดำเนินชีวิตของเด็ก และให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กกระทำผิด (responsibility to safeguard their welfare) ตามปรัชญา “Parens Patriae” ถือเป็นจุดกำเนิดกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก (juvenile justice) ที่แยกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (criminal justice) ที่ใช้กับผู้ใหญ่กระทำผิดในการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติต่อเด็กทำให้ได้ก่อตั้งสถาบันของเอกชนขึ้นเพื่อให้การสงเคราะห์ ด้านที่อยู่และฝึกอาชีพแก่เด็กยากจนในลอนดอน โดยจัดให้แบ่งกลุ่มเด็กอาศัยรวมกันในบ้านแต่ละหลังมีลักษณะคล้ายครอบครัวโดยมีพ่อบ้านแม่บ้านทำหน้าที่เป็นบิดามารดาและ เด็กจะได้รับการเลี้ยงดูและฝึกงานด้านเกษตรกรรม การก่อตั้งสถาบันเอกชนนั้นประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กได้เป็นอย่างดี ถูกนำเสนอเข้าสู่รัฐสภาของอังกฤษเพื่อเป็นแบบอย่างการดำเนินงานไปใช้กับนักโทษในเรือนจำ และพัฒนาต่อมาเป็นสถานฝึกและอบรมอาชีพของรัฐบาลในปี ค.ศ. 1838

ในปี ค.ศ. 1908 รัฐสภาได้ผ่านร่างกฎหมายก่อตั้งศาลเด็กและเยาวชนขึ้นเป็นครั้งแรก โดย ลอร์ด เอ็ดวอเคท (Lord Advocate) ได้กล่าวชี้แนะต่อรัฐสภาซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า “สุภาพบุรุษสุภาพสตรีทั้งหลายที่มีจิตใจดีงาม ตลอดจนกลุ่มบุคคลผู้มีจิตอันเป็นกุศลซึ่งได้ร่วมงานที่สำคัญในเวลาที่ผ่านมามีปีมานี้ ได้ก่อให้เกิดสิ่งน่าชื่นชมยินดีโดยขอให้สังเกตว่า เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ตามหลักวิทยาศาสตร์ ที่มีขอบเขตที่กว้างขวางและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ก็ได้รวบรวมประมวลขึ้นเป็นร่างกฎหมายที่ได้นำเสนอต่อรัฐสภา” คำกล่าวนี้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการไขเข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้แยกออกจากกระบวนการยุติธรรมของผู้ใหญ่โดยนำเอาองค์ความรู้ตามหลักวิทยาศาสตร์มารับ

ศาลเยาวชนและครอบครัวประเทศอังกฤษ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญาและมีความประพฤติไม่เหมาะสมแก่วัย รวมถึงมีอำนาจพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชนที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้ง ละเลย หรือทำร้ายทารุณกรรมอีกด้วย¹³⁹

¹³⁸ เสรีน ปุณณะหิตานนท์, การกระทำผิดในสังคม: สังคมวิทยา อาชญวิทยาและพฤติกรรม เบียงเบน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), 104.

การคุ้มครองสิทธิของเด็กชั้นก่อนฟ้อง กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

4.2.1 เกณฑ์อายุ

แต่เดิมประเทศอังกฤษยุคกลาง (middle age) กฎหมายจารีตประเพณีกำหนดให้เด็กอายุไม่เกิน 7 ปี บิดามารดาต้องรับผิดชอบแทนการกระทำของเด็ก ได้แบ่งกลุ่มอายุในความรับผิดชอบทางอาญา ไว้ 3 ระดับ ดังนี้¹⁴⁰

1. อายุต่ำกว่า 10 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา
2. อายุ 10 ปี ไม่เกิน 14 ปี กฎหมายบัญญัติให้ยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญา เว้นแต่มีความรู้สึกลึกซึ้งผิดชอบแล้ว

3. อายุกว่า 14 ปี ถือว่าเป็นต้องรับผิดชอบทางอาญาเพราะมีความรู้ผิดชอบแล้ว

สำหรับกลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี หมายถึง “เด็ก” (children) และกลุ่มอายุ 14 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี หมายถึง “ผู้เยาว์ หรือ เยาวชน” (young person) กฎหมายที่บัญญัติสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ได้แก่ Children and Young Person Act 1963

4.2.2 หลักประกันการคุ้มครองสิทธิของเด็กในกระบวนการยุติธรรม

ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 37 ของ PACE 1984 ได้กำหนดกรณีการใช้อำนาจของให้พนักงานควบคุมใช้อำนาจควบคุมตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแต่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานชัดเจนตามข้อกล่าวหาซึ่งหลักพนักงานควบคุมไม่มีอำนาจควบคุมเว้นแต่ มีเหตุผลประกอบทำให้เชื่อได้ว่า หากควบคุมตัวต่อไปจะทำให้ได้พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานนั้นอาจได้มาจากการควบคุมตัวไว้เพื่อสอบสวน การควบคุมตัวเด็กที่สถานีตำรวจต้องใช้ระยะเวลา น้อยที่สุด และเด็กต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม

ในระหว่างที่ควบคุมตัวเด็กพนักงานควบคุมต้องทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและได้รับการแจ้งสิทธิ ดังนี้

1. สิทธิในการติดต่อกับเพื่อน หรือญาติหรือผู้ที่รู้จักหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องโดยไม่ชักช้าว่าตนถูกจับ (the right of an arrested person to have someone informed) โดยรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้
2. สิทธิพบและปรึกษากับทนายความเป็นการเฉพาะตัว (the right to legal advice) และสามารถขอได้ทุกเวลา และหากไม่สามารถหาทนายความได้รัฐจะเป็นผู้จัดหาทนายให้

¹³⁹ บุญเพราะ แสงเทียน, กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัวแนวประยุกต์, 39.

¹⁴⁰ Crofts, T., *The criminal responsibility of children and young persons: A comparison of English and German law*, (England: Ashgate Publishing, 2002), 38.

3. สิทธิได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของผู้ต้องหาตามที่บัญญัติไว้ใน Code of Practice (the right to consult the codes)

สิทธิดังกล่าวนี้ถือเป็นหลักประกันพื้นฐานที่ผู้ถูกจับกุมได้รับ สำหรับกรณีที่ผู้ถูกจับกุมเป็นบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 16 ปี จะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษโดยเมื่อถูกจับกุมและจำเป็นต้องควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องจัดหาสถานที่ซึ่งมีความเหมาะสมให้เด็กและเยาวชนรวมทั้งต้องแจ้งให้ผู้ที่สามารถดูแลสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนนั้นทราบโดยทันที

4.2.3 การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด

หลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด¹⁴¹ อำนาจในการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้บัญญัติไว้ใน Part III ของ The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) โดยกล่าวถึงเยาวชนที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ และได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะใน Code C ถึงกรณีห้ามมิให้มีการจับกุมเด็กและเยาวชนที่โรงเรียน เว้นแต่กรณีที่ไมอาจหลีกเลี่ยงได้และการจับกมนั้นต้องกระทำโดยครูใหญ่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายและวัตถุประสงค์ของ Part IV ของ PACE เพื่อเป็นการกำหนดอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมซึ่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนดไว้

“การจับกุมเยาวชน” หมายถึงการจับกุมโดยมีหมายและไม่มีหมายซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ดังนั้นเยาวชนที่จะได้รับการคุ้มครอง ได้แก่ บุคคลอายุตั้งแต่ 10-16 ปี แต่กรณีเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ถือว่าเป็นเกณฑ์อายุขั้นต่ำซึ่งไม่ต้องรับผิดทางอาญา และจะไม่ถูกจับกุม

บุคคลจะถูกควบคุมตัวได้ในกรณีดังนี้

1. บุคคลถูกนำตัวมาที่สถานีตำรวจหลังจากได้มีการจับกุมแล้ว หรือ
2. บุคคลนั้นถูกจับกุมที่สถานีตำรวจหลังจากเข้ามอบตัวโดยสมัครใจ

สำหรับผู้มีอำนาจควบคุมตัวได้แก่ “custody officer” เรียกว่า พนักงานควบคุมซึ่ง เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่มีหน้าที่สืบสวนเกี่ยวกับความผิดอาญา และได้รับแต่งตั้งตามมาตรา 36 ของ PACE โดยมีหน้าที่ตรวจสอบความจำเป็นในการควบคุม และการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สอดคล้องกับกฎหมายในระหว่างที่ผู้นั้นยังไม่ถูกนำตัวไปศาล¹⁴²

¹⁴¹ Ball, C., McCormac, K. & Stone, N., **Young offenders: Law, policy and practice**, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2001), 33-36.

¹⁴² ณรงค์ ใจหาญ, รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง สิทธิของผู้ต้องหา จำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2540), 49.

การปล่อยชั่วคราวเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดภายใต้บทบัญญัติของ PACE การปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนต้องคำนึงถึงสิทธิที่ให้นุคคลนั้นได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก การใช้อำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

เยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิได้รับการประกันตัวภายใต้บทบัญญัติ Bail Act 1976 ซึ่งห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ก่อนนำตัวส่งศาล เว้นแต่จะรับรองได้ว่าเด็กจะถูกควบคุมตัวโดยพนักงานท้องถิ่นในสถานที่ที่เหมาะสม หรือหากไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมที่จะดูแลเด็กและเยาวชนได้ ในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนต้องไม่เกิน 12 ชั่วโมงและห้ามมิให้ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในสถานที่ซึ่งได้ควบคุมตัวผู้ใหญ่ สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 17 ปี หรือมากกว่าจะใช้หลักเกณฑ์เช่นเดียวกับผู้ใหญ่¹⁴³

เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้อำนาจควบคุมตัวเด็กได้ในกรณี ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่แน่ใจว่าผู้ต้องหาให้ชื่อหรือที่อยู่ที่แน่นอน หรือน่าจะเป็นเท็จ
2. เจ้าหน้าที่ตำรวจมีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่ามีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาไปก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่นอย่างร้ายแรง
3. เจ้าหน้าที่ตำรวจมีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่าบุคคลที่ถูกจับอาจไม่ปรากฏตัวตามหมายเรียกหรืออาจไปยุ่งเหยิงพยานหลักฐาน หรือขัดขวางการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ตำรวจจะแสดงเหตุผลประกอบที่ทำให้เชื่อได้ว่าเด็กและเยาวชนจะได้รับประโยชน์จากการควบคุมตัวนั้น

ปัจจุบันรัฐบาลของประเทศไทยมีนโยบายป้องกันอาชญากรรมที่เกิดจากเด็กและเยาวชน เพื่อยับยั้งอัตราการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม โดยเห็นว่าหากสามารถหยุดยั้งความเป็นอาชญากรได้ตั้งแต่ในวัยเด็กและเยาวชนแล้ว ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการแก้ปัญหาการเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วของอาชญากรรมได้ทางหนึ่ง¹⁴⁴ กลยุทธ์ในการรับมือขั้นแรกดังนี้

1. การป้องกันอาชญากรรมขั้นต้น (Primary crime prevention) โดยมีรัฐบาลได้สนับสนุนงบประมาณให้แก่โครงการในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีนโยบายในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดจากเด็กและเยาวชน เช่น โครงการความช่วยเหลือด้านการศึกษาและการฝึกอบรม โครงการนี้สร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงในการก่ออาชญากรรม และเป็น

¹⁴³ Elliott, C., **English legal system**, 3rd ed., (England: Frances Quinn, 2000), 325.

¹⁴⁴ ประมาณ ควรวาชัย และดารณี พิบูลทิพย์, กลยุทธ์การรับมืออาชญากรรมของเด็กและเยาวชน ก่อนเข้าสู่ระบบศาลในสหราชอาณาจักร, **วารสารราชทัณฑ์**, 50, 2(2545), 143-145.

โครงการที่มีแผนการดำเนินการ เพื่อสร้างกำลังใจและจิตสำนึกในการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและมีความรู้ว่าตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเช่นกัน

2. การเตือน (Cautioning) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ใช้ปฏิบัติกับผู้กระทำความผิดในคดีไม่ร้ายแรงทำให้มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น
- 2) สามารถลดจำนวนคดีที่ต้องขึ้นสู่ศาล
- 3) มีผลในการลดการกระทำผิดซ้ำ

ส่วนใหญ่การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นการทำความผิดครั้งแรกหรือไม่เกิน 2 ครั้ง ดังนั้นการเตือนทั้งอย่างเป็นทางการ (คือ การออกไปเตือน) และไม่เป็นทางการ (คือ การเตือนด้วยวาจา) เป็นวิธีการที่ได้ผลมากในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ การเตือนนี้จะกระทำได้ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดในครั้งนั้นไม่เป็นความผิด แต่หากมีการกระทำความผิดขึ้นมาใหม่การเตือนในครั้งที่ผ่านมาก็สามารถนำมากล่าวอ้างเป็นเหตุเพิ่มโทษได้

3. โครงการเตือนแบบพิเศษ (Caution plus or supported caution schemes) เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการหรือตอบสนองความจำเป็นที่เกิดขึ้นกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน เช่น จุดประสงค์ของโครงการ มูลเหตุจูงใจในการลักทรัพย์ในร้านค้า โครงการนี้มุ่งเน้นการให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ว่าการลักทรัพย์ในร้านค้าทำให้ผู้ประกอบการตกเป็นเหยื่อ และยักรวมถึงตัวผู้กระทำความผิดก็ตกเป็นเหยื่อด้วยได้แก่ การกระทำนั้นติดเป็นนิสัย เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดที่อยู่ในโครงการนี้ จะถูกออกไปเตือนซึ่งมีผลทางนิตินัย

4. การปล่อยชั่วคราวอย่างมีเงื่อนไขในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Conditional provisional release) ตามมาตรา 27 ของ The Criminal Justice and Public Order Act 1994 โดยให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการอนุญาตและกำหนดเงื่อนไขให้ปล่อยตัวชั่วคราวแบบมีประกันหรือไม่มีประกันแก่ผู้ต้องหาเมื่อจำเป็นแก่การป้องกันอาชญากรรมในท้องถิ่น รัฐบาลได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำการจับกุม จะต้องมาเป็นพยานในศาลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ศาลพิจารณาและออกคำสั่งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจว่าจะให้มีผลบังคับต่อไปหรือไม่

จากกลยุทธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เติบโตขึ้นเป็นอาชญากรในอนาคต

4.3 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศส ได้แยกกระบวนการพิจารณาคดีอาญาออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา และขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญา โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้จัดแบ่งศาลอาญาออกเป็นสองส่วนคือ

1. ศาลไต่สวน (Jurisdiction d'instruction) ซึ่งประกอบด้วย

1) ผู้พิพากษาศาลไต่สวน (Juge d'instruction) ที่เป็นข้าราชการตุลาการ แต่มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนและผู้พิพากษา เมื่อสอบสวนคดีเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะได้ทำความเห็นและดำเนินการส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจตัดสิน หรือสั่งไม่ฟ้องคดีหากเห็นว่าไม่มีมูลต่อไป

2) ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 (Chambre d'accusation) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคำร้องขอคู่ความที่อุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาศาลไต่สวน และพิจารณาคดีที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 5 ปีขึ้นไป จนถึงจำคุกตลอดชีวิต ประหารชีวิต (crime) เมื่อผู้พิพากษาศาลไต่สวนส่งสำนวนมาให้พิจารณาว่า จะส่งฟ้องจำเลยต่อ Cour d'Assises ต่อไปหรือไม่

2. ศาลตัดสิน (Jurisdiction de jugement) ได้แก่

- 1) ศาล Tribunal de Police มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีละเมิด (contravention)
- 2) ศาล Tribunal correctionnel พิจารณาพิพากษาคดีความผิดมรยโทษหรือความผิดที่มีโทษระดับกลาง (délit)
- 3) Cour d'assises พิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 5 ปีขึ้นไป จนถึงจำคุกตลอดชีวิต ประหารชีวิต (crime)

สำหรับการสอบสวนเบื้องต้นผู้มีอำนาจสอบสวน ได้แก่ นายตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษาศาลไต่สวน¹⁴⁵ (Juge d'instruction) ซึ่งเมื่อผู้พิพากษาสรุปสำนวนการสอบสวนแล้วต้องนำสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการทำการฟ้องและดำเนินคดีต่อไป มีข้อสังเกตว่าผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่สอบสวนในคดีใดแล้วจะนั่งพิจารณาในคดีที่ได้สอบสวนอีกไม่ได้¹⁴⁶

¹⁴⁵ ผู้พิพากษาศาลไต่สวน เป็นผู้พิพากษาประจำศาล Tribunal de grande instance (ศาลชั้นต้น) ผู้พิพากษาศาลไต่สวน เมื่อได้รับทราบการกระทำผิดอาญาจากตำรวจ อัยการหรือผู้เสียหายแล้วก็มีอำนาจสอบสวนคดีนั้นได้ ในการสอบสวนนั้นผู้พิพากษาศาลไต่สวนมีอำนาจสั่งควบคุมผู้ต้องหา สอบสวนพยาน รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ และมีอำนาจสั่งให้ตำรวจไปทำการสืบสวนคดีได้

¹⁴⁶ ณรงค์ ใจหาญ, รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง สิทธิของผู้ต้องหา จำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา, 63.

แต่เดิมประเทศฝรั่งเศสได้รับเอาแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลเด็กที่ได้กระทำความผิดจากกฎหมายโรมันโดยนำเอาหลักการแยกการพิจารณาพิพากษาคดี และในปี ค.ศ. 1810 ได้มีการบัญญัติให้มีการบำบัดเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดโดยการให้การศึกษา กระทั่งเกิดความชัดเจนมากขึ้นเมื่อได้กำหนดให้มีกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุด โดยได้จัดตั้งองค์กรยุติธรรมขึ้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐในการดูแลเด็กและเยาวชนรวมถึงการป้องกันเด็กและเยาวชนโดยใช้วิธีให้การศึกษา ทั้งนี้การพิจารณาคดีของศาลต้องพิจารณาด้วยความรวดเร็ว เพื่อให้ทราบพฤติกรรมของเด็กซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อครอบครัวของเด็ก อีกทั้งการพิจารณาอย่างรวดเร็วยังทำให้สามารถป้องกันพฤติกรรมของเด็กที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อีก

อนึ่ง การคุ้มครองสิทธิของเด็กในประเทศฝรั่งเศส อาจกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

4.3.1 เกณฑ์อายุ

ประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญาคือ 13 ปี แต่เด็กที่มีอายุระหว่าง 10 ปี ถึง 12 ปี อาจถูกนำไปปรากฏตัวต่อหน้าผู้พิพากษาศาลเด็ก (Juge des enfants) ซึ่งมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอย่างพนักงานสอบสวน และมีอำนาจพิพากษาลงโทษผู้เยาว์ที่กระทำผิดด้วย สำหรับกรณีที่เด็กอายุระหว่าง 10 ปี ถึง 12 ปี จะทำได้เพียงใช้มาตรการว่ากล่าวตักเตือน สั่งสอน และควบคุมดูแลเท่านั้น เช่น การทำทัณฑ์บน¹⁴⁷

ศาลคดีเด็ก (tribunal pour enfants) มีเขตอำนาจเหนือเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุไม่เกิน 16 ปี ในกรณีที่เยาวชนมีอายุ 16-18 ปี กระทำผิดในคดีที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 5 ปีขึ้นไป (crime) เป็นการใช้ดุลพินิจให้การพิจารณาคดีอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลที่พิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ซึ่งเยาวชนกระทำผิด (Courd' Assises des Mineurs) เป็นระบบพิจารณาโดยคณะลูกขุนแยกต่างหากจากการพิจารณาในศาลเด็ก¹⁴⁸ ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากความผิดที่ได้กระทำ

¹⁴⁷ องค์การยูนิเซฟ, กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก, แปลโดย วันชัย รุจนวงศ์ จาก The Innocenti Digest, (กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟ, 2544), 9.

¹⁴⁸ ศุภราศี นิยมวานิช, การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในประเทศฝรั่งเศส, *ข่าวเนติบัณฑิตสภา*, 16, 173(ธันวาคม 2546), 3.

4.3.2 หลักประกันการคุ้มครองสิทธิของเด็กในกระบวนการยุติธรรม

การสอบสวนคดีที่ผู้เยาว์กระทำผิดแตกต่างคดีที่ผู้ใหญ่กระทำผิด เพราะถือกันว่าผู้เยาว์เป็นผู้ที่รู้จักผิดชอบน้อย จึงมีความมุ่งหมายไปในทางให้การศึกษา และช่วยเหลือผู้เยาว์มากกว่าที่จะมุ่งหาหลักฐานลงโทษ¹⁴⁹

การสอบสวนเยาวชนกระทำผิดมีวิธีการเช่นเดียวกับผู้ใหญ่กระทำผิด ดังนั้นสิทธิของเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา ได้แก่ ผู้ต้องหาไม่ต้องสาบาน ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความช่วยเหลือได้

เมื่อผู้ต้องหามาพบผู้พิพากษาศาลไต่สวนในครั้งแรก ผู้พิพากษาไต่สวนจะสอบชื่อและนามสกุลผู้ต้องหาแล้วแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงคำฟ้อง และผู้พิพากษาศาลไต่สวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่าสิทธิที่จะให้การต่อสู้คดีหรือไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้ คำเตือนนี้ต้องบันทึกไว้ใน Proces-verbal และแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิที่จะหาทนายความหรือจะให้ศาลตั้งทนายความให้ก็ได้

ระหว่างการสอบสวนผู้ต้องหาที่มีทนายความจะให้การใด ๆ ได้ต่อเมื่อมีทนายความร่วมอยู่ด้วย (ยกเว้นกรณีที่ผู้ต้องหาการสละสิทธิไม่ต้องการมีทนายความ) ทนายความจะทราบวันนัดสอบสวนล่วงหน้าอย่างน้อย 2 วัน เมื่อผู้พิพากษาศาลไต่สวนออกคำสั่งใด ๆ ลงไปจะต้องแจ้งให้ทนายความทราบโดยทางจดหมายลงทะเบียนภายใน 24 ชั่วโมง

ก่อนที่จะสั่งให้ผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาผู้พิพากษาศาลไต่สวนจะสอบผู้นั้นในฐานะพยาน เมื่อผู้พิพากษาศาลไต่สวนเห็นว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจะออกคำสั่งให้ผู้นั้นมีฐานะเป็นผู้ต้องหา หรือหากเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ยอมให้การผู้พิพากษาศาลไต่สวนก็มีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาได้

เมื่อผู้ต้องหาในฐานะเป็นผู้ต้องหาแล้ว ก็จะได้รับคุ้มครองจากกฎหมายตามสิทธิที่ได้กล่าวมาแล้ว

4.3.3 การปฏิบัติเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิด

เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสได้ลงนามรับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 จึงมีพันธกรณี ในการบัญญัติกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ และการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุด โดยแนวคิดดังกล่าวนี้เด็กต้องได้รับการพิทักษ์และการดูแลเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีร่างกายและจิตใจ

¹⁴⁹ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2541), 55-56.

เติบโตไม่เต็มที่ และไม่รู้ผิดชอบในการกระทำของตนว่าเป็นความผิดอาญา ดังนั้นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐจึงต้องมีลักษณะพิเศษและต้องคำนึงถึงสิทธิของเด็กเป็นสำคัญ

4.3.3.1 การสอบสวนเบื้องต้น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้นายตำรวจ มีอำนาจทำการสอบสวนเบื้องต้นได้ด้วยตนเองหรือทำการสอบสวนตามคำสั่งของอัยการ ในการสอบสวนเบื้องต้นนี้ ตำรวจมีอำนาจน้อยมาก

กฎหมายห้ามมิให้มีการจับกุมเด็กเว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจ เมื่อเด็กและเยาวชนถูกจับกุมเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจควบคุมตัวไว้ได้เพียง 12 ชั่วโมงเท่านั้น หลังจากนั้นต้องปล่อยตัวเด็กและเยาวชนนั้นไป หรือขออนุญาตต่ออัยการเพื่อควบคุมตัวต่อไปอีก 12 ชั่วโมง คำอนุมัติของอัยการต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร¹⁵⁰ เพื่อหลีกเลี่ยงมาตรการควบคุมตัวในบางกรณีอัยการมีอำนาจปล่อยตัวเด็กและเยาวชนไปชั่วคราว และเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเรียกเด็กและเยาวชนผู้ถูกจับกุมกลับมาเพื่อสอบปากคำโดยเด็กและเยาวชนต้องสมัครใจ

อัยการมีสิทธิตัดสินใจว่าจะควบคุมตัวเด็กต่อไปหรือไม่ อัยการแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินกระบวนการตามกฎหมายที่เรียกว่า “rappel à la loi” เป็นกระบวนการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเรียกให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก เพื่อนำมาประกอบในการพิจารณาถึงการกระทำผิดตามข้อกล่าวหา ในกรณีที่ไม่มีข้อมูลเด็กในรายงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและข้อหาหรือฐานความผิดไม่ร้ายแรง เช่นนี้อัยการสามารถพิจารณาได้ทันที โดยผ่านกระบวนการพิจารณาในชั้นสอบสวน และสำหรับในท้องที่ซึ่งมีศูนย์ชุมชนบำบัด (maison de justice et du droit) อัยการสามารถจะมีคำสั่งให้นำเด็กเข้าสู่กระบวนการของชุมชนได้

4.3.3.2 การสอบสวนขั้นเตรียมฟ้องในคดีที่ผู้เยาว์กระทำผิด

1. ผู้มีอำนาจสอบสวน

คดีที่ผู้เยาว์กระทำผิด อำนาจการสอบสวนไม่ได้ตกอยู่กับผู้พิพากษาศาลไต่สวน (Juge d'instruction) แต่ผู้เดียวการสอบสวนบางอย่างตกเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลเด็ก (Juge des enfants) ด้วย ทั้งนี้สามารถแยกอธิบายได้ ดังนี้

¹⁵⁰ Laroche-Gisserot, F., *Les droits de l'enfant*, (Paris: Editions Dalloz, 1996), 73.

1) อำนาจสอบสวนของผู้พิพากษาศาลไต่สวน

คดีความผิดที่เป็นความผิดอาญา (crime)¹⁵¹ ผู้พิพากษาศาลไต่สวนมีอำนาจสอบสวนแต่เพียงผู้เดียว และจะเริ่มสอบสวนเมื่ออัยการ หรือผู้เสียหายยื่นฟ้อง หรือเมื่อผู้พิพากษาศาลเด็กขอให้สอบสวน

ในความผิดที่เป็นความผิดมรรยโทษหรือความผิดที่มีโทษระดับกลาง (Délit) ผู้พิพากษาศาลไต่สวนอาจทำการสอบสวนก็ได้ เมื่ออัยการหรือผู้เสียหายร้องขอให้สอบสวน

อนึ่ง การสอบสวนผู้พิพากษาศาลไต่สวนจะต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา

ผู้พิพากษาศาลไต่สวนหรือผู้พิพากษาศาลเด็กจะต้องแจ้งให้บิดามารดา ผู้ปกครองทราบว่าผู้เยาว์กระทำผิด ถ้าผู้เยาว์ไม่มีทนายความ ผู้พิพากษาจะตั้งทนายความให้ และมอบตัวผู้เยาว์ชั่วคราวให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ที่ไว้วางใจได้ หรือสถานสงเคราะห์เด็กหรือจะส่งตัวเด็กไปสถานพินิจ (Centre d' observation) ก็ได้ ถ้ามีความจำเป็นจะส่งตัวผู้เยาว์ไปสถานกักขังก็ได้ แต่ผู้เยาว์จะต้องอยู่คนละเขตกับผู้ถูกคุมขังอื่น ๆ และจะส่งตัวผู้เยาว์ไปสถานกักขังได้เมื่อผู้เยาว์อายุกว่า 13 ปีขึ้นไป

2) อำนาจสอบสวนของผู้พิพากษาศาลเด็ก

ผู้พิพากษาศาลเด็กทำการสอบสวนคดีความผิดที่เป็นความผิดมรรยโทษหรือความผิดที่มีโทษระดับกลาง (délit) และทำการสอบสวนโดยมุ่งที่จะได้ทราบความจริง ทราบสาเหตุที่กระทำผิด อุปนิสัยใจคอ ความเป็นอยู่ของผู้เยาว์ และหาวิธีการที่จะแก้ไขให้ผู้เยาว์กลับตัวเป็นพลเมืองดี ผู้พิพากษาศาลเด็กมีอำนาจสอบสวนแตกต่างกับผู้พิพากษาศาลไต่สวน คือ ผู้พิพากษาศาลเด็กไม่จำเป็นต้องเคารพต่อสิทธิผู้ต้องหา เช่น ไม่ยอมให้ผู้เยาว์ติดต่อกับทนายความเป็นต้น เนื่องจากผู้พิพากษาศาลเด็กจะทำการสอบสวนไปตามสภาพของผู้เยาว์เพื่อเป็นประโยชน์แก่การกลับตัวผู้เยาว์

ถ้าผู้เยาว์กระทำความผิดอาญา (crime) เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วจะต้องส่งผู้เยาว์ไปให้แก่ผู้พิพากษาศาลไต่สวน หรือส่งตัวผู้เยาว์ไปฟ้องต่อศาลคดีเด็ก (Tribunal pour enfants) ถ้าผู้เยาว์กระทำความผิดมรรยโทษหรือความผิดที่มีโทษระดับกลาง (délit)

กฎหมายให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาศาลเด็กเป็นพิเศษ คือ ผู้พิพากษาศาลเด็กมีอำนาจสอบสวนและมีอำนาจตัดสินคดีที่ผู้เยาว์กระทำผิด โดยธรรมดาแล้วผู้พิพากษาที่สอบสวนคดีใดไม่มีอำนาจตัดสินคดีนั้นได้

ในการพิพากษาลงโทษผู้เยาว์นั้น อาจจะพิพากษาปล่อยตัว ว่ากล่าวตักเตือน มอบให้แก่ครอบครัวหรือผู้ที่น่าไว้วางใจได้ดูแลผู้เยาว์ หรือจะส่งคุมความประพฤติผู้เยาว์ก็ได้

¹⁵¹ ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส แบ่งความผิดอาญาเป็น 3 ประเภท คือ (1) ความผิดลหุโทษ (contravention) (2) ความผิดมรรยโทษหรือความผิดที่มีโทษระดับกลาง (délit) (3) ความผิดอาญา (crime)

4.3.3.3 การควบคุมตัวเด็ก

เดิมกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี ไว้ในระหว่างการพิจารณาคดี ต่อมาในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 2002 ได้มีการบัญญัติกฎหมายเป็นข้อยกเว้นหลักการควบคุมตัว โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถควบคุมตัวผู้เยาว์ที่มีอายุ 10 ปีถึง 13 ปี ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นผู้กระทำความผิดที่ร้ายแรง หรือ
2. มีพยานหลักฐานแสดงได้ว่าเขาได้กระทำความผิดคืออาชญากรรม (crime) หรือ
3. ความผิดตามข้อกล่าวหาจะทำให้ผู้ต้องหาได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี เป็นการควบคุมเพื่อสอบสวน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องทำรายงานแจ้งถึงความจำเป็นของการควบคุมและต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการ หรือได้มีการตรวจสอบโดยพนักงานพิเศษที่ปกป้องเด็ก หรือผู้พิพากษาศาลเด็ก พนักงานอัยการสามารถกำหนดระยะเวลาได้ไม่เกิน 12 ชั่วโมง

เมื่อเริ่มควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในทุกคดีต้องแจ้งการควบคุมนั้นให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กทราบทันทีเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก เว้นแต่กรณีพิเศษที่ให้อำนาจการตัดสินใจโดยพนักงานอัยการหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล

สำหรับเยาวชนอายุต่ำกว่า 16 ปี ซึ่งถูกควบคุมตัวจะต้องได้รับการตรวจร่างกายจากแพทย์ และทันทีที่การควบคุมตัวเริ่มขึ้นเด็กสามารถพูดคุยกับทนายความและการแจ้งสิทธิที่เขาควรได้รับ

4.3.3.4 ระยะเวลาควบคุมตัว

เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ควบคุมเยาวชนอายุ 13 ปี ถึง 16 ปี ไม่สามารถขยายเวลาควบคุมได้หากกระทำผิดอัตราโทษจำคุกต่ำกว่า 5 ปี

ระยะเวลาที่กฎหมายให้อำนาจในการควบคุมตัวก่อนและระหว่างการพิจารณาคดี เด็กที่มีอายุระหว่าง 13 ถึง 15 ปี ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดร้ายแรงอาจถูกควบคุมตัวโดยชอบด้วยกฎหมายได้นานถึง 1 ปี และระยะเวลาที่กำหนดไว้นั้นจะขยายออกเป็นสองเท่าหากกรณีเด็กอายุระหว่าง 16 ถึง 17 ปี

สำหรับมาตรการที่ศาลใช้กับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การเยียวยาผู้เสียหาย การให้การศึกษาให้ทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยหน่วยงาน Legal Child Protection Service (Protection judiciaire de la jeunesse-PJJ)¹⁵² หรือกำหนดมาตรการคุมขังชั่วคราว ซึ่งอาจมีข้อจำกัดอื่น ๆ อีกได้แก่¹⁵³

¹⁵² Laroche-Gisserot, F., Gisserot. *Les droits de l'enfant*, 75.

¹⁵³ ศุภราศี นิยมวานิช, การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในประเทศฝรั่งเศส, 4.

- (ก) มาตรการคุมขังชั่วคราวจะไม่ใช่กับเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี
- (ข) มาตรการนี้จะนำมาใช้ต่อเมื่อได้ใช้มาตรการด้านการศึกษาอบรมแล้วแต่ไม่ได้ผล แต่จะไม่มีการคุมขังเด็กหรือเยาวชนเนื่องจากมีความประพฤติไม่ดี
- (ค) การคุมขังจะต้องทำเป็นสัดส่วนแยกออกจากนักโทษผู้ใหญ่รายอื่น ๆ
- (ง) การคุมขังในคดีอาญาจะทำได้เพียงไม่เกิน 6 เดือน โดยอาจกำหนดให้คุมขังต่อไปอีก 6 เดือนก็ได้ สำหรับจำเลยที่เป็นเยาวชนอายุกว่า 16 ปี
- (จ) การคุมขังชั่วคราวเพื่อแก้ไขความประพฤติเด็ก หากกระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี เด็กอายุต่ำกว่า 16 ปีอาจคุมขังแต่ไม่เกิน 1 เดือน และสำหรับเยาวชนอายุ 16 ปีขึ้นไป ก็อาจมีการคุมขังได้ไม่เกิน 4 เดือน ซึ่งอาจมีการขยายระยะเวลาได้ในบางกรณีแต่รวมกันแล้วต้องไม่เกิน 1 ปี

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศที่มีความแตกต่างกันของระบบกฎหมาย พบว่าในแต่ละประเทศต่างก็ให้ความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิของเด็กชั้นก่อนฟ้อง เริ่มจากกำหนดอายุขั้นต่ำของความรับผิดชอบทางอาญา เนื่องจากบุคคลที่มีอายุน้อยการกระทำใด ๆ มักจะขาดการไตร่ตรอง ความยังคิดไม่รู้ว่าการกระทำที่ตนได้กระทำนั้นกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด หรือเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายของบ้านเมือง ดังนั้นการพิจารณาความรับผิดชอบของเด็กในต่างประเทศจะพิจารณาถึงความเข้าใจในการกระทำของตนเองหรือไม่ และมีความรู้ผิดชอบการกระทำของตนเอง รวมไปถึงการให้ความคุ้มครองเด็กที่มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนต่อต้านสังคม ดังนั้น บุคคลเหล่านี้รัฐจะต้องเข้ามาดูแลและให้ความคุ้มครองในทุกด้าน กระบวนการยุติธรรมก็ได้การวางหลักประกันสิทธิเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กในกระบวนการยุติธรรมโดยให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ให้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนโดยมีกฎหมายให้อำนาจอย่างชัดเจนเพื่อเป็นหลักประกันเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นมาตรการเกี่ยวกับจับ การค้น การใช้อำนาจในการควบคุมตัวซึ่งกฎหมายของแต่ละประเทศต่างก็บัญญัติชัดเจนถึงการจำกัดอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติต่อเด็ก โดยภาพรวมของการปฏิบัติต่างก็คำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในชั้นก่อนการฟ้องจะกระทำเฉพาะกรณีที่น่าเป็นห่วงและพยายามที่จะใช้ระยะเวลาสั้นที่สุด จึงเป็นไปตามหลักการซึ่งให้ความสำคัญของการปล่อยตัวเด็กมากกว่าให้อำนาจควบคุมตัว การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกระทบต่อสิทธิเด็กจะต้องมีองค์การ โดยเฉพาะเข้าใจและปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสม อีกทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่ายจะมีกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจว่าเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ เช่นนี้ถือเป็นการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกชั้นหนึ่งด้วย

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

หลังจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกและให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 ก็ได้ให้ความสำคัญต่อการรับรองสิทธิเด็กในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาและต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้เด็กจะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในขั้นตอนการสอบสวนในคดีอาญา การปฏิบัติต่อเด็กจะต้องมีกระบวนการที่เป็นพิเศษ เสมอภาคและปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพื่อมิให้เด็กถูกละเมิดสิทธิจากองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีต่อเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักประกันตามข้อตกลงของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 อย่างไม่รู้ลืม แม้ว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเด็กโดยการออกกฎหมายในหลายเรื่อง ทั้งที่เป็นกฎหมายใช้บังคับกับเด็ก โดยเฉพาะและกฎหมายที่ใช้บังคับโดยทั่วไป แต่กฎหมายที่บัญญัติขึ้นก็ยังขาดความชัดเจนและยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาทั้งหมด ซึ่งส่งผลกระทบต่อหลักประกันสิทธิของเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองอยู่ แม้ว่าเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาจะได้รับการคุ้มครองสิทธิค่อนข้างมากแล้วก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ของเด็กในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้วจะพบว่า ปัญหาหลักของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก คือปัญหาการขาดหลักประกันการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กที่ชัดเจน เช่น หลักประกันที่จะได้รับการสันนิษฐานทางกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่ามีความผิด ซึ่งหลักประกันดังกล่าวยังมิได้มีการบัญญัติรับรองไว้อยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองทำให้ง่ายต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลง อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของการให้หลักประกันการคุ้มครองสิทธิของเด็กได้ง่าย นอกจากนั้น ยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนและความซ้ำซ้อนกันของ

บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กส่งผลให้หลักประกันสิทธิของเด็กยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ต่างจากประเทศไทยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะบัญญัติหลักประกันสิทธิของเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกด้าน และยังมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิทั้งที่เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับสำหรับเด็กโดยเฉพาะ และกฎหมายที่ใช้บังคับกับบุคคลโดยทั่วไป เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วจะเห็นได้ว่า ประเทศไทย ให้สิทธิแก่เด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญามากกว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงทำให้เด็กได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม เช่น สิทธิในขั้นตอนของกระบวนการจับกุม สิทธิในการมีที่ปรึกษา สิทธิที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเองและสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว สิทธิที่จะมีล่าม เป็นต้น นอกจากนั้นเด็กก็ยังได้รับการคุ้มครองที่เป็นพิเศษด้วย โดยให้ความคุ้มครองสิทธิไม่ว่าจะเป็นการตั้งเกณฑ์อายุที่มีความรับผิดชอบอาญา สิทธิในการควบคุมตัวแยกจากผู้ใหญ่ รวมไปถึงการแจ้งการจับกุมให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กทราบ รวมทั้งสิทธิอื่นๆ ทั้งนี้โดยยึดถือประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นที่สำคัญ ระหว่างอยู่ในการควบคุมของตำรวจก่อนส่งตัวมายังสถานพินิจ เด็กถูกควบคุมแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ การสอบปากคำเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญานอกจากตำรวจแล้วจะมีบุคคลจากสหวิชาชีพมาร่วมด้วย การปล่อยตัวชั่วคราวของไทย ผู้มีอำนาจพิจารณาคือผู้อำนวยการสถานพินิจ แต่หากไม่เห็นชอบกับคำร้อง ศาลจะเป็นผู้พิจารณาอีกครั้ง แต่หากไม่ได้รับการปล่อยตัวการควบคุมต้องอยู่ในสถานที่แยกต่างหากจากผู้ใหญ่เช่นกัน การควบคุมเด็กแยกจากผู้ใหญ่ก็เพื่อกันมิให้เด็กซึมซับและเรียนรู้พฤติกรรมจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ แม้ว่าปัจจุบันเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาจะได้รับการคุ้มครองสิทธิค่อนข้างมากก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประเทศได้มีความพยายามปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันและการคุ้มครองเด็กให้มากขึ้น โดยเฉพาะกรณีของเด็กตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อให้เด็กได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเท่าเทียมกันและให้ได้รับสิทธิมากขึ้น โดยคำนึงถึงการแก้ไขเยาวชนเด็กให้สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติ จากการศึกษาการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาเปรียบเทียบระหว่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับนานาประเทศพบว่า

5.1.1 หลักประกันทั่วไปเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

สำหรับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าได้กำหนดหลักการที่เป็นหลักประกันทั่วไปเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ซึ่งได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลทั่วไปไว้ ซึ่งรวมถึงเด็กที่เป็นประชาชนคนหนึ่งของประเทศ) กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา กฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก และคำแนะนำ ร่วมเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อเด็ก ระหว่างอัยการสูงสุด รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย และประธาน ศาลฎีกา ฉบับเลขที่ 01/อปปส.ปกส.สปล ลงวันที่ 02/10/2006 ดังนี้คือ

5.1.1.1 หลักประกันสิทธิทั่วไปของบุคคลที่รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2003 มาตรา 41 ได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลทั่วไปไว้ ซึ่งรวมถึงเด็กที่เป็นประชาชนคนหนึ่งของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วย

5.1.1.2 หลักประกันสิทธิเด็กในกรณีที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่จะได้รับการคุ้มครองหลายประการ กล่าวคือ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด ซึ่งต้องได้รับการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นอย่างเหมาะสม ตามมาตรา 8 ของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา แตกต่างจากประเทศไทยที่หลักประกันนี้ ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” โดยถือได้ว่าหลักประกันสิทธินี้เป็นหลักประกันบุคคลทั่ว ๆ ไป ซึ่งรวมถึงเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ฉะนั้นจึงมีความมั่นคงกว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีได้กำหนดหลักประกันดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแต่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาที่เป็นกฎหมายลำดับรองซึ่งง่ายแก่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ต่างจากประเทศไทยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะบัญญัติหลักประกันสิทธิของเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกด้าน นอกจากนั้นยังมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิทั้งที่เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับสำหรับเด็กโดยเฉพาะ

5.1.2 องค์การที่มีอำนาจหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก ระหว่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย

องค์การที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้นได้จัดวางให้มีสามองค์กร กล่าวคือ พนักงานสอบสวน อัยการ และศูนย์ฝึกอบรม

สำหรับเด็ก กระทำผิด ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาและกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิ และผลประโยชน์ของเด็กได้กำหนดให้อำนาจหน้าที่ไว้ ซึ่งการใช้อำนาจขององค์กรทั้งสามที่ เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีที่เกิดเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญานั้น โดยรัฐธรรมนูญแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2003 มาตรา 42 บัญญัติว่า “พลเมืองลาวมีสิทธิโดยไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ทางด้านร่างกาย เกียรติศักดิ์ศรี และเคหสถาน พลเมืองลาวจะไม่ถูกจับตัวหรือตรวจค้นเคหสถาน ถ้าหากไม่มีคำสั่งของอัยการหรือศาล เว้นเสียแต่ในกรณีที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ประกอบกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา มาตรา 7 ที่กำหนดหลักประกันในการสู้คดีแก่ผู้ต้องหาและหลักประกันสิทธิที่จะต้องได้รับการคุ้มครอง จากองค์กรที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีที่เกิดเป็นผู้ต้องหาไว้ ซึ่งบัญญัติ ว่า ศาล อัยการ พนักงานสอบสวนต้องเป็นหลักประกันในการสู้คดีแก่ผู้ต้องหา ซึ่งถือเป็นหลักประกัน สิทธิของบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่มีอำนาจ ตามกฎหมายที่มีให้พลเมืองต้องถูกละเมิดหรือถูกลิดรอนสิทธิของตนจากการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจ บังคับใช้กฎหมาย ทั้งเด็กซึ่งเป็นพลเมืองคนหนึ่งของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาวย่อมได้รับสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และยังได้รับการคุ้มครองสิทธิด้วยวิธีการพิเศษที่ แตกต่างจากบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่ทั่วไป กรณีที่เกิดเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อให้องค์กรที่มี อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวปฏิบัติต่อเด็กอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งหลักประกัน สิทธิของเด็กกรณีที่เกิดเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาดังกล่าวคือ องค์กรสืบสวน สอบสวน ที่มีอำนาจ สืบสวน สอบสวนคดีที่เด็กเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาจะอยู่ภายใต้การควบคุมและสอบสวนโดย องค์กรอัยการตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา มาตรา 54 และองค์กรอัยการถือว่ามีความ สำคัญต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาอย่างมาก ทั้งนี้เพราะ พนักงานอัยการมีอำนาจออกคำสั่งค้น คำสั่งจับ ตลอดจนควบคุมการสืบสวน สอบสวนของ พนักงานสอบสวน และการอนุญาตคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ตลอดจนพิจารณาคำร้องขอขยาย ระยะเวลาในการสืบสวน สอบสวนเพิ่มเติมของพนักงานสอบสวน และที่สำคัญคือการพิจารณาสั่ง คดีของพนักงานอัยการ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่ากฎหมายให้อำนาจอัยการของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวมากเกินไป ต่างจากอำนาจของพนักงานอัยการตามกฎหมายของ ประเทศไทยที่พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการควบคุมการสืบสวน สอบสวนและสั่งคดีที่ถือว่าเป็น อำนาจหน้าที่หลักและสำคัญของพนักงานอัยการ ส่วนอำนาจในการออกหมายค้นหมายจับ หรือการพิจารณาขอขยายระยะเวลาการสืบสวน สอบสวนนั้นล้วนแต่เป็นอำนาจของศาลยกเว้นการ พิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งประเทศไทยถือว่าคืออยู่ในชั้นอำนาจขององค์กรใดใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา องค์กรนั้นเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว แต่ใน

กรณีของเด็กเป็นผู้ต้องหา อำนาจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวจะเป็นอำนาจของสถานพินิจซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต่างจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่พนักงานอัยการจะเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวทั้งหมด ในส่วนของสถานพินิจตามกฎหมายของประเทศไทยนั้นถือว่าอำนาจหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาตั้งแต่ต้นของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก โดยเฉพาะการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดชั่วคราว การควบคุม และการฝึกอบรม แต่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แม้ว่ากฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก จะกำหนดให้มีศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำความผิดที่มีลักษณะเช่นเดียวกับสถานพินิจของประเทศไทย แต่อำนาจหน้าที่ของศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำความผิด ยังมิได้ครอบคลุมทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำความผิดจะเข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กเฉพาะภายหลังจากศาลพิพากษาเด็กว่ามีความผิดแล้วเท่านั้น แต่ยังมีอำนาจเฝ้าคุ้มครองสิทธิเด็กในชั้นสืบสวน สอบสวน และชั้นพิจารณาที่แตกต่างกันของประเทศไทย ดังนั้นจะเห็นว่า อำนาจหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของทั้งสองประเทศนั้น มีทั้งส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อหลักประกันการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กที่แตกต่างกัน แต่ประเทศไทยจะมีหลักประกันสิทธิเด็กจากการใช้อำนาจตามกฎหมายขององค์กรที่มีอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 และหลักการสากลที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากกว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5.1.3 หลักประกันสิทธิเด็กของการปฏิบัติในชั้นสอบสวนต่อผู้ต้องหาเด็ก ระหว่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย

นอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังมีหลักประกันสิทธิเด็กโดยทั่วไปไว้สอดคล้องกัน คือสิทธิที่จะมีที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความในชั้นสอบสวน สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว สิทธิที่จะได้รับการแจ้งการจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเด็กทราบโดยรวดเร็ว แต่กรณีมีสิทธิบางประการที่กฎหมาย ของประเทศกำหนดไว้ แต่กฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังมิได้กำหนดไว้ กล่าว คือ สิทธิที่จะได้รับการควบคุมแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ สิทธิที่จะไม่ถูกใช้เครื่องพันธนาการสำหรับเด็ก

หลักประกันสิทธิเด็กกรณีที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาของการปฏิบัติในชั้นสอบสวนของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งคำแนะนำร่วมเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อเด็กระหว่างอัยการสูงสุด รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและประธานศาลฎีกา ฉบับเลขที่ 01/ออปส.

ปกส.สปส ลงวันที่ 02/10/2006 ได้กำหนดมาตรการในห้องกรที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กไว้ ถึงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กเกี่ยวกับการดำเนินคดีเด็กไว้ตามมาตรา 4 (1), (2), (3) ที่กำหนดให้หลักประกันสิทธิของเด็กที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยวิธีการพิเศษ แตกต่างจากการดำเนินคดีโดยทั่วไป กล่าวคือ การดำเนินคดีไม่ให้ปฏิบัติเหมือนกับผู้ใหญ่ การดำเนินคดีต้องรวดเร็วว่าการดำเนินคดีโดยทั่วไป และการดำเนินคดีต้องใช้รูปแบบ วิธีการ และลักษณะที่เหมาะสมมีนวลเพื่อไม่ให้เด็กมีความกลัวที่ถือว่าเป็นหลักประกันสิทธิของเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีที่เกิดเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา แม้ว่าจะมีหลักประกันสิทธิของเด็กไว้ในคำแนะนำร่วมเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อเด็ก ระหว่างอัยการสูงสุด รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและประธานศาลฎีกา ฉบับเลขที่ 01/อปส. ปกส.สปส ลงวันที่ 02/10/2006 ดังกล่าว แต่การปฏิบัติในชั้นสอบสวนต่อเด็ก พนักงานสอบสวนและอัยการยังใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาเช่นเดิม ทั้งนี้เพราะคำแนะนำร่วมเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อเด็ก ระหว่างอัยการสูงสุด รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและประธานศาลฎีกาฉบับเลขที่ 01/อปส. ปกส.สปส ลงวันที่ 02/10/2006 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่จะต้องปฏิบัติต่อเด็กตามหลักที่กำหนดไว้ใน มาตรา 4 ที่ชัดเจน ดังนั้นในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจำเป็นต้องใช้อำนาจตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าในทางปฏิบัติของการสืบสอบสวน สอบสวนเด็กจะปฏิบัติไม่แตกต่างจากการสืบสวน สอบสวนผู้ใหญ่ที่ได้ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาก็ตาม แต่กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็ยังมีหลักประกันการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาไว้หลายประการ คือ การสอบปากคำเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องมีการเข้าร่วมของผู้ปกครอง ครู พ่อแม่ ผู้ปกป้อง หรือตัวแทนอื่น ๆ ตามมาตรา 44 สิทธิที่จะมีทนายความ หรือศาลต้องตั้งทนายความให้ตามมาตรา 35 จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะกำหนดให้การสอบปากคำและสอบสวนเด็กต้องมีบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม แต่ก็ยังมีใช้บุคคลที่มาจากสหวิชาชีพ ซึ่งแตกต่าง จากกรณีหลักประกันสิทธิของเด็กในชั้นสืบสวน สอบสวนของไทย ที่กำหนดให้การสอบปากคำเด็กของพนักงานสอบสวนต้องมีบุคคลจากสหวิชาชีพเข้าร่วมด้วย และการสอบปากคำเด็กตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังต้องดำเนินการในสถานที่เฉพาะสำหรับการสอบปากคำเด็ก ตามกฎหมายว่า ด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก มาตรา 58 ข้อ 3 เหมือนกับหลักการสอบปากคำของพนักงานสอบสวนของประเทศไทย แต่ในทางปฏิบัติสถานที่สอบสวนของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังคงกระทำในลักษณะเช่นเดียวกับการสอบปากคำผู้ใหญ่ที่ตกเป็นผู้ต้องหาโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะแม้กฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและ

ผลประโยชน์ของเด็กจะกำหนดหลักประกันสิทธิเด็กที่จะได้รับการสอบปากคำในสถานที่เฉพาะ แต่ก็เป็นกฎหมายที่เพ็งมีผลบังคับใช้ ประกอบกับการจัดทำสถานที่เฉพาะสำหรับการสอบปากคำ เด็กยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณของรัฐ ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถปฏิบัติได้ในความจริง จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติต่อเด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ในชั้นสืบสวนสอบสวนในทางปฏิบัติแล้วยังมิได้มีการปฏิบัติที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการดำเนินคดีโดยทั่วไปแต่อย่างใดไม่ ซึ่งแตกต่างจากหลักประกันในชั้นสอบสวนของเด็กของประเทศไทย ที่มีกฎหมายเฉพาะ โดยจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับบ้างก็เฉพาะในขั้นตอนการสอบปากคำที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตาม มาตรา 134 ตรี และมาตรา 134 ทวิ ในเรื่องของการแจ้งสิทธิและการจัดหาทนายความให้ ซึ่งเป็นบทบังคับให้องค์กรของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กต้องปฏิบัติตาม นอกจากนี้ขั้นตอนการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนที่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กล่าวคือ อำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะควบคุมตัวเด็กไว้สอบปากคำได้ภายใน 24 ชั่วโมง ตามมาตรา 50 การควบคุมตัวผู้ต้องหาเด็กหรือเยาวชนเป็นหน้าที่ของสถานพินิจ อำนาจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนเป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ ตามมาตรา 50 และอำนาจของพนักงานสอบสวนซึ่งต้องให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน ยกเว้นกรณีความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป จึงจะขอระยะเวลาสอบสวนเพิ่มเติมได้อีก 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 วัน ตามมาตรา 51 ซึ่งกรณีอำนาจในการควบคุมตัวและอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กำหนดไว้แตกต่างจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ของประเทศไทย กล่าวคือในกรณีดังกล่าวนี้ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทั้งกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก มาตรา 62 และกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญามาตรา 61 ต่างกำหนดให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถควบคุมตัวไว้ได้ 48 ชั่วโมง และพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนโดยทั่วไปภายในกำหนด 60 วัน ถ้าการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น ก็สามารถขอระยะเวลาสอบสวนเพิ่มเติมได้อีก ครั้งละ 2 เดือน ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าแม้ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติของการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กไว้เป็นพิเศษตามคำแนะนำร่วมเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อเด็ก ระหว่างอัยการสูงสุด รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและประธานศาลฎีกา ฉบับเลขที่ 01/ออปส. ปกส.สปส และกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นหลักประกันสิทธิเด็กที่

จะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีที่เกิดเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ ทั้งนี้โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็กที่ถือว่าเป็นกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเด็กโดยเฉพาะ ยังกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างไปจากกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ดังนั้นในทางปฏิบัติการใช้อำนาจขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก ยังคงปฏิบัติตามหลักการโดยทั่วไปตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา อันมีผลกระทบกระเทือนต่อหลักประกันสิทธิในการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีที่เกิดเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญามากกว่าประเทศไทย ที่หลักประกันการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติในความเป็นจริงได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กกรณีที่เกิดเป็นผู้ต้องหา พบว่ากฎหมายยังไม่ได้เข้าไปคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนอย่างเพียงพอ อีกทั้งกระบวนการดำเนินคดีต่อเด็กหรือเยาวชนโดยส่วนใหญ่ก็ใช้วิธีการดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีกับผู้ใหญ่เป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยังไม่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชน ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

5.2.1 หลักประกันทั่วไปเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนกรณีที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ควรกำหนดเอาไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นหลักประกันและสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนของรัฐ โดยอาจจะกำหนดในเรื่องสิทธิ ดังต่อไปนี้

5.2.1.1 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด

5.2.1.2 สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

5.2.1.3 เด็กย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในกรณีที่เด็กตกเป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายในคดีอาญา

5.2.2 ควรกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของศูนย์ฝึกอบรมสำหรับเด็กกระทำผิด ให้มีอำนาจหน้าที่ในการเข้าไปคุ้มครองสิทธิเด็กในทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือ เข้าไปมีบทบาทตั้งแต่ในขั้นตอนของการจับกุมไปจนถึงการบังคับคดีตามคำ

พิพาทฯ รวมทั้งมีหน้าที่ในการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ และส่งเสริมให้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคมได้ โดยเป็นการกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

5.2.3 ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ใช้ในการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ในขั้นตอนของกระบวนการจับกุม การสอบสวน และการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนให้สามารถคุ้มครองและเป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ในเรื่องดังต่อไปนี้

5.2.3.1 การสอบปากคำเด็กจะต้องมีบุคคลจากสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กด้วย

5.2.3.2 สถานที่สอบปากคำเด็กจะต้องกระทำในห้องเฉพาะที่แยกเป็นสัดส่วนและให้เหมาะสมกับเด็ก โดยแยกต่างหากจากห้องสอบสวนคดีทั่วไป

5.2.3.3 อำนาจในการควบคุมตัวเด็กของพนักงานสอบสวน ควรกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมไม่เกิน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน

5.2.3.4 การควบคุมเด็กหรือเยาวชนจะต้องแยกมิให้ปะปนกับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และห้ามมิให้ควบคุมไว้ในห้องขังที่จัดไว้สำหรับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ด้วย รวมทั้งห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กที่ต้องหาว่ากระทำความผิดก่อนฟ้องคดีต่อศาล แต่ในกรณีที่มีเด็กกระทำความผิดจำนวนมากและเป็นการป้องกันการหลบหนีก็สามารถใช้สิ่งอื่นแทนได้ เช่น ใช้เชือก หรือใช้ผ้าผูกแทน เป็นต้น

5.2.3.5 อำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนควรกำหนดไว้แตกต่างจากกรณีที่ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่โดยทั่วไป ซึ่งอาจกำหนดไว้ที่ 30 วัน นับแต่วันที่เด็กถูกจับตัวพนักงานสอบสวนต้องสอบสวนและสรุปสำนวน ทำความเห็นส่งให้อัยการฟ้องต่อศาลให้ทันภายในกำหนด 30 วัน ถ้าการสอบสวนไม่เสร็จสิ้น กรณีที่จะขอขยายระยะเวลาการสอบสวนเพิ่มได้ คดีนั้นต้องมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป และจะขอได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 วัน เช่นเดียวกับที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ของประเทศไทย

นอกจากนี้ ควรมีการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาปรับใช้กับกรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการมุ่งฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนและส่งเสริมให้มีโอกาสกลับคืนสู่สังคมมากกว่ามุ่งที่จะลงโทษเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ฉบับปรับปรุง เลขที่ 01/สพข. ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2004.

(2004). เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย.

กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ ส.ป.ป.ลาว. (1990). เวียงจันทน์, สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว: กระทรวงยุติธรรม.

กฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2005. (2005). เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว: กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย.

กฎหมายอาญา ฉบับปรับปรุง เลขที่ 12/สพข. ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2005. (2005). เวียงจันทน์,
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กรมโฆษณาอบรมกฎหมาย.

กมลินทร์ พินิจภูวดล. (2540, ธันวาคม). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก: สิทธิเด็กในประเทศไทย.
บทบัญญัติ, 53(4), 100-105.

กรมคุ้มครองระบบยุติธรรมสมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย. (2006). กฎหมายว่าด้วยการ
ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ฉบับปรับปรุง 05/สพข. ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2006.
เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กระทรวงยุติธรรม.

กิติกร มีทรัพย์ และยุทธา ทศนัย. (2523). จิตวิทยา สายสัมพันธ์ในระหว่างครอบครัว. กรุงเทพฯ:
พฤศจิกายน.

กิสิน ศรีพันธุ์งาม. (2551, 3 กรกฎาคม). รัฐมนตรีช่วยกระทรวงยุติธรรม แห่งสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว, สัมภาษณ์.

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2521, มีนาคม-พฤษภาคม). การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน.
วารสารนิติศาสตร์, 9(4), 44-60.

โครงการทดลองศาลยุติธรรมเด็ก. (2001). คู่มือสำหรับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับศาลยุติธรรมเด็ก. เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: โครงการฯ

จอห์น พี. เคนนี, แคน จี. เพอร์สุท, โคแนท อี. ฟูลเลอร์ และ โรเบิร์ต เจ. แบร์รี. (2537). ตำรวจกับการทำงานที่เกี่ยวกับเยาวชนและการบริหารงานยุติธรรมต่อเยาวชน (แปลโดย พันตำรวจโทสิริโรจน์ สติธิชาญบัญชา). นครปฐม: โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยสามพราน.

ณรงค์ ใจหาญ. (2540). รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง สิทธิของผู้ต้องหา จำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์. (2522). การมองตนเองของคนพิการในกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินีก. (2520). จริยธรรมของเยาวชนไทย: รายงานการวิจัยสาขาปรัชญา. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2541, สิงหาคม). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ (หน้า 55-56). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

บุญเพราะ แสงเทียน. (2546). กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชน และครอบครัวแนวประยุกต์. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.

ประธาน วัฒนาวณิชช์. (2528, กันยายน). กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนการศึกษาเปรียบเทียบบรรทัดฐานทางด้านกฎหมาย. วารสารนิติศาสตร์, 3(15), 53-54.

ประธาน วัฒนาวณิชช์. (2530). กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็ก และกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.

ประธาน วัฒนาวณิชช์. (ม.ป.ป.). ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว. ใน เอกสารประกอบการอบรมเป็นที่ปรึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว.

ประกาศนํ้าอวยชัย. (2517). **บทบาทศาลคดีเด็กและเยาวชนกับความมั่นคงแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.

ประมาณ ควรรณชัย และคารณิ พินุลทิพย์. (2545). กลยุทธ์การรับมืออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนก่อนเข้าสู่ระบบศาลในสหราชอาณาจักร. **วารสารราชทัณฑ์**, 50(2), 143-145.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. (2553, 22 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 127, ตอนที่ 72ก, หน้า 12-73.

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (2551, 7 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 125, ตอนที่ 30ก, หน้า 16-17.

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2545). **การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว: เพื่อตอบสนองการคุ้มครองเด็กเยาวชนและครอบครัว**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว.

วันชัย รุจนวงศ์, สรรพสิทธิ คุ่มพ้ประพันธ์ และวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2543). **กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายอาญา.

วันชัย รุจนวงศ์. (ม.ป.ป.). **สิทธิเด็ก**. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2555, จาก <http://www.djop.moj.go.th/arti1.htm>

วิชา มหาคุณ. (2539, กรกฎาคม-กันยายน). รายงานการเดินทางไปประชุมและศึกษาดูงานด้านกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา. **ตุลพาห**, 3(43), 150.

วิชา มหาคุณ. (2541). **ศาลเยาวชนตามแนวความคิดสากล (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชน และครอบครัวศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง.

ศุภราณี นิยมวานิช. (2546, ธันวาคม). การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนในประเทศฝรั่งเศส. **ข่าวเนติบัณฑิตสภา**, 16(173), 3-5.

สมลิต จันทะจักร. (2551, 3 กรกฎาคม). รองอัยการสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. สัมภาษณ์.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2537). **อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก** = Convention on the rights of the child. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554, ธันวาคม). **การวิจัยการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ปัญหาและประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ**. กรุงเทพฯ: กองวิจัยและพัฒนาสำนักงานแผนงานและงบประมาณ สำนักงานฯ.

ลำลิด บัวศรีสวัสดิ์. (1993). **คัมภีร์พระธรรมศาสตร์หลวงกฎหมายโบราณลาว**. เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: สำนักพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.

สิน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา. (2543, ตุลาคม). **อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก: บทบาทของ สยช. ในการส่งเสริม และการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย**. วารสารกฎหมาย, 20(1), 191-203.

สุภาสิทธี ร่อวันชัย. (2547). **กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบไทย-ลาว: ขั้นตอนก่อนการพิจารณาของศาล**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

เสริน ปุณณะหิตานนท์. (2527). **การกระทำผิดในสังคม: สังคมวิทยา อาชญาวิทยาและพฤติกรรมเบี่ยงเบน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โสภา ขิปลมณัน. (2536). **บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มผู้พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.

องค์การยูนิเซฟ. (2544). **กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก** (แปลโดย วันชัย รุจนวงศ์ จาก The Innocenti Digest). กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟ.

อัจฉริยา ชูตินันท์. (2551). **กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อิงอร จินตนาเลิศ. (2541). **กลไกระหว่างประเทศเพื่อนการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

อุรพี โอสถานนท์. (2533). **ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Ball, C., McCormac, K. & Stone, N. (2001). **Young offenders: Law, policy and practice** (2nd ed.). London: Sweet & Maxwell.

Clement, M. J. (2002). **The juvenile justice system: Law and process**. Boston: Butterworth-Heinemann.

Crofts, T. (2002). **The criminal responsibility of children and young persons: A comparison of English and German law**. England: Ashgate Publishing.

Curtis, G. C. (1963). Violence breeds violence-perhaps?. **American Journal of Psychiatry**, **120**, 386-387.

Elliott, C. (2000). **English legal system** (3rd ed.). England: Frances Quinn.

Flekkoy, M. G. (1991). **A voice for children: Speaking out as their ombudsman**. London: Jessica Kingley Publishers.

Freeman, M. & Veer man, P. (1992). The relevance of theories of natural law and legal positivism. In **The ideologies of children's rights** (p. 57). Dordrecht: Maritnus Nijhoff Publishers.

Illinois Juvenile Court Act 1899. (1899). Retrieved January 13, 2012, from <http://www.ncjrs.org/htm/oijdp/ijjournal1299/2.html>

Japan Code. (2001). **The Juvenile Law**. Retrieved January 13, 2012, from <http://www.mofa.go.jp/policy/human/child/report2/definition.html>

Johnson, D. (1992). Coultural and regional pluralism in the drafting of the UN convention on the rights of the child. In M. Freeman & P. Veeman (Eds.), **The ideologies of children's rights** (p. 107). Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1992.

Laroche-Gisserot, F. (1996). **Gisserot. Les droits de l'enfant**. Paris: Editions Dalloz.

Schmalleg, F. (1997). **Criminal justice today: An introductory text for the twenty-first century** (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Taft, D. R. & England, R. W. (1964). **Criminology**. New York: Macmillan.

The United Nations Development Programme (UNDP). (2002). **Human development reports**. New York: UNDP.

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายแสงสวรรค์ ไชยกร
วัน เดือน ปีเกิด	25 พฤศจิกายน 2517
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านไซ อำเภอยะขาน นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว
ประวัติการทำงาน	วิชาการกฎหมาย กรมกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว